

**SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TEKNİKLERİNİN
SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI
VE SAHA ARAŞTIRMASI VERİLERİYLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Şeref KARAKAYA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Osman METİN

Haziran, 2018

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TEKNİKLERİNİN SOSYAL MEDYA
ÜZERİNDEN KULLANIMI VE SAHA ARAŞTIRMASI
VERİLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Hazırlayan
Şeref KARAKAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Osman METİN

AFYONKARAHİSAR-2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sosyolojik Araştırma Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden Kullanımı ve Saha Araştırması Verileriyle Karşılaştırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2018

Şeref KARAKAYA

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Osman METİN
Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ayhan KOYUNCU
: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÖKÇEN

İmza

Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Şeref KARAKAYA'ın “**Sosyolojik Araştırma Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden Kullanımı Ve Saha Araştırması Verileriyle Karşılaştırılması**” başlıklı tezi, 05.07.2018 günü saat 13.00’ de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal DEMİR
MÜDÜR

ÖZET

SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TEKNİKLERİNİN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI VE SAHA ARAŞTIRMASI VERİLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

Şeref KARAKAYA

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ENSTİTÜ ANABİLİM DALI

Haziran 2018

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Osman METİN

Sosyal medya ile birlikte yaşantımız dijitalleşmektedir. Gündelik yaşantımız içerisinde bir çok şeyi sosyal medya vasıtasıyla yapıyor oluşumuz bu durumu ispatlar niteliktedir. Bireylerin yaşantılarını sosyal medyaya taşıyor olmaları ve kullanım sıklığı, sosyal medya üzerinde toplumsal gerçekliğe ilişkin izlerin bulunduğu anlamına gelmektedir. Toplumsal gerçekliğin sosyal medyadaki izlerini sürmek ve bu izleri verilere dönüştürerek analiz etmek, toplumsal gerçekliği, sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya dolayımı araştırma vasıtasıyla anlayabileceğimiz anlamına gelmektedir. Sosyal medya üzerinden toplumsal gerçekliğin izleri, bilimsel yöntem ve tekniklerle dönüştürülerek bilimsel veriler haline getirilmektedir. Bu durum sosyal medya üzerinden ya da aracılığıyla bilimsel yöntem ve tekniklerin nasıl kullanılacağı sorununu gündeme getirmektedir.

Sosyoloji toplumsal gerçekliği konu edinen bilim dalıdır. Sosyal medya üzerinden toplumsal gerçekliğin okunabilmesi, sosyoloji için sosyal medyayı önemli bir kaynak ve/veya araç konumuna sokmaktadır. Sosyolojik araştırmaların sosyal

medya üzerinden ya da aracılığıyla tasarlanması ve bu araştırmalarda kullanılan tekniklerin sosyal medya dikkate alınarak kullanılması ile sosyoloji araştırmaları sosyal medya üzerinden ya da aracılığıyla yapılmaktadır.

Bu alışma ile sosyolojik bir konu, bilimsel yöntem ve tekniklerle hem sosyal medya üzerinden hem de reel sosyal yaşantı içerisinde araştırılmış, elde edilen veriler uygulanan yöntem ve tekniklerin sosyal medya üzerinden kullanımını konusunda, uygunluk yönünden karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu karşılaştırma neticesinde sosyal medya üzerinden yapılan araştırma neticesi ile reel sosyal yaşantı içerisinde yapılan araştırma neticesi arasında dikkate değer bir fark bulunmadığı, yani reel sosyal yaşantı içerisinde sürdürülen araştırmalar gibi sosyal medya üzerinden sosyoloji araştırmalarının yürütülebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sosyolojik Araştırma Teknikleri, Anket, Dijital Yöntem.

ABSTRACT

USING OF SOCIOLOGICAL RESEARCH TECHNIQUES VIA SOCIAL MEDIA AND COMPARING WITH THE DATA OF FIELD RESEARCH

Şeref KARAKAYA

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT of SOCIOLOGY**

June 2018

Advisor: Asst. Prof. Osman METİN

Our life becomes digital via social media. In our daily life, doing many things on social media is a kind of proof for this situation. People's sharing their lives on social media and the frequency of using social media move it beyond the virtual environment. This situation means that there are some traces relating to social reality on social media. Following the traces of the social reality on social media and transforming these traces into scientific data mean that we can understand the social reality via social media. The traces relating to the social reality obtained from social media are transformed into scientific data by means of scientific methods and techniques. This process brings the matter of how to use scientific methods and techniques on or through social media into question.

Sociology is a science field dealing with social reality. Researching the social reality through social media makes social media an important source and/or instrument for sociology. Sociological researches are conducted on or through social media by means of designing social researches on or through social media and choosing techniques used on these researches by considering the social media.

In this study, a sample sociological research is conducted not only on social media but also in real social life by means of scientific methods and techniques, the obtained data is analysed by comparing in respect of using scientific methods and techniques on social media. As a result of this comparison, there is no significant difference between the result of the research conducted on social media and the result of the research conducted in real social life, therefore, it is concluded that sociological researches can be conducted through social media as well as researches conducted in real social life.

Key Words: Social Media, Sociological Research Techniques, Survey, Digital Techniques.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	xv

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM SOSYAL MEDYA VE SOSYAL MEDYADA SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI

1. SOSYAL MEDYA.....	5
1.1. SOSYAL MEDYANIN GELİŞİMİ	5
1.1.1. Yeni Medya	7
1.1.2. İnternet.....	8
1.1.3. Sosyal Medya	12
1.2. SOSYAL MEDYANIN ÖZELLİKLERİ.....	15
1.3. SOSYAL MEDYA ARAÇLARI	18
1.4. SOSYAL MEDYANIN TOPLUMSAL BOYUTU	22
1.5. SOSYAL MEDYADA SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI.....	24

İKİNCİ BÖLÜM SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ VE SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI

2. SOSYAL MEDYADA SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARI	29
2.1 SOSYOLOJİDE ARAŞTIRMA TÜRLERİ VE BU ARAŞTIRMALARIN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YÜRÜTÜLMESİ	31
2.1.1. Tarihsel Karşılaştırmalı Araştırma	31

2.1.2. Saha Araştırması	33
2.1.3. Tarama/Survey Araştırması	34
2.2. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YAPILACAK SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARI İÇİN ARAŞTIRMA TASARIMI	35
2.3. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YAPILACAK SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARI İÇİN ARAŞTIRMA ÖNERİSİ HAZIRLAMA	37
2.4. SOSYOLOJİDE KULLANILAN ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ VE BU TEKNİKLERİN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI	44
2.4.1. Gözlem Tekniği	44
2.4.2. Anket Tekniği	50
2.4.3. İçerik Analizi Tekniği	53
2.4.4. Görüşme Tekniği	55
2.4.5. Sosyometri	59
2.5. SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARINDA DİJİTAL VE KLASİK TEKNİKLERİ BİR ARADA KULLANMAK	61
2.6. SOSYAL MEDYA ARAŞTIRMALARINDA ETİK SORUNU	62
2.7. SOSYAL MEDYA ARAŞTIRMALARINDA ELDE EDİLEN VERİLERİN BİLGİSAYAR ORTAMINDA ANALİZİ	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN BİR ARAŞTIRMA ÖRNEĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR:VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

3. KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN BİR ARAŞTIRMA ÖRNEĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR: VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ	65
3.1. ÖRNEK ARAŞTIRMA: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR: VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ	65
3.1.1. Araştırmanın Konusu	66
3.1.2. Araştırmanın Amacı	66
3.1.3. Araştırmanın Önemi	67
3.1.4. Araştırmanın Yöntemi	67
3.1.5. Araştırmanın Hipotezleri Ve Değişkenleri	68
3.1.6. Araştırma Verilerinin Analizi ve Yorumlanması	68

3.2. KLASİK TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN ÖRNEK ARAŞTIRMA	70
3.2.1. Klasik Teknikte Araştırmanın Sınırlılıkları	71
3.2.2. Klasik Teknik ile Yapılan Araştırmadan Elde Edilen Bulgular	72
3.3. DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN ÖRNEK ARAŞTIRMA	101
3.3.1. Dijital Teknik İle Yürütülen Araştırmanın Sınırlılıkları	102
3.3.2. Dijital Teknik ile Yürütülen Araştırmadan Elde Edilen Bulgular..	102
3.4. KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE ELDE EDİLEN ARAŞTIRMA BULGULARININ KARŞILAŞTIRILMASI	137
3.4.1. Dijital ve Klasik Teknikte Elde Edilen Demografik Verilerin Karşılaştırılması	137
3.4.2. Dijital ve Klasik Teknikte Elde Edilen Çapraz Tablo Analizlerinin Karşılaştırılması	139
3.4.3. Araştırma İçerisinde Kullanılan Anket Tekniğinin Değerlendirilmesi 158	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
KAYNAKÇA	167
EKLER.....	1

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1-1: Web 1.0 ile Web 2.0 Arasındaki Temel Farklılıklar	11
Tablo 1-2: Medyanın Erişim Evreleri	17
Tablo 2-1: Pozitivizm ve Yorumlayıcı Paradigma Karşılaştırılması	30
Tablo 2-2: Web Anketleri	52
Tablo 3-1: Klasik Teknikte Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı.....	72
Tablo 3-2: Klasik Teknikte Katılımcıların Yaş Aralıkları	72
Tablo 3-3: Klasik Teknikte Katılımcıların Eğitim Durumları	73
Tablo 3-4: Klasik Teknikte Katılımcıların Evlilik Durumlarına İlişkin Veriler	74
Tablo 3-5: Klasik Teknikte Katılımcıların Örneklem İçerisinde Yaşadıkları Yerler	74
Tablo 3-6: Cinsiyet ve Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	75
Tablo 3-7: Cinsiyet ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.	76
Tablo 3-8: Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	77
Tablo 3-9: Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	78
Tablo 3-10: Cinsiyet ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	79
Tablo 3-11: Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	80
Tablo 3-12: Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	81
Tablo 3-13: Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	81
Tablo 3-14: Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	82
Tablo 3-15: Cinsiyet ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	83
Tablo 3-16: Cinsiyet ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	84
Tablo 3-17: Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	84
Tablo 3-18: Yaş ve Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	85
Tablo 3-19: Yaş ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	86
Tablo 3-20: Yaş ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi ..	87
Tablo 3-21: Yaş ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	88
Tablo 3-22: Yaş ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	89
Tablo 3-23: Yaş ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	90
Tablo 3-24: Yaş ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	91
Tablo 3-25: Eğitim ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	92

Tablo 3-26: Eğitim ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	93
Tablo 3-27: Eğitim ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	94
Tablo 3-28: Eğitim ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	95
Tablo 3-29: Eğitim ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	96
Tablo 3-30: Medeni Durum ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	97
Tablo 3-31: Medeni Durum ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	98
Tablo 3-32: Medeni Durum ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	99
Tablo 3-33: Medeni Durum ve Yirmi Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	99
Tablo 3-34: Yaşanılan Yer ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	101
Tablo 3-35: Dijital Ankette Katılımcıların Yaşadıklarını Bildirdikleri Yerler	102
Tablo 3-36: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	103
Tablo 3-37: Katılımcıların Yaş Aralıkları	104
Tablo 3-38: Katılımcıların Eğitim Durumları	104
Tablo 3-39: Katılımcıların Evlilik Durumlarına İlişkin Veriler	105
Tablo 3-40: Katılımcıların Örneklem İçerisinde Yaşadıkları Yerler	105
Tablo 3-41: Cinsiyet ve İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	106
Tablo 3-42: Cinsiyet ve Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	107
Tablo 3-43: Cinsiyet ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	108
Tablo 3-44: Cinsiyet ve Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	108
Tablo 3-45: Cinsiyet ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	109
Tablo 3-46: Cinsiyet ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	110
Tablo 3-47: Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	111
Tablo 3-48: Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	112
Tablo 3-49: Cinsiyet ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	112
Tablo 3-50: Cinsiyet ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	113
Tablo 3-51: Cinsiyet ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	114
Tablo 3-52: Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	115

Tablo 3-53: Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	115
Tablo 3-54: Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	116
Tablo 3-55: Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	117
Tablo 3-56: Cinsiyet ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	118
Tablo 3-57: Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	118
Tablo 3-58: Yaş ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	119
Tablo 3-59: Eğitim ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	120
Tablo 3-60: Eğitim ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	121
Tablo 3-61: Eğitim ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	122
Tablo 3-62: Eğitim ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	123
Tablo 3-63: Eğitim ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	124
Tablo 3-64: Medeni Durum ve İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	125
Tablo 3-65: Medeni Durum ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	126
Tablo 3-66: Medeni Durum ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	127
Tablo 3-67: Medeni Durum ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	128
Tablo 3-68: Medeni Durum ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	129
Tablo 3-69: Medeni Durum ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	129
Tablo 3-70: Medeni Durum ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	130
Tablo 3-71: Medeni Durum ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	131
Tablo 3-72: Medeni Durum ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	132
Tablo 3-73: Medeni Durum ve On Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	132
Tablo 3-74: Medeni Durum ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	133
Tablo 3-75: Medeni Durum ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	134
Tablo 3-76: Yaşanılan Yer ve On Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi.....	135

Tablo 3-77: Yaşanılan Yer ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	136
Tablo 3-78: Yaşanılan Yer ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi	137
Tablo 3-79: Her İki Teknikle Elde Edilen Çapraz Tablolarda Anlamlı Bulunan Tutumlar.....	141

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1-1: İnternet'in ve Sosyal Medyanın Evrimi.....	10
Şekil 1-2: Sosyal Medya Kavramının Bileşenleri	16
Şekil 1-3: Sosyal Medya Araştırmaları.....	26
Şekil 2-1: Elde Edildiği Araştırma Tekniğine Göre Nitel ve Nicel Veriler.	36
Şekil 2-2: Kadın cinayetlerine yönelik hazırlanmış ağ haritası.	61
Şekil 3-1: Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri	68
Şekil 3-2: Araştırmada Anket Tekniği Uygulaması	158
Grafik 1: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları. ..	137
Grafik 2: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları.	138
Grafik 3: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları.....	138
Grafik 4: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Evlilik Durumuna Göre Dağılımları.....	139
Grafik 5: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Araştırma Evreni İçerisindeki Yaşam Alanlarına Göre Dağılımları.....	139
Grafik 6: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Beşinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları.....	142
Grafik 7: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Altıncı Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları.....	142
Grafik 8: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları.....	144
Grafik 9: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	145
Grafik 10: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On İkinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	146
Grafik 11: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	148
Grafik 12: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	149
Grafik 13: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	150
Grafik 14: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	151
Grafik 15: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Yirminci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	152
Grafik 16: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	153
Grafik 17: Dijital ve Klasik Teknikte Eğitim ve Yirminci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları	155
Grafik 18: Dijital ve Klasik Teknikte Evlilik Durumu ve Dördüncü Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları.....	156

Grafik 19: Dijital ve Klasik Teknikte Evlilik Durumu ve Altıncı Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları 157

GİRİŞ

Bilgisayarın icadı sonrası bilgisayarlar arası iletişimi sağlamaya yönelik olarak bulunan internet, bilişim ve iletişim alanında devrim sayılabilecek nitelikte dönüşümlere neden olmuştur. Önceleri savunma alanında kullanılmaya başlanan internetin kullanım alanı, her geçen gün gelişen donanım ve yazılım teknolojilerine paralel olarak değişmiş, savunma, eğitim, iletişim gibi birçok alanda kullanılmıştır. 1970’li yıllarda bulunan internetin elli yıllık geçmişine bakıldığında yaygın olarak iletişim alanında kullanıldığı görülmektedir. Geleneksel medya araçları olarak bilinen gazete, radyo, televizyon gibi medya araçlarına alternatif olan ve yeni medya aracı olarak anılan internet sayesinde, daha geniş kitlelere daha hızlı erişim imkânı elde edilmiştir. Özellikle Web 1.0 adı verilen ve kullanıcılara yalnızca tek yönlü iletişim imkânı sağlayıp kullanıcılar arası etkileşime ve içerik üretimine izin vermeyen teknolojiye, Web 2.0 adı verilen ve “katılımcı web” olarak adlandırılan teknolojiye geçişle birlikte internet tabanlı iletişimde çığır açılmıştır. Web 1.0’da kullanıcılar yalnızca edilgen okuyucular konumunda iken, Web 2.0 teknolojisi ile birlikte kullanıcılar arası etkileşime dayanan, aynı zamanda içerik üretimine ve bu içeriğin paylaşımına olanak sağlayan internet teknolojisi ortaya çıkmıştır. Web 2.0 teknolojisinin iletişime ve içerik üretimine imkân veren yapısı, internetin iletişim, içerik üretimi ve üretilen içeriğin paylaşımı işlevlerine önem kazandırmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, sosyal paylaşım ağları ya da sosyal medya araçları denilen yazılımların ilk formları oluşmuş, 1990’lı yılların ikinci yarısında hayatımıza “sosyal medya” girmiştir. Sosyal medya kişisel bilgisayarlar dolayısıyla bireyleri ve toplumları birbirine bağlamış, böylelikle bireyler ve toplumlar arasındaki etkileşim, insanlık tarihi boyunca görülmemiş bir şekilde artmıştır. Önceleri az sayıda kullanıcının kullanabildiği bu araçlar daha sonra çeşitlenerek çok fazla sayıda kullanıcıya ulaşmıştır. Kullanıcı sayısının artması, donanım, yazılım teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte gelen mobilize kullanım, sosyal medyayı gerçek yaşantımızın bir uzantısı haline dönüştürmüştür. Tüm bu gelişmeler mikro ölçekte bireylerden makro ölçekte toplumlara, siyasal yapılara kadar toplumsal olana dair her şeyi etkilemiş, bir yerden de toplumsal olana dair her şeyden etkilenecek dönüşümünü sürdürmüştür.

Sosyal medya, kullanıcı sayısındaki artışa paralel olarak etki gücünü artırmıştır. Sosyal medya bu gücünü, kullanıcı sayısının niceliksel büyüklüğünden almaktadır. Geleneksel medya araçlarından farklı olarak, sosyal medya vasıtasıyla kullanıcıların çok kısa sürelerde kitlelere erişebilmesi sosyal medyanın diğer medya araçlarından etki açısından önemli farklılıklarından biridir. Fiziksel bir gerçekliğe sahip olmayan bu mecraların toplumsal boyuttaki etki gücü düşünüldüğünde sosyal bilimlere konu olma nedeni daha açık anlaşılmaktadır. Sosyal medyaya olan akademik ilgiye baktığımızda, önceleri teknik düzeyde seyreden ilginin, zamanla -sosyal medyanın gündelik hayatımıza girmesi ve sosyal boyutunun öne çıkmasıyla- teknik alanların dışında sosyal bilimler alanında da oluştuğu görülmektedir. Özellikle dünya üzerinde yaşanan büyük toplumsal olaylar ve politik dönüşümlerde, bir araç olarak sosyal medyanın kullanılması (Arap Baharı ya da ülkemizde meydana gelen Gezi Olayları gibi) sosyal medya üzerine yapılan akademik çalışmaların artırmış ve bu çalışmalarda sosyal medyanın toplumsal boyutu öne çıkmıştır.

Sosyal medya üzerine yapılan çalışmalar yalnızca sosyal medyaya yönelik öz-düşünsel çalışmalarla sınırlı kalmamış, kullanıcı sayısının artması ve kullanıcılar arası iletişimin kolaylaşması ile sosyal medya, sosyal bilimcilerin araç ve kaynak olarak kullandığı, bilimsel araştırmaların yapıldığı mecralar haline gelmiştir. Büyük örneklemelere erişim gerektiren akademik çalışmalar, sosyal medya üzerinden yapılabilir hale gelmiştir. Gerek nitel gerek nicel gerekse karma teknik gerektiren çalışmalar için sosyal medya araçları; avantajları ve dezavantajlarıyla klasik araştırma tekniklerine bir alternatif olmuştur. Bazı bilimsel çalışmalar, sosyal medya dikkate alınarak tasarlanır hale gelmiş ve sosyal medya üzerinden yapılmıştır. Bu durum beraberinde sosyal medya üzerinden yapılan araştırmaların bilimsel niteliği ve bu araştırmalardan elde edilen bulguların etik boyutu tartışmalarını getirmiştir. Tüm bu tartışmalara rağmen sosyal medya etkili bir biçimde sosyal bilim araştırmalarında bir araç olarak kullanılmaya devam etmiştir.

Sosyal bilimler içerisinde sosyoloji, inceleme alanı olarak kendisine, kabaca toplumu konu edinmektedir. Dolayısıyla topluma ve toplumsal olana dair her şey sosyolojinin konusu olmaktadır. Sosyoloji gerek makro yaklaşımlarıyla toplumsal olana gerekse mikro yaklaşımlarıyla bireysel olana yönelik yürütmüş olduğu çalışmalarında hem toplumsal olanı okuyabilme hem de bireysel olanı okuyabilme

imkânı sunan ve hem topluluklara hem de bireylere erişim imkânı tanıyan sosyal medyayı araştırma alanına dahil etmiştir. Bu nedenle sosyal medya, sosyolojinin araştırma nesnelereinden biri olduğu gibi araçlarından biri haline gelmiştir. Bugünlerde adına “Sosyal Medya Sosyolojisi” adı verilen bir alandan bahsedilmektedir. Sosyal Medya Sosyolojisi genel olarak toplumların, sosyal medya üzerinden okunabildiği düşüncesi ekseninde, sosyal medya mecraları üzerinden toplumlar, toplumsal gruplar ve bireyler üzerine çalışmaktadır. Sosyal medya sosyolojisi henüz bir bilim olarak sosyoloji disiplini içerisinde yerini alabilmiş değildir.

Sosyal medya toplumu yansıtmakta mıdır ve toplum sosyal medya üzerinden nasıl okunabilir soruları, bu çalışmanın temel sorunlarıdır. Bu sorulardan ilkinin cevabı bize sosyal medya üzerinden sosyolojik düşünebilmenin imkânı ve C. Wright Mills’in kavramsallaştırdığı sosyolojik muhayyilenin sosyal medya üzerinden kullanılması hakkında fikir verirken, ikinci sorunun cevabı sosyal medya üzerinden sosyolojik çıkarımlara yönelik metodolojik ipuçları sunmaktadır. Çalışmanın temel sorununu genel olarak bu iki soru, özel olarak da ikinci soru oluşturmaktadır.

Bu çalışma sosyal medya mecraları üzerinden toplumları ve toplumsal olan her şeyi okuyabilmenin mümkün olduğu sayılısıyla, sosyoloji alanında bu mecraların nasıl kullanılabileceği ve bu mecralardan hangi yöntem ve tekniklerle veri devşirilebileceği sorununa odaklanmakta; sosyal medya üzerinden yürütülen araştırmalar ile klasik tekniklerle yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular etrafında, sosyal medyanın bilimsel araştırmalar için uygunluğunu tartışmaktadır. Çalışma üç kısımdan oluşmakta olup birinci kısım sosyal medyaya, sosyal medya araçlarına, sosyal medya tarihine ve sosyal medya üzerinden sosyal bilimlere ilişkin teorik bilgilerin sunulmasını, ikinci kısım sosyal medya üzerinden yapılan sosyolojik araştırmalara yönelik araştırma sürecinin nasıl yürütüleceğine dair bilgilerin, örneklerin ve tartışmaların sunulduğu ve sosyolojik araştırma türlerinin ve tekniklerinin sosyal medyada çalışılması bağlamında tartışılmasını, üçüncü ve son kısım ise örnek bir araştırma konusu üzerinden sosyolojik araştırmanın hem klasik teknikler hem de dijital teknikler ile araştırılmasını ve bu araştırma bulguları etrafında klasik teknikler ve dijital tekniklerin karşılaştırılmasını ayrıca bu teknikler uygulanırken kullanılan anket tekniğinin uygunluk yönünden tartışılmasını içermektedir.

Çalışmanın ilk iki kısmı teorik bilgilerin bulunduğu kısım, son ve üçüncü olan kısım ise pratik örnek bir araştırmanın yürütüldüğü kısımdır. Üçüncü kısımda yürütülen araştırma iki şekilde yürütülmüştür. İlki klasik teknikler adını verdiğimiz ve bugüne kadar yürütülen sosyoloji araştırmaları gibi reel sosyal yaşantı içerisinde yürütülen araştırmayı, ikincisi ise dijital teknikler adını verdiğimiz ve bugüne kadar yürütülen sosyoloji araştırmalarındaki süreç, yöntem ve tekniklerin sosyal medya mecralarında uygulanarak araştırmanın yürütülmesini içermektedir. Örnek araştırma olarak seçilen araştırma, evliliğe ilişkin tutumlar ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Araştırma örneklemi olarak Şanlıurfa ilinin Viranşehir ilçesi seçilmiştir. Araştırma klasik teknikte, sosyal yaşantı içerisinde yüz yüze olarak anket tekniğinin uygulanması ile yapılmış, dijital teknikteyse sosyal medya kullanan ve Viranşehir ilçesinde yaşayan katılımcılara anket tekniğinin uygulanması ile veriler toplanılmıştır. Her iki araştırmadan elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve genel olarak sosyoloji araştırmalarının sosyal medya üzerinden yürütülmesi, özel olarak da böylesi araştırmalarda anket tekniğinin kullanılması tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE SOSYAL MEDYADA SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI

1. SOSYAL MEDYA

Küreselleşme gibi dünyayı tek bir köy haline dönüştüren sosyal medya, günümüz toplumlarını ve politik yapılarını dönüştüren ve geleneksel medyadan daha güçlü etkilere dolayısıyla daha geniş etki alanına sahip olan medya aracıdır. Yakın zamanda yaşanan toplumsal ve politik dönüşümlerdeki etkilerine bakıldığında, sosyal bilimler için önemli bir araştırma konusu haline geldiği görülmektedir. Araştırma konusu olmasının yanında sosyal bilimler için önemli bir kaynak ve araçtır da. Sosyal medya üzerinde bulunan ve sosyal medya aracılığıyla toplanan veriler, toplumsal gerçekliklere ilişkin bilgiler sunmaktadır. Bu durum sosyoloji için sosyal medyayı diğer medya araçlarından ayrıcalıklı kılmaktadır. Toplumsal gerçekliklere ilişkin bilgilerin sosyal medyadan ve/veya sosyal medya ile elde edilebilmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Sosyal medyayı, tarihsel ve toplumsal koşulları içerisinde, ortaya çıkış koşulları ve çeşitlenen işlevleri bağlamında analiz etmemiz bu durumu anlamamız açısından gereklidir.

1.1. SOSYAL MEDYANIN GELİŞİMİ

İnsan, beş duyu organıyla iç dünyası ve dış dünyası arasında bağlantı kuran; iç dünyasını bu duyu organları yardımıyla dış dünyaya açan bir varlıktır. İnsan duyu, düşünce ve bilgilerini duyu organları vasıtasıyla çevresine aktarır. Buradaki 'aktarma' edimi, iletişim olarak adlandırılır. İletişim kavramı literatürde, gönderici ve alıcı arasındaki mesaj alışverişi olarak tanımlanır. İletişimin literatür tanımlarında üç ana unsur karşımıza çıkmaktadır. Bunlar gönderici, alıcı ve mesajdır. Gönderici ya da diğer bir deyişle kaynak, iletişimin öznesi konumundadır. Göndericinin aktarmak istediği

duygu, düşünce ya da bilgiye mesaj, bu mesajın gönderildiği kişi ya da topluluklar ise alıcı olarak tanımlanır. İletişimin bu üç ana unsuru, eski çağlardan günümüze bir dizi değişim geçirmiştir. Gönderici ve alıcı arasındaki uzamsal ve zamansal sorunları çözebilmek ve iletişimi daha kolaylaştırabilmek amacıyla yaşanan bu değişimler ile iletişim farklı biçimlerde sürdürülmüştür. Bu değişimlere bakıldığında, eski çağlarda jest, mimik ve mırıltılardan sonra insanların dilleri bulduğu, dil ile birlikte yaklaşık 5000 ila 8000 yıl önce, Mezopotamya, Çin ya da Mısır’da, asıl amacı basitçe bir şeyler saymak ve ticari işlemleri kaydetmek olan resmi yazı sistemlerinin ortaya çıktığı görülmektedir (Chayko, 2018: 18). Resmi yazı sistemleri ile birlikte mesajı yazı ile kodlamayı öğrenen insanlık daha sonra taş ve kil tabletler üzerine yazıları kazıyarak mesajı saklamayı öğrenmişler, sırasıyla kağıdın bulunması, kopyalama tekniklerinin gelişmesi ve Johannes Gutenberg’in matbaayı icat etmesiyle birlikte seri üretime geçilmesi, kitlesel iletişim çağını başlatmıştır (Chayko, 2018: 18). Bu gelişmeler mesajların, birden-bire adı verilen ve bir kaynaktan bir alıcıya gönderilen mesajın yanında, birden-çoğa adı verilen ve bir kaynaktan çok alıcıya gönderilebilen mesajları yani kitlesel iletişimi ortaya çıkarmıştır.

Kaynak ve alıcı arasında herhangi bir aracın olmadığı iletişim doğrudan, kaynaktan çıkan mesajın bir araç vasıtasıyla alıcıya iletildiği iletişim ise araç dolayımı iletişimidir. İletişim tarihine bakıldığında insanlığın ilk dönemlerinde doğrudan iletişimi kullanılırken, gelişen teknoloji ile birlikte doğrudan iletişime araç dolayımı iletişimin eklendiği görülmektedir. İletişim biliminde bu araçlara “medya araçları” denilmektedir. Medya sözcüğü Latince de ortada bulunan, aradaki, araç demek olan medium’dan gelir ve günümüzde yaygın olarak kitle iletişim araçları veya genel anlamda basın için kullanılır (Özutku vd., 2014: 9). Medya kelimesi günümüzde iletişim araçlarını ve ortamlarını ifade eder.

Medya araçları, matbaanın bulunuşu sonrası basılı hale gelen gazete ile birlikte başlamış ve telgraf ile devam etmiştir. Telgrafın gazeteden daha kısa sürede veri iletmesi ile enformasyon, kısa süre içerisinde daha uzak mesafelere gönderilebilir hale gelmiştir. Telgraf ile başlayan bu süreç telefon, radyo ve televizyon ile devam etmiştir. Özellikle ilk etapta bilgilendirme amaçlı kullanılan radyo ve televizyon, kaynaktan alıcıya tek yönlü mesaj aktarmış böylece kitle iletişiminde enformasyon bir kaynaktan alıcılara doğru yayılarak kitle iletişimini başlatmıştır.

1970'lerin sonlarındaki teknolojik gelişmeler enformasyonu, sayısal işlem den geçirerek bilgisayarların işleyebileceği, depolayabileceği, saklayabileceği ve iletebileceği hale getirmiştir (Kurşun, 2017: 94). Mikroçip teknolojisi adı verilen bu gelişmeler ile bilgisayar teknolojisi endüstrinin her alanına yayılmış ve zamanla bilgisayarlar kişisel kullanıma uygun hale getirilerek evlere girmiştir (Beginer, 2007, akt. Arslantepe, 2013: 214). Bilgisayar ve internet teknolojisindeki bu gelişmelerle birlikte o güne kadar medya araçlarının yerine getirdiği işlevler, bilgisayar ve internet aracılığıyla yerine getirilmiştir. Bu durum bilgisayar ve internetin yeni medya araçları; gazete, radyo, telefon ve televizyon gibi medya araçlarının geleneksel (konvansiyonel) medya araçları olarak literatürde yer almasına neden olmuştur.

1.1.1. Yeni Medya

Yeni medya kavramı 1970'lerde, bilgi ve iletişim tabanlı araştırmalarda, sosyal, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Ancak 1970'lerde öngörülen anlam, 1990'larda müthiş bir ivme kazanan bilgisayar ve internet teknolojisiyle daha da genişleyip çok farklı boyutlara ulaşmıştır (Özutku vd., 2014: 78). Kavram her ne kadar 1970'lerde ortaya atılmış olsa da bugün içine internet ve bilgisayarı da alarak genişlemiştir (Dilmen, 2007. akt. Arslantepe, 2013: 215).

Yeni medya merkeze alınarak iki medya tipi arasında ayırım yapılmaktadır: Basın, radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçları eski, geleneksel medya kabul edilirken; internet, cep telefonu, uydu teknolojisi telekomünikasyon altyapısı, bilgisayar, tele-text, video-text, CD-DVD gibi teknolojiler yeni medya sınıflaması altında incelenmektedir (Şahin ve Şahin, 2016: 52). Akademik çalışmaların birçoğunda yeni medya; internet ve internet temelli uygulamalara gönderme yapsa da bilgisayarlar, cep telefonları ve dijital hale dönüştürülmüş radyo, televizyon, kamera ve fotoğraf makinalarını da yeni medya araçları başlığı altında toplamak mümkündür (Sert, 2014: 284).

Görüldüğü gibi medya araçlarının geleneksel medya ve yeni medya olarak tanımlanmasında teknoloji ayırıcı bir etken olmuştur. Bir dönem televizyon yeni medya aracıken zamanla bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, interneti yeni medya

aracı haline getirmiş daha sonra internet teknolojilerindeki gelişmelerle ortaya çıkan sosyal medya, yeni medya aracı olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

1.1.2. İnternet

Şimdiye kadar tüm iletişim araçları içinde en hızlı gelişen iletişim aracı internet olmuştur. İnternet sadece 4 yıl gibi kısa bir sürede 40 milyonluk kullanıcıya ulaşmışken, bu rakama ulaşmak televizyon için 13 yıl, radyo için 30 yıl sürmüştür (Holtz, 1999: 5, akt. Tufan, 2013: 133). İnternetin hızlı gelişiminin ardında, diğer medya araçlarından farklı olan yönleri yatmaktadır. Bu farklılıklardan biri internetin hızlı bir iletişim aracı olması; diğeriye verileri hızlı bir şekilde bir bilgisayardan diğeriye aktarabilme olanağına sahip olması ve bu verileri uzak mesafelere taşıyabilmesidir. Bu farklılıklarla birlikte internet yerel ve küresel düzeyde hızla gelişmiş, toplumları ve bireyleri bir ağ gibi birbirine bağlamıştır.

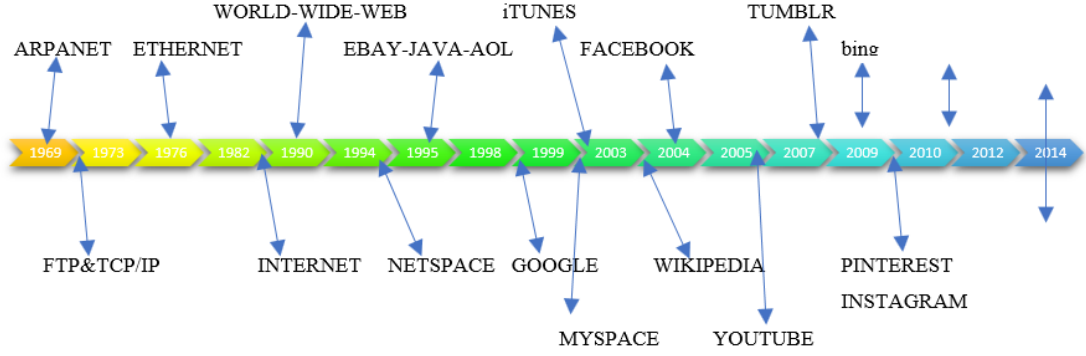
Ortaya çıkışıyla birlikte gazete, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının geleneksel olarak adlandırılmasına neden olan internet temelli medya faaliyetlerinin, dijitallik, hipermetinsellik ve etkileşimlilik olmak üzere üç temel özelliği bulunmaktadır (Bilge, 2017: 247-248). Dijitallik medya faaliyetlerinin sayısallaşarak bilgisayar ortamına dönüşümünü ifade eder. Yunancadan türetilmiş olan “hiper” kelimesi; üzerinde, ötesinde ya da dışında anlamı taşımaktadır. Hipermetin bir metnin kendisinin üstündeki, ötesindeki ve dışındaki diğer metinlere bağlantılar ağı sağlayan metindir (Tufan Yeniçıktı, 2016: 99). Hipermetinsellik kendi içerisinde bağlantılı olan metinleri anlatır. Etkileşimlilik, internet temelli medya faaliyetlerinin kullanıcı ve sunucu arasındaki çok yönlü iletişimidir.

İnternetin tarihi, 1960’lı yıllarda ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki soğuk savaş döneminin askeri kaygı ve hedeflerine kadar uzanmaktadır. Olası bir nükleer savaşta askeri iletişimi kullanarak, bir ana bilgisayardaki bilgilerin diğer bilgisayarlara aktarılmasını sağlamak için gündeme getirilmiştir. İlk çalışmalar, ABD Savunma Bakanlığı’nın bir kuruluşu olan ARPA (Advanced Research Projects Agency)’nın desteğiyle gerçekleştirilmiş ve farklı kentlerde bulunan dört bilgisayar arasında bilgi transferi sağlanmıştır. 1968 yılında internetin ilk şekli olarak bilinen ve ARPANET adı verilen askeri bilgisayar ağı kurulmuştur. ARPA, 1972’de DARPA (Defense

Advanced Research Projects Agency) olarak yeniden yapılandırılmıştır. DARPA, 1980'lerde araştırma kurumlarının birbirleriyle iletişimi ve araştırmacılarla askeri birimler arasındaki bağlantıyı sağlayacak bir iletişim ağı geliştirmiştir. Böylelikle ağ, askeri kullanımın yanı sıra araştırmacıların da kullanımına açılmıştır. 1985'de JANET ve NFSNET gibi ulusal akademik ağlar kurulmuştur. 1990'ların başında ise önce Wais ve daha sonra Gopher gibi internet servisleri kullanım kolaylığı nedeniyle yaygınlaşarak internetin, iş dünyasına ve kamu yönetimine yayılmasına yardım etmiştir (İçel, 1998; Aydoğan ve Başaran, 2012 akt. Sert, 2014: 299). Daha sonra internet halkın kullanımına Web (world wide web) ile açılmıştır. 1989 yılında CERN laboratuvarlarında çalışan İngiliz fizikçi Tim Berners-Lee tarafından icat edilen ve 30 Nisan 1993 yılında CERN laboratuvarları tarafından telifsiz olarak halkın kullanımına açılan Web teknolojileri günümüzde dünyanın her yerinden erişilebilen çok önemli bir buluş olmuştur (Esgin, 2015: 18).

İnternetin yaygınlaştığı erken dönemlerde Web 1.0 olarak adlandırılan teknoloji kullanılmıştır. Web 1.0, kullanıcılar ve sunucular arasında etkileşimin olmadığı, kullanıcıların pasif birer alıcı konumunda olduğu web dönemini ifade eder. Web 1.0 döneminde kullanıcılar web sitelerinden kendilerine sunulan içeriği okuyabiliyorlarken bu içeriği değiştiremiyor ve yeni bir içerik ekleyemiyorlardı. İçerik değiştirme ve içerik ekleme özelliği Web 2.0 dönemiyle birlikte ortaya çıktı. Web 2.0 ile birlikte kullanıcılar, kendilerine sunulan içeriğin dışında yeni içerikler üretebiliyor, mevcut içeriği değiştirebiliyordu. Sosyal medya Web 2.0 ile birlikte ortaya çıkmıştır. Marshall McLuhan'ın 1980 yılında ortaya attığı tüketicilerin üretici haline gelmesi yani üre-tüketicilerin ortaya çıkması Web 2.0 ile yaşanmaya başlamıştır. Web 2.0'deki temel amaç kullanıcıların kendi içeriklerini oluşturmaları ve paylaşmalarıdır. Bu sebeple de Web 1.0'ın gelişmiş bir versiyonu olarak adlandırılması tamamen yanlış bir algıya sebep olabilir. Web 2.0 internet dünyasına yepyeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Web 2.0 ile gelen bu yenilik, insanların sosyal olarak kendilerine bir ortam oluşturmalarını ve iletişimlerini bu Web 2.0 uygulamaları ile gerçekleştirebilmelerini sağlamıştır (Esgin, 2015: 39).

Şekil 1-1.: İnternet'in ve Sosyal Medyanın Evrimi

Kaynak: Esgin, 2015: 17

Web 2.0, günümüze gelene dek önemli değişimler geçirmiş ve farklı uygulamaların kullanıcılara sunulmasını sağlamıştır. Sosyal medyanın temelini oluşturan Web 2.0 uygulamaları arasında Facebook, Youtube, Myspace, LinkedIn, Twitter, Google + gibi web sitelerini saymak mümkündür. Web 2.0 teknolojisi; etkileşim ve paylaşım öğeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Etkileşim öğesi aracılığıyla alıcı kaynak durumuna geçebildiği gibi kaynak da alıcı halini alabilmektedir. Etkileşim ile paylaşım öğesinin bir araya gelmesi Web 2.0 uygulamalarına farklı boyutlar kazandırmış, böylelikle aktif kullanıcıların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Aynı zamanda veri kütüphanesi olma özelliği taşıyan Web 2.0 uygulamaları aracılığıyla milyonlarca insan aynı platformda yer alabilmektedir (Anderson, 2007: 10. akt. Kırık, 2017: 72). Tablo 1-1’de Web 1.0 teknolojisi ve Web 2.0 teknolojisi karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Web 2.0 teknolojisi beraberinde çeşitli web bileşenlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur, bu bileşenleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Dasgupta, 2013: 3 akt. Kırık, 2017:73-74):

► **Topluluklar:** Farklı ya da benzer düşüncelere sahip bireylerin bir araya gelerek oluşturdukları gruplara verilen addır. Etkileşim unsuru aracılığıyla bireyler birbirleriyle çift taraflı iletişim sağlayabilmektedir.

► **Bloglar:** Bireylerin fikir, bilgi, fotoğraf, video, yazı ya da farklı konulardaki düşüncelerini paylaşabildikleri ve genelde bireysel olma özelliği taşıyan internet günlükleridir. Diğer kullanıcılar bloglarda, okudukları ya da gördükleri içerik hakkında yorum yapma özelliğine sahiptir.

► **Wikiler:** Daha çok kullanıcıların sayfalar oluşturup düzenlemeler yapabildikleri bilgi amaçlı yayın platformlarıdır. Dünya genelindeki en popüler wiki sitesi ise www.wikipedia.org'dur.

► **Etiketleme (Folksonomy):** Kullanıcılar bu bileşen aracılığıyla çevrimiçi içeriklerde (fotoğraf, video, metin) etiketleme yapabilmektedir. Böylelikle aranılan her içeriği bulma-görüntüleme daha kolay bir hale gelmektedir.

► **Dosya Paylaşımı (File Sharing) / İçerik Dağıtım (Podcasting):** Kullanıcıların çeşitli teknikler aracılığıyla görsel ve işitsel nitelikli dosyaları ya da verileri internet üzerinden dağıtım/paylaşımına esasına dayanan işlemlere verilen addır.

► **Birleştirme (Mashup):** Tamamen yeni bir uygulama oluşturmak için birden çok kaynaktan ya da tedarikçiden edinilen/alınan hizmet toplamıdır. Örneğin; Google Maps, farklı hizmetleri (yol tarifi, harita bilgisi, konum durumu) bir araya getirdiğinden bir mashup uygulamasıdır.

Tablo 1-1: Web 1.0 ile Web 2.0 Arasındaki Temel Farklılıklar

Web 1.0	Web 2.0
Site sahibi tarafından belirlenen içerik	Kullanıcı üretimi içerik
Tek yönlü iletişim	Çok yönlü iletişim
Veri üzerinde sadece yayıncının kontrolü	Veri üzerinde kullanıcı kontrolü
Web tasarım bilgisi gerektirmesi	Tasarım bilgisi gerektirmemesi/ kullanım kolaylığı
Web sayfalarında az sayıda yazar tarafından çok sayıda okuyucu için oluşturulması	Kolektif bir akıl, üretim ve işbirliğini mümkün kılması
Kullanıcının sunulan içeriği sadece pasif bir şekilde tüketmesi	Kullanıcının aktif bir şekilde içerik paylaşımı ve üretiminde bulunabilmesi
Kullanıcı etkileşiminin olmaması veya oldukça az düzeyde olması	Dinamik, sosyal ve etkileşimli bir yapıya sahip olması

Kaynak: Koçak, 2012 akt. Eraslan ve Çakıcı Eser, 2015: 8

1.1.3. Sosyal Medya

Sosyal medya ile ilgili pek çok tanım yapılmıştır. Aşağıda bu tanımlardan bazılarına yer verilmiştir.

► Sosyal medya, kullanıcılarının birbirleriyle bağlantı ve iletişim kurmalarına imkan veren, kişisel içeriğin paylaşılması kadar kişisel bir ağ kurmalarını da sağlayan çevrimiçi topluluklar olarak ifade edilebilir (Kuyucu, 2015: 147).

► Boyd ve Ellison (2007) sosyal medya ağlarını “bireylerin sınırlandırılmış bir sistem içinde kamusal ya da yarı-kamusal bir profil inşa etmelerine, bir bağlantı paylaştıkları diğer kullanıcılarla eklemlenmelerine, ve onların yanı sıra diğerlerinin sistem içinde yaptıkları bağlantıları göremek [onları] kat etmelerine izin veren web-temelli hizmetler” olarak tanımlamaktadır (akt. Yetişkin vd., 2016: 21).

► En genel tanımıyla sosyal medya; kullanıcıların diğer kullanıcılarla çevrimiçi haber, fotoğraf, video, metin, içerik paylaşmasını sağlayan web sitelerine verilen ortak addır. Katılım ve paylaşım sosyal medyanın dayanak noktasını oluşturmaktadır. Sosyal medya demokratik bir katılım ortamı şeklinde de ifade edilebilmektedir (Kırık, 2017: 74).

► Sosyal medyanın çeşitli kaynaklarda birçok farklı tanımı bulunabilir. Ancak yaygın olarak tanımlanması web 1.0'dan web 2.0'a geçiş aşamasında ortaya çıkmıştır. Sosyal medya web 2.0'ın kullanıcı hizmetine sunulmasıyla birlikte, tek yönlü bilgi paylaşımından, çift taraflı ve eş zamanlı bilgi paylaşımına ulaşılmasını sağlayan medya sistemi olarak tanımlanmıştır (Baloğlu, 2015: 1).

Yapılan tanımlamalarda sosyal medyanın etkileşim ve paylaşım işlevi ile çoklu mesaj gönderebilme özelliğinin ön planda olduğu görülmektedir. Sosyal medyanın bu üç temel özelliği onu geleneksel medyadan farklı kılmaktadır (Kuyucu, 2015: 147-148). Geleneksel medyada sunulan içerik genellikle tek taraflı alınırken, sosyal medyada çift yönlü yani etkileşimli bir akış söz konusudur. Zaman ve mekân sınırlaması olmayan sosyal medya aracılığıyla kullanıcılar birbirleriyle fikir alışverişinde bulunabilmektedir, bu durum sosyal medyanın etkileşim özelliğini ifade etmektedir (Kırık, 2017: 74-75)

Sosyal medyanın tarihine bakıldığında, bireyler arası iletişim sürecinde bilgisayarın bir iletişim aracı olarak kullanılması fikrinin, ilk kez Licklider ve Taylor tarafından 1968'de dile getirildiği görülür. “Bir İletişim Aracı Olarak Bilgisayar-Computer as a Communication Device” adlı makalelerinde bireyler arası iletişim ortamı olarak internetin çeşitli niteliklerini vurgulayan yazarlar, alanı insanların yüz yüze kurdukları iletişimden daha etkili iletişim kurabilecekleri yer olarak işaret etmektedirler. Bu durumun gerekçesi olarak internetin etkileşim ve eş zamanlı iletişim özellikleri gösterilmektedir. Çalışmada iletişimin tarafları, iletişim süreci içerisinde

birbirleriyle etkileşime giren, sürecin aktif katılımcıları olarak değerlendirilmektedir (Özkan, 2014: 257). İnternetin sosyalleşmesinde ve “sanal cemaatlerin” ortaya çıkmasında IRC, ICQ gibi chat programlarının yaygın olarak kullanılmaya başlanması önemli rol oynamıştır. Bu tür programlar, aslında bugün sosyal medya olarak adlandırdığımız mecranın ilk izleri ve bir çeşit ilkel versiyonları oldu (Özutku vd., 2014: 80). Bu açıdan bakıldığında, karşımıza çıkan ilk uygulama IRC’dir (Internet Relay Chat). İnternet üzerinden canlı sohbet olarak dilimize çevirebileceğimiz bu uygulamayla birden fazla kanal kurulabiliyor ve bu kanallara dahil olanlar birbirleriyle yazışabiliyordu (Özutku vd., 2014: 52). Türkiye’deki ilk IRC server, 1994’te irc.metu.edu.tr adıyla kuruldu. Akademik çevreye hitap eden bu sohbet odasını, uluslararası uygulamaların #zurna kanalından esinlenerek zurna.com takip etti. Belki de az sayıdaki internet sitesinin bulunduğu 90’lı yılların Türkiye’inde ratingi en yüksek internet sayfasıydı zurna.com (Özutku vd., 2014: 53).

Günümüzde hayatımızın büyük alanını kapsayan Google, Skype, Instagram, Twitter, Facebook gibi sosyal medya araçları ve uygulamaları Web 2.0’in etkileşim özelliği sayesinde ortaya çıkmıştır (Kaya, 2017: 161). Önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere bloglar, RSS’ler, wikiler, forumlar bu yeni ortamın yani Web 2.0’in getirmiş olduğu uygulamalardır. İnsanların günümüzde günlerinin birkaç saatlerini de bu ortamlarda geçirdiğini düşünürsek Web 2.0 için “Sosyal Devrim” kavramının kullanılması hiç de garipsenecek bir durum değildir (Esgin, 2015: 40).

Sosyal medyanın doğuşu her ne kadar Web 2.0 tabanlı teknolojilerin ortaya çıkması ile yaygınlaşsa da mecranın geçmişi ve tanımı ile ilgili çok değişik fikirler vardır. Gerek bilim insanlarının gerekse medya endüstrisinin 2000’li yıllarda en çok ilgilendiği alanlardan biri olan sosyal medya ile ilgili binlerce araştırma yapılmıştır. Kuramların yeniden yorumlanmasına, medya dinamiklerinin kökünden değişmesine neden olan sosyal medyanın doğuşu, 1970’li yıllara dayanmaktadır. Ward Christensen ve Randy Suess adlı iki bilgisayar meraklısı arkadaş, 1978 yılında arkadaşları ile bilgi paylaşımında bulunmak, onlarla irtibatla kalmak için BBS adlı bir yazılımı hayata geçirmişlerdir. Bu iki bilgisayar meraklısı arkadaş yazdıkları bu yazılımla farkında olmadan ilk sanal sosyal ağ örneğini ortaya koymuşlardır (Sanlav, akt. Kuyucu, 2015: 146).

Sosyal medyanın tarihsel gelişiminde üç farklı evreden söz edebiliriz (Klang ve Nolin, akt. Solmaz ve Görkemli, 2012: 12)

1. Dönem: Web tabanlı sosyal etkileşim uygulamaları: Myspace, Youtube, Facebook, Twitter, vb
2. Dönem: 2007'den sonra ivme kazanan sosyal medyayı ticari avantaj sağlamak adına kullanan iş dünyası.
3. Dönem: Yönetim organlarının sosyal medyayı kullanması: Bu akım 2009'da başlamıştır.

Önce bireysel kullanımla başlayan sosyal medya, toplumlar içinde yaygınlaştıkça kurumların da ilgisini çekmiştir. Ticari faaliyetlerini yaygınlaştırmak isteyen kurumlar, potansiyel müşterilerine daha düşük maliyetle ulaşmak için sosyal medyayı kullanmaya başlamışlardır. Ürün ve hizmet satışı yapan ulusal ve uluslararası şirketlerin de sosyal medyayı kullanması sosyal medya tarihinin ikinci kırılma noktası olmuştur. Kurumların sosyal medyayı kurumsal olarak kullanmaya başlamasını iki farklı biçimde yorumlamak gerekir. Birincisi sosyal medyanın sıradan bir heves olmadığını dünyaya kanıtlaması, ikincisi sosyal medyayı elinde tutan ve egemen küresel güç olarak tanımlanan ABD'nin küreselleşme politikasında bir adım daha ileriye gitmesidir. Sosyal medyanın üçüncü önemli kırılma noktası ise bu mecrayı ulusal yönetim organlarının da kullanmaya başlaması olmuştur. Toplumla iletişim kurmak isteyen politikacılar ve siyasi yayın organları (partiler, dernekler vs.) sosyal medyayı topluma seslenmenin en kestirme ve düşük maliyetli yolu olarak görmüşlerdir. Bu son kırılma noktası egemen küresel gücün ulusların özeline girişini sağlamıştır. Geçmişte radyo ve televizyon aracılığı ile yapılan propagandanın sosyal medya aracılığı ile yapılmasının önünü açmış ve ulusal siyasetin küreselleşen dünyayı kabul ettiğini göstermiştir. Bu üç önemli tarihsel kilometre taşı sosyal medyanın erişiminin de artmasını sağlamıştır (Kuyucu, 2015: 148-149). Sosyal medyanın günümüzdeki etkileyici ve neredeyse bağımlılık yaratıcı şeklini alması ise yaklaşık olarak 12 yıl sürmüştür. Tanınan ilk toplumsal paylaşım ağı, 1997 yılında kurulan SixDegrees'dir. Profil yaratma ve arkadaşları listeleme imkanları sunan site, başlangıçta gösterdiği başarıyı sürdürmediği için 2000 yılında hizmetine son vermiştir. SixDegrees'in popülerliğini sürdürmemesinin nedeni, yapabilecek tek aktivitenin arkadaş tekliflerini kabul ederek arkadaşları listelemek olmasıdır (Toprak

vd., 2014: 27). SixDegrees sonrasında yeni sosyal medya araçları üretilerek kullanıcılara sunulmuştur. Bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle yeni sosyal medya araçları farklı işlevler kazanarak varlığını sürdürmüştür de bazıları (Orkut vb.) kullanıcı yetersizliğinden dolayı tutunamayarak kapatılmıştır.

1.2. SOSYAL MEDYANIN ÖZELLİKLERİ

Sosyal medya bazı temel özelliklere sahiptir. Blossom'a göre (2009: 30-32) sosyal medyanın temel nitelikleri aşağıdaki gibidir (akt. Kırık, 2017: 76-77):

- ▶ Sosyal medya erişilebilir, ölçeklenebilir ve kullanışlı bir teknolojidir.
- ▶ Sosyal medya bireysel-kitlesele iletişim kurmayı sağlamaktadır.
- ▶ Sosyal medya derin bir etkileme gücüne sahiptir.

Sosyal medya üzerine derin incelemeler yapan bir diğere araştırmacı ise Danah Boyd'dur. Boyd da sosyal medyanın özelliklerini beş temel başlık altında toplamıştır (akt. Kırık, 2017: 77-78);

- ▶ Süreklilik
- ▶ Tekrarlanabilirlik
- ▶ Araştırılabilirlik
- ▶ Ölçeklenebilirlik
- ▶ Konumsuzluk

Sosyal medyanın temel özelliklerini şu şekilde de sıralamak mümkündür (Akar, 2010 akt. Uğurlu ve Yakın, 2015: 202-203):

▶ **Katılım:** Sosyal medya, ilgili olan herkesten geri bildirim almayı ve herkesin katkı sağlamasını teşvik etmektedir. Medya ve izleyici arasındaki çizgiyi bulanık hale getirir.

▶ **Açıklık:** Çoğu sosyal medya hizmetleri katılım ve geri bildirim için açıktır. Bilgi paylaşımını, oylamayı ve yorum yapmayı destekler. İçerikten faydalanma ve giriş için nadiren engeller vardır. Şifre korumalı içerikler tercih edilmemektedir.

► **Karşılıklı Konuşma:** Geleneksel medya “herkese yayın (içeriğin izleyicilere iletilmesi ya da dağıtılması)” ile ilgili iken, sosyal medyada “iki yönlü karşılıklı iletişim” daha iyi görülmektedir.

► **Bağlanmışlık-Bağlantılı Olma:** Çoğu sosyal medya türü, bağlanmışlık ile gelişmekte ve diğer sitelere, kaynaklara ve insanlara bağlantıları kullanmaktadır.

Şekil 1-2’de sosyal medya kavramının bileşenleri verilmiştir. Bu üç bileşen sırasıyla katılım, açıklık-diyalog, topluluk-bağlantılılıktır. Katılım bileşeni ile kullanıcıların sosyal medyada içerik oluşturmaları ve bu içerikleri paylaşmaları ifade edilmektedir. Bu içerikler metin, video, resim ya da ses dosyaları gibi farklı formlarda medya unsurları olabilmektedir. Açıklık ve diyalog bileşeni ile kullanıcıların bu içerikleri değiştirebilmesi ve değerlendirebilmesi, topluluk ve bağlantılılık bileşeni ile kullanıcıların ortak ağlar oluşturması anlatılmaktadır.

Şekil 1-2: Sosyal Medya Kavramının Bileşenleri

Kaynak: Eraslan ve Çakıcı Eser, 2015: 11

Bir diğer araştırmacı, sosyal medyanın temel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır (Mavnacıoğlu, 2011: 23):

► Zaman ve mekân sınırlaması olmadan, paylaşımın ve tartışmanın esas olduğu bir internet uygulamaları zinciridir.

► Bireyler, kendi ürettikleri içerikleri çok kolay bir şekilde internet ortamında ve mobil ortamda yayımlamaktadırlar.

► Bireyler, başka kullanıcıların içeriklerini, paylaşımlarını ve yorumlarını takip etmektedirler.

► Bireyler, sosyal medya uygulamalarında hem takip eden hem de takip edilen konumundadırlar.

► Sosyal medyanın temeli, kuralları belirlenmiş bir iletişime değil, samimi bir sohbet mantığına dayanır.

Yukarıda bahsedilen sosyal medya özellikleri incelendiğinde ortak olan noktalar göze çarpmaktadır. Sosyal medya herkesin erişebileceği, erişen herkesin bir başkasıyla bağlantılar kurabileceği bu yüzden de geniş etki alanına sahip olan ve kullanıcılarını aynı zamanda birer üreticilere dönüştürerek, kullanıcıların sayısı ve ürettikleri kadar büyüyen medya aracı olarak özetlenebilir.

Geleneksel medya araçlarından farklı olarak sosyal medyanın erişim alanı geniştir. Tablo 1-2’de sosyal medyanın geleneksel medya ile erişim alanı yönünden karşılaştırılması verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere sosyal medya yerel-ulusal-uluslararası-küresel düzeyde erişimiyle diğer medya araçlarından daha geniş bir alana nüfuz etmektedir. Sosyal medyanın geniş bir fiziksel alana nüfuz edebilme özelliği, sosyal medyanın toplumsal yönünü ortaya koymaktadır.

Tablo 1-2: Medyanın Erişim Evreleri

Mecra	Erişim	İletişim Türü
Gazete	Dağıtım yapıldığı coğrafi alanla sınırlı	Yerel-Ulusal
Radyo	Kısa-Orta-Uzun Dalga sinyallerinin ulaştığı coğrafi alanla sınırlı	Ulusal-Uluslararası
Televizyon	Karasal yayın sinyallerinin ve uydu teknolojilerinin kapsadığı alanla sınırlı	Yerel-Ulusal-Uluslararası-Küresel
Sosyal Medya	İnternet erişimi olan alanla sınırlı	Yerel-Ulusal-Uluslararası-Küresel

Kaynak: Kuyucu, 2015: 149

1.3. SOSYAL MEDYA ARAÇLARI

Sosyal medyanın geçirdiği evreler incelendiğinde sanallıktan gerçekliğe doğru bir değişim görülmektedir. Önceleri IRC gibi tamamıyla sanal bir iletişim sunan sosyal medya araçlarıyla başlayan bu süreç Facebook, Skype, Twitter gibi sosyal medya araçlarıyla daha gerçekçi hale gelmiştir. Sanal gerçeklik-artırılmış gerçeklik teknolojilerinin sosyal medyaya entegre edilmesi ile ve web 3.0 teknolojisiyle birlikte sosyal medya, gerçekliğin kendisine bir adım daha yaklaşacaktır.

Sosyal medya araçları, Web 2.0 teknolojisi ile mümkün olmuştur. Web 2.0 yazılım ya da program değildir. Bir teknikler bütünüdür ve kullanıcı katılımlı internet siteleri yapımına olanak vermektedir (Arslantepe, 2013: 218). Temel olarak Web 2.0 denilince akıllara bazı araçlar gelmektedir, bunlar (Esgin, 2015: 23);

- ▶ Anlık mesajlaşma araçları (Instant Messaging Tools)
- ▶ Kavram haritaları ve çizim araçları
- ▶ Dosya depolama ve paylaşım sistemleri
- ▶ İçerik yönetim sistemleri
- ▶ Çevrimiçi toplantı araçları olarak sıralanabilir.

Kullanıcı katılım sayılarına bakıldığında sosyal medya araçlarından Facebook, Twitter, Myspace, Blogger, Whatsapp, Skype vb. öne çıktığı görülmektedir. Bütün sosyal medya araçlarını ya da daha genel bir ifadeyle sosyal ağların her birini tek tek ele almak mümkün olmasa da ortak özellikleri ekseninde sınıflandırmamız mümkündür. İnternet üzerindeki sosyal ağları birkaç grupta toplamak mümkündür (Onat ve Alikılıç, 2008: 1118):

- ▶ E-posta grupları (yahoogroups.com)
- ▶ Bloglar (bloglara konan linkler ve blogcuların birbiriyle haberleşmesi)
- ▶ Forumlar (çeşitli uzmanlık alanlarıyla ilgili forumlar)
- ▶ Kurumsal intranet (kurum içi ağ)
- ▶ Extranet (tedarikçi ve kurumsal müşterilerle oluşturulan ağ)

- Hızlı mesaj servisleri (msn. icq)
- Sosyal ağ siteleri (facebook, yonja.net gibi).

Sosyal medya araçlarını bloglar, mikro blogging (Twitter), wikiler, sosyal ağ siteleri, medya paylaşım siteleri (resim ve video paylaşım siteleri), sosyal işaretleme ve etiketleme, podcasting ve sanal dünyalar şeklinde sıralamak da sosyal medyanın pek çok tanımını içine almaktadır (Kurşun, 2017: 79). Kullanıcı sayısı bakımından yüksek ve etki alanı bakımından geniş etki alanına sahip olan sosyal medya araçları, açıklamalarıyla birlikte aşağıda verilmiştir.

i.) Bloglar

Blog kelimesi web ve log kelimelerinin birleşmesinden doğmuş ve kısa sürede blog olarak kullanılmaya başlamıştır. Bloglar sosyal medyanın bir türevi olarak her türlü görüşü dile getirmenin ve duyurmanın bir yolu, düşünceleri diğerleri ile paylaşma olarak tanımlanabilir (Bausch vd., 2002 akt. Meriç, 2015: 260). Bloglar ile kullanıcılar, kendi web sitelerini tasarlayabilmekte böylelikle özgün bloglar ortaya çıkmaktadır. Bloglara internet günlükleri de diyebiliriz.

Kullanıcılar bloglar üzerinden görüş, düşünce ve fikirlerini bir web sitesi tarzında paylaşabilmektedir. Bloglara örnek olarak Tumblr, Blogger verilebilir. Kullanıcılar tarafından açılan bir profil vasıtasıyla bloglar hazırlanır ve diğer kullanıcılar blogları takip edebilir. Çoklu medya paylaşımına ve uzun metinler paylaşımına olanak vermesi blogların avantajlarından biridir.

ii.) Facebook

İletişim teknolojilerinin gelişimi, McLuhan'ın belirttiği gibi zaman ve mekân ortadan kaldırmıştır; bu durum mekânın anlamını kaybettiği ya da mekân duygumuzu kaybettiğimiz sınırsız bir küresel köyde yaşamamıza olanak vermektedir. Teknolojinin gelişiminin bir ürünü olan sosyal paylaşım ağları, zaman ve mekânın anlamını kaybettiğimiz iletişim araçlarının somut bir örneğidir. Bu sosyal paylaşım ağları içerisinde en yaygın kullanıma sahip olan Facebook'un kullanımı diğer ağlar gibi kullanıcılar arasındaki mesafeleri kaldırmakta ve kullanıcılarına özgür bir iletişim ortamı sağlamaktadır. Facebook'un kullanımı arttıkça kişilerin gündelik hayatlarındaki iletişim süreçleri de değişmeye başlamıştır. Facebook içerdiği çoklu

ortam uygulamalarıyla, kullanıcılarına sanal ortamda gerçek bir iletişim süreci gerçekleştirmelerini amaçlamakta ve kişilere kendileri hakkında detaylı bilgiler vermeye teşvik etmektedir (Kaya, 2017: 170).

Facebook, kullanıcıların en yoğun ilgi gösterdiği sosyal paylaşım ağı olarak nitelendirilmektedir. 2004 yılında kurulan ve sürekli gelişim gösteren Facebook aracılığıyla kullanıcılar yakın arkadaşları, aileleri ve tanıdıklarıyla sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir. Facebook kayıt esnasında herhangi bir ücret talep etmemektedir. Mark Zuckerberg tarafından kurulan bu ağ, başlangıçta sadece Harvard Üniversitesi'nde okuyan öğrencileri bir araya getirmek için oluşturulmuştur. Ancak, Facebook'un yoğun ilgi görmesi ve diğer kullanıcıların bu ağ içerisinde var olmak istemesi üzerine kademeli bir üye artışı planlanmıştır. Bunun üzerine 2005 yılı sonrasında lise öğrencilerine de hizmet vermeye başlayan Facebook, 2006 yılında dünya genelindeki tüm katılımcıların kullanımına sunulmuştur. Facebook üzerinden diğer sosyal paylaşım ağlarına erişim sağlamak mümkündür (Ryun, 2013: 4. akt. Kırık, 2017: 80).

Ülkemizde en çok kullanıcıya sahip olan sosyal medya aracı Facebook'tur. Facebook kurulduğu dönemde İngilizce olarak kullanılmaktaydı. Zamanla diğer dillerin eklenmesiyle tüm dünyada kullanılır hale geldi. Ülkemizde Türkçe dil seçeneği ile erişilebilen Facebook, kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içerisinde kullanımını daha kolaylaştırmış böylelikle ortalama ve alt düzeyde bilgisayar okuryazarları Facebook'a dahil olmuştur. Facebook gerek çevrimiçi sohbet gerekse çevrimdışı sohbet ile kullanıcılar arası etkileşimi artırmıştır. Bu etkileşimle kullanıcı sayısını artıran Facebook, zamanla toplumun farklı kesimlerini içerisinde barındıran heterojen bir yapı haline gelmiştir.

iii.) Twitter

Bir diğer popüler sosyal paylaşım ağı ise Twitter'dır. Twitter dünya genelinde yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Twitter, kapsamlı bir mikroblog sitesi olarak tanımlanabilmektedir. 2006 yılında Jack Dorsey tarafından San Francisco'da temelleri atılan Twitter, "Twtr" adıyla hizmet vermeye başlamış daha sonra günümüzdeki ismini almıştır (O'Reilly, Milstein, 2009: 5 akt. Kırık, 2017: 80). Twitter, 140 karakterlik metinler yazmaya, ses, görüntü, veri paylaşmaya olanak sağlayan yeni nesil

iletişim ortamıdır. Twitter kullanıcıları birbirlerine karşılıklı olarak mesaj gönderebilmekte, ülke ve dünya gündeminden haberdar olabilmektedir. Kısa mesaj servisi gibi hizmet sunan Twitter, bireylerin düşüncelerini, duygularını takipçileriyle paylaşabildiği kapsamlı bir sosyal paylaşım ağıdır (Kırık, 2017: 80).

Politikacılardan, bilim insanlarına kadar dünya üzerinde kullanıcı sayısı yüksek olan Twitter ismini İngilizce cıvıldaama anlamına gelen tweet kelimesinden almaktadır. Önceleri yalnızca metin paylaşılabilen bir alan olan Twitter, zamanla video ve diğer medya ortamlarının da paylaşılabilirdiği bir alan haline gelmiştir. Twitter üzerindeki hizmetler ücretsiz olarak sunulmaktadır.

iv.) LinkedIn

Bir diğer popüler sosyal paylaşım ağı ise LinkedIn'dir. LinkedIn, 2002 yılının sonlarına doğru Reid Hoffman tarafından geliştirilmiştir. Yoğun çalışmaların ardından 2003 yılının başlarında hizmete sunulan LinkedIn, eğlence ve arkadaşlarla karşılıklı paylaşım yapmaktan ziyade iş amaçlı kullanılmıştır (Kırık, 2017: 81-82). LinkedIn ile kullanıcılar internet üzerinden CV hazırlayabilir, CV bilgileri doğrultusunda işverenler, işleri için uygun kişileri seçebilir. Kişilerin iş deneyimlerini bu mecralar üzerinden paylaşabilmesi uygun işi bulmaları konusunda onlara yardımcı olabilir. Bugün birçok şirket işe alacakları kişilerin LinkedIn profillerini incelemektedir. LinkedIn Premium özelliği ile belirli bir ücret karşılığında kullanıcılarına ek özellikler sunmaktadır.

v.) Youtube

Youtube; 2005 yılında üç Amerikalı eski çevrimiçi alışveriş-ödeme sistemi çalışanı tarafından kurulmuş video barındırma ve paylaşım sitesidir. Kendini yayımla (Broadcast Yourself) sloganı ile yola çıkan site 2006 yılında Google şirketi tarafından satın alınmıştır. Youtube ortamında kullanıcılar, sitede var olan videoları izleyebildikleri gibi kendi video görüntülerini de buraya yükleyebilmektedirler. Bu ortamda yer alan videolar; film, televizyon programları, müzik videoları ve kişisel videolardan oluşmaktadır (Akyol vd., 2012: 107). Youtube her geçen saniye eklenen videolarla daha da büyümektedir. Popülaritesini video özelliğinden alan Youtube, barındırdığı video içeriğinin büyüklüğü ile dünyada bir ilk olma özelliğini de taşımaktadır.

1.4. SOSYAL MEDYANIN TOPLUMSAL BOYUTU

Son yıllara kadar gerçek yaşamın bir alternatifi gibi görülen ve bir laboratuvar ortamı gibi incelenen internetin, sosyal ağların yaygın kullanımı ile bir dönüm noktası yaşayarak hayatın tam da içinde yer almaya başladığını söylemek mümkündür. İnternet, tarihsel süreç içinde hiçbir iletişim ortam ya da aracının sahip olmadığı kadar önemli ve yaşamsal bir konuma yerleşmiş görünmektedir. 21. yüzyılın başlangıcı olan 2000’li yıllarla birlikte internetin yarattığı sanal dünya ile gerçek dünyanın birbirlerine eklemlenmeye başladıklarına ve birbirlerinin tamamlayıcısı olma yolunda ilerlediklerine tanıklık edilmektedir (Özkan, 2014: 243). İnternet kullanan nüfusun genişlemesiyle birlikte gündelik yaşam internet mecralarına yansımıştır. Nüfusun geniş bir kesimi site olarak interneti; bilginin ulaşıldığı, kriz ve oyun anlarında günlük hayatlarının tüketildiği olağan ve sürekli bir faaliyet olarak görme fikrine alışmışlardır (Snee, vd., 2016: 3). Özellikle sosyal medya ile bireyler internet dünyasında temsil edilmeye başlanmıştır. Sosyal medya profilleri bireylerin internet mecralarındaki temsilinin örneğidir. Bu temsiliyet ilişkisiyle kişiler, kendilerine ve yaşantılarına dair çoğu şeyi sosyal medyaya aktarmışlar böylelikle sosyal medya üzerinde toplumsal yaşantının bir yansıması haline gelen ve fiziksel bir gerçekliği olmayan ancak gerçek yaşantıyla benzer etkilere sahip olan yeni bir dünya oluşturmuşlardır. Bu yeni dünya içerisinde kimlik oluşturan bireyler, ideal kimlik oluşturma düşüncesiyle bazen gerçek yaşantıdan kopuk, idealize edilmiş profiller oluşturmuşlardır. Gerçeklikten uzak olan bu profiller, sosyal medya dilinde sahte profiller ya da fake profiller olarak adlandırılmaktadır. Sosyal medya kimliklerinin idealize edilmesi durumu, bireylerin sosyal medya içerisinde var olma çabası ile ilişkilendirilebilir. Öyle ki sosyal medya içerisindeki varoluş çabası, reel sosyal yaşantı içerisinde bireyin gerçek kimliğinden farklı olarak tasarladığı ve olmak istediği kimlik sunumlarıyla sosyal medyada temsil edilmesine neden olmaktadır. Neticede sosyal medya bireyin kendini ifade edebilmesi anlamında kimliklerini diledikleri gibi üretebilmesi üzerine çeşitli imkanlar sunmaktadır (Metin & Danış, 2017: 203). Sosyal medya kullanıcıları yalnız gerçek kimliklerini değil, gündelik yaşam pratiklerini de bütünüyle sosyal medyaya taşımaktadırlar. Bireyler özellikle Facebook içerisinde günlük rutinlerini paylaşmaktadırlar (Toprak vd., 2014: 159). Buna en güzel örnek doğum günü, taziye

vb. etkinliklerin artık sosyal medya üzerinden de yapılabiliyor olmasıdır. Öyle ki bazı kullanıcılar günlük yaşantısı içerisinde yaptıkları çoğu şeyi -mahrem olsa bile- sosyal medya üzerinden paylaşmaktadır. Bu durum bireylerin sosyal etkileşimini ve sosyalleşme biçimlerini etkilemiştir (Snee, vd., 2016: 223). Yalnızca sanal uzamda dolaylı bir gerçekliğe sahip olan ve ontolojisi sürekli tartışılan sosyal medyanın, sanal uzamdaki gerçekliğinin ötesine taşarak fiziksel ve sosyal dünyayı etkilemesi üzerinde durulması gereken bir husus olmaktadır (Metin & Karakaya, 2017: 110). Burada şöyle bir soru da karşımıza çıkmaktadır, sosyal medya ortamları toplumsal hayatın bir yansıması olduğuna göre bireyler sosyal medya ortamlarında sosyalleşebilirler mi? Sosyal medyanın yükselişi İnternet’le ilgili bu temel tartışmayı noktalandırmıştır. Son yirmi senede, internetin insanların sosyabilitesini artırıp artırmadığı sorusunu dikkate alan geniş çaplı bir tartışma devam etmektedir. Bazı gözlemciler, internetin gerçek hayat etkileşimi daha az olduğu için yalnızlığı seven kişiler, bilgisayar delileri ve internet bağımlılarını yaratacak biçimde (Nie ve Erbring, 2000. akt. Dijk, 2016: 259) sosyal tecrit ve hatta yalnızlık veya depresyona sebep olduğu için sosyabiliteyi düşürdüğünü (Kraut v.d., 1998. akt. Dijk, 2016: 259) ve sosyal etkileşimi de düşürerek yüz yüze etkileşimi azaltacağını savunmuştur (Nie, 2001. akt. Dijk, 2016: 259). Diğerleri ise internet sosyal ilişki, yurttaş sorumluluğu ve topluluk ruhu bazında “sosyal sermaye” diye adlandırılan sermayeyi artırdığı için internetin sosyabiliteyi artırdığını savunmuşlardır (Katz ve Rice, 2002; Quan Hasse v.d., 2002. akt. Dijk, 2016: 259). İnternet, çevrimiçi etkileşimi güçlendirmekte, sosyal etkileşim için çok sık olanak sunmakta ve hem aile hem arkadaşlarla iletişimi genişletmektedir (Katz ve Rice, 2002: 326 akt. Dijk, 2016: 259). İlk sosyal medya kullanımı gözlemleri bu tartışmayı ikinci konumun lehine çözmüştür (Dijk, 2016: 259). Bu duruma dikkat çeken Maria Bakarddieva internet üzerinden sosyalleşme durumunu “hareketsiz sosyalleşme” kavramıyla açıklamıştır. Bakardjieva, internetin gittikçe yaygınlaştığı toplumda toplumsal ilişkileri tanımlamak için kavramı kullanmış ve herhangi bir somut sosyal etkileşim kurmadan da insanların toplumsal davranışları öğrenebildiğine dikkat çekmiştir. Böylece hareketsiz sosyalleşme, kendi özel alanlarından bağlanan insanların toplum düşünme ve eylem sürecinde oldukları bir internet kullanım alanını açıklar (Bakardjieva, 2003 akt. Sağır, 2016: 221).

Sosyal medyanın bireysel etkilerinin yanı sıra toplumsal boyutta etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerden biri toplumların sınırlarının dışına taşarak bu sınırları muğlaklaştırmasıdır. Bu durum küreselleşmeye benzemektedir. Uzak mesafelere mesaj iletme isteği iletişim teknolojilerini primitif düzeydeki iletişimden sosyal medya araçlarına kadar geliştirmiştir. Bu istek, mesafeleri kısaltmış, sosyal medya ile dünya küçük bir köy haline dönüşmüştür. Uzamsal boyutta, geçtiğimiz yüzyıllar içerisinde özellikle batı toplumu olmak üzere, küresel medya ağları toplumu büyütmemektedir ve eş zamanlı olarak dünyanın boyutunu küçültmektedir (sıkıştırma). Modern toplumun uzamsal olarak genişlemesi doğru bir biçimde Burgers (1989) tarafından “toplumun coğrafyadan kopması” olarak nitelendirilmiştir (akt. Dijk, 2016: 242). Sosyal medya ile toplumlar coğrafyalarından koparak birbirlerine eklenmiş ve kültürler arası etkileşim insanlık tarihi boyunca hiç görülmediği kadar artmıştır. Bu etkileşim ile birlikte sosyal medya üzerinden toplumsal gerçeklikler okunabilir hale gelmiştir. Mesela Türkiye hakkında hiçbir fikri olmayan bir insanın sosyal medya aracılığıyla edinebileceği izlenim ve fikirler onun kafasındaki Türkiye imajına ve toplumsal yapısı hakkındaki kanaatine ciddi katkıda bulunmaktadır. Bir ülkenin medya ve iletişim dünyası o ülke ve kültürü hakkında önemli ipuçlarına sahiptir (Gündüz, 2017: 145). Bu durum sosyal medya ve sosyolojinin kesişim noktalarından biri olmaktadır. Bu ortak alan sosyal medyanın sosyolojisinin yapılıp yapılamama sorununu gündeme getirmektedir.

1.5. SOSYAL MEDYADA SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI

Sosyal medyanın toplumsal yaşantının bir yansıması olduğundan söz edildi. Toplumsal yaşantının yansıması olan bu mecralar üzerinden sosyal bilimlerde araştırılma yapılmasının imkânı nedir? Günümüzde yapılan araştırmalarda kullanılan istatistiklerin büyük bir kısmı sosyal medya ve internet kullanıcıları üzerinden yapılmaktadır (Esgin, 2015: 41). Bu durum, sosyal medya üzerinden bilimsel tekniklere uygun olarak veri yakalanabildiğini göstermektedir. Sosyal dünyamız sosyal medya ile birlikte artık dijital olmaktadır. Bunun sonucu olarak, dünyadaki sosyal bilimciler, dünyayı anlamak için, teknoloji ile aracılanmış iletişim üzerinden

insanın sosyal etkinliklerini ve internetteki karşılaşmalarını takip etmeleri gerektiğini anlamışlardır (Kozinets, 2010, akt. Bond ve Agew, 2016: 196).

Sosyal medya, sosyal bilimler için hem bir kaynak hem bir araç durumundadır. Sosyal medya çalışmaları içinde internet arayüzeyinde, metin veya içerik ya da internet kullanıcılarına dair araştırma yapma ile internet dolayımıyla araştırma yapmak arasında farklılıklar vardır (Mert, 2015: 94). İlki internetin kaynak olarak kullanımını ikincisi ise araç olarak kullanımınıdır. Sosyal bilim araştırmaları iki araştırmayı da sosyal medya üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu araştırmalara ek olarak sosyal medyanın araştırma öznesi olarak kullanıldığı araştırmalar da mevcuttur. Bu bilgiler ışığında sosyal medya ile yapılabilir olan araştırmaları üç şekilde düşünebiliriz; bunlardan birincisi sosyal medyanın kendisi üzerine yapılacak olan araştırmalardır ki bu araştırmalar sosyal medyayı anlamak ve açıklamak amacıyla yapılan ve araştırma öznesinin sosyal medya olduğu araştırmalardır. İkinci olarak sosyal medya içeriği kullanılarak yapılan araştırmalardır. Bu araştırmalar sosyal medyada hazır olarak bulunan verilerin kullanıldığı araştırmalardır. Bu tarz araştırmalar metin analizi, söylem analizi, gözlem, sosyometri gibi tekniklerle yapılmaktadır. Üçüncü olarak sosyal medya aracılığıyla yürütülen sosyal bilim araştırmalarıdır. Bu tip araştırmalar sosyal medyayı bir araç olarak kullanan, araştırma evrenine-örneklemine, sosyal medya aracılığıyla erişebilmeyi amaç edinen araştırmalardır. Bu araştırmalar anket, görüşme ve etnografya teknikleri kullanılarak yapılır. Şekil 1-3'te sosyal medya araştırmalarına yönelik üç tip araştırma verilmiştir. Bu araştırmalardan sosyal medya içeriğine yönelik araştırmaları ve sosyal medya aracılığıyla yürütülen araştırmaları dijital araştırma tekniği, dijital tekniklerin kullanılmadığı dönemlerdeki araştırma tekniklerini klasik teknikler olarak adlandırabiliriz. Yeni medya çalışmalarının kapsamı genişledikçe klasik araştırma teknikleri yeni medya ortamlarına uygulanmaya başlanmıştır. Örneğin, "İnternet'ten veri toplanması, çevrimiçi görüşme, anket çalışması; web siteleri, blog, oyunlar ya da diğer çevrimiçi metinler; veri toplama; yazılım, İnternet teknolojileri; arayüzey araştırmaları; görsel metin analizi; devlet eliyle yapılan İnternet düzenlemeleri, medya endüstrisi vb" konular ve araştırmalar sosyal medya içerisinde yoğun olarak gerçekleştirilmektedir (Markham, 2010 akt. Tunç, 2015: 178). Dijital teknikler yalnızca sosyal medya üzerinden değil internetin sunmuş olduğu tüm web

ortamı üzerinden de yapılabilir ancak sosyal medyanın “sosyalliği”, sosyal bilimler açısından sosyal medyayı özel kılmaktadır.

Sosyal bilimler araştırma tekniklerinin 20. Yüzyıl boyunca tarihsel gelişimine bakıldığında, görüşme tekniğinin, anket tekniklerinin ve modern etnografyanın bulunuşu ile ilgili açıklamalar, sosyal bilim araştırmacılarının ve akademisyenlerin bu gelişmede büyük çaba sarf ettiklerini göstermektedir. Yirmi birinci yüzyılda, yeni araştırma tekniklerinin icat koşulları, dijital teknolojilerin genişlemesiyle köklü bir şekilde dönüşmüştür. Birçok blog ve web sitesi, metin analiz tekniklerine dayanan bir teknoloji olan etiket bulutunu¹ kullanmaktadır ve daha az yaygın olarak da sosyal ağ analizlerine dayanan hiper bağlantı modellerinin görselleştirilmesini içermektedir. Sosyal bilim araştırma teknikleri uygulamalarına dayanan bu iki örnek, akademik camia tarafından geliştirilmemiştir (Estatella, 2016: 127). Akademik zorlukların kısıtlı çerçevesinde bu yeni (dijital) tekniklerin ortaya çıkışı, akademisyenlere, sosyal bilimlerin nasıl kendi tekniklerini yeniden oluşturduğunu düşündürmüştür (Estatella, 2016: 127).

Şekil 1-3: Sosyal Medya Araştırmaları

¹ Etiket bulutu ya da diğer adıyla kelime bulutu, web ortamında kelimelerin etiketlenerek kolay bulunmasını ifade etmektedir. Web 2.0 teknolojisiyle kullanılmaya başlamıştır. Etiketlenen kelimeler başka kullanıcılar tarafından kolaylıkla bulunmaktadır.

Sosyal medya araştırmaları, sosyal bilimler teknik repertuarına çok değerli katkılar sunmaktadır. Maliyet tasarrufu, kolaylık, gizli kalmış topluluklara erişim imkanı ve hassas konuları yeni yaklaşımlarla araştırma yeterliliği bunlardan bazılarıdır (Snee, vd., 2016: 67). Klasik tekniklerle yürütülemeyecek olan araştırma konuları sosyal medya araştırmaları ile yürütülebilir hale gelmiştir. Ancak her araştırma konusunun dijital teknikler kullanılarak araştırılması mümkün değildir. Maliyet tasarrufu ve kolaylık nedeniyle hem klasik teknikler ve hem de dijital teknikler ile yapılabilecek olan araştırmalarda dijital tekniklerin tercih edilmesi daha uygun olmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere sosyal bilimler için çok önemli bir imkanı dijital ve sosyalin kesişim noktasında bulabiliriz (Snee vd., 2016: 229). İnternet bu noktada hem sosyal bilim araştırmaları için güçlü bir kaynak olmuştur hem de sosyal bilim araştırmalarının dayandığı bazı yerleşik tekniklerin geliştirilmesi için dikkate değer bir fırsat yaratmıştır (Snee, vd., 2016: 2). Son zamanlarda sosyal medya evrimii platformları kullanmak; araştırma stratejilerini, klasik ve klasik olmayan evrimii ve evrimdişi tekniklerin potansiyel olarak daha zengin ve eklektik karışımına dönüştürmüştür (Bond ve Agew, 2016: 193). Bu yöntemsel eklektisizm ile sosyal bilimlerde gelenekselin dışında farklı formlarda araştırmalar yapılmıştır. Sosyal medyaya kadar görülmemiş olan bu araştırma formları, klasik teknik repertuarını zenginleştirmiş ve araştırmaları daha da kolaylaştırmıştır. Örneğin, çok büyük örnekleme sosyal medya ile erişebilen araştırmacı, tarama türü araştırmasını sosyal medya üzerinden gerçekleştirmektedir.

Klasik ve evrimii tekniklere bakıldığında, her iki teknik arasındaki ilişkinin birbirinin yerine geçme durumundan ziyade her birinin ayrı sağlam yönlerinin olduğu ve her birinin araştırmaya farklı katkıları olduğu şeklinde değerlendirilmelidir (Snee, vd., 2016: 69). Dijital teknikler, sosyal dünyada bulunan yeni çeşitli verilere erişme, bu verileri oluşturma ve analiz etme şansını yenilikçi yollarla ve yeni araştırma sorularını irdeleyip aynı zamanda uzun süreli araştırma sorularına yeni yaklaşımlar sunmaktadır (Snee vd., 2016: 1). Klasik araştırma teknikleri ise yıllardır uygulanan ve tecrübeler ile geliştirilen tekniklerdir. Dijital yaklaşımların yeni olması bu yaklaşımları tartışmalı hale getirmekte ve bu yaklaşımlar eleştirilmektedir. Dijital araştırmalarla ilgili yenilikler hakkında yazı yazmanın tehlikesi, alanın tanımını gereği sürekli değişim içinde olmasıdır (Snee vd., 2016: 222).

Dijital araştırma, sadece akademik ortamlarda yürütülen çalışmalarla sınırlı değildir. Akademik ortamda, dijital araştırmalarla ilgili yenilikçi yaklaşımlar görülmektedir ve bu tür etkinlikler profesyonel uygulamalar açısından bazı zorlukları doğurabilmektedir (Savage ve Burrows, 2007 akt. Snee vd., 2016: 224). İnternette araştırma yapmak konusunda ortaya çıkan en büyük zorluk, internetin analitik bir nesne olmasından ve internet üzerindeki verilerin kendilerini sürekli olarak üretmesinden ileri gelmektedir (Jensen, 2011: 52, akt. Çomu ve Halaiqa, 2015: 34). Bir diğer sorun olarak kavramsal/kuramsal karışıklık gelmektedir. Bu karışıklıklar henüz giderilebilmiş değildir. Bununla birlikte, teknikbilimsel ve kavramsal/kuramsal karışıklıktan kurtulmanın kolay bir yolu yok gibi gözükmemektedir ve dijital teknikler pek çok ayrımı/ikiciliği bulanıklaştırmaktadır. Çevrimiçi ve çevrimdışı, yeni ve klasik, nitel ve nicel, veri toplama ve teknik gibi (Snee vd., 2016: 223).

İnternet topluma nüfuz etmiş olmasına rağmen internet çalışmaları hala yeterli düzeyde değildir. Bunun kısmen kurumsal sebepleri vardır. İnternet çalışmaları hala bölüm kürsülerinin arasına konmaktadır; zira ne kendi başına tam donanımlı bir disiplin olmasına izin verilmekte ne de başkaları tarafından bir disiplin olarak üstlenilmektedir. Ayrıca internetin teknik gelişimindeki hız, akademik çalışmaları her zaman bir adım geride bırakmaktadır (Lovink, 2017: 16-17). İnternet çalışmalarının bu durumu elbette dijital tekniklerin akademik camiada kullanımına da yansımaktadır. Akademik camia içerisinde dijital teknik çalışmaları da tıpkı internet çalışmaları gibi yetersiz görünmektedir. Akademik kurumlar bünyesinde dijital tekniklerin değerinin farkındalığının yükseltilmesiyle, dijital teknikler teknik repertuarına farklı katkılar sağlayabilir. Bazıları için, güvenilirlik ve geçerlilik ile bağlantılı tekniksel değerlendirmeler yüzünden, dijital tekniklerin zarar gördüğü ile ilgili kökleşmiş ve yanlış yönlendirilmiş inançlar olsa da, dijital tekniklerin değerinin gelişmesi ve farkındalığı, bu alanda çalışan kadroların görünürlüğü ve araştırma öğrencilerinin bu teknikleri en iyi şekilde kullanan araştırmalarda yer almasıyla güçlenebilir (Roberts vd., 2013 akt. Snee vd., 2016: 229).

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ VE SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI

2. SOSYAL MEDYADA SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARI

Sosyoloji, toplumları anlamayı ve açıklamayı; toplumsal gerçekliğe ulaşmayı amaç edinen bir bilimdir. Sosyoloji Durkheim'den beri hem kuramsal hem de uygulamalı olarak ilerlemektedir (Bal, 2014: 11). Sosyolojide uygulamaların arkasında sosyolojik paradigmlar yatmaktadır. Bu paradigmlar uygulamaya şekil veren kuramlardır. Sosyoloji tarihine bakıldığında bugün mevcut olan paradigmların tamamının iki ana damardan türediği görülür. Bu ana damarlar pozitivist paradigma ve anlamacı-yorumlayıcı paradigmadır. Bu paradigmlar birey ve toplum arasındaki dikotomiye farklı perspektiflerden bakmaktadırlar. Pozitivist paradigma daha çok toplumu araştırma öznesi olarak öncelerken, anlamacı-yorumlayıcı paradigma araştırma öznesi olarak bireyi öncelemektedir. Tablo 2-1'de pozitivist paradigmanın ve yorumlayıcı paradigmanın karşılaştırılması verilmiştir.

Sosyolojide sırasıyla pozitivist paradigma, yorumlayıcı paradigma, çatışmacı paradigma sonrasında eleştirel teori, feminist teknik ve postmodern teknik gibi farklı paradigmlar toplumu anlama ve açıklamada kullanılmıştır. Genel olarak bakıldığında tüm paradigmların birey ve toplum dikotomisi çerçevesinde çatıldığı görülmektedir. O halde sosyolojide iki ana unsur olarak karşımıza birey ve toplum çıkmaktadır. Sosyal medyaya baktığımızda, tıpkı sosyal yaşantı içerisinde olduğu gibi bireylerin ve toplumların sosyal medyada bulunduğu görülmektedir. Öyle ki toplumsal kurumların tamamının (aile, ekonomi, din, eğitim, vb.) sosyal medyada temsil edildiği ve bu temsiliyet ilişkisinin gerçek yaşantıdan farksız olduğu görülmektedir. Bu durum sosyal medyayı, sosyoloji için önemli bir kaynak ve/veya araç haline getirmektedir. Sosyal medya üzerinden yapılan araştırmalar -klasik medyaya göre-, sosyal medyanın sui generis özelliklerinden dolayı, toplum hakkında daha sağlam ve bol bilgiler verebilir (Deniz, 2016: 117).

Tablo 2-1: Pozitivizm ve Yorumlayıcı Paradigma Karşılaştırılması

	Pozitivist	Yorumlayıcı
Temel Toplum Görüşü	Toplum nedensel olarak birbirine bağlanmış bir sosyal olgular sistemidir.	Toplum sadece anlamlı sosyal etkileşim sonucu olarak varolur.
Tanımlı En İyi Kimin Yapacağı	Dış gözlemci (uzman bir sosyolog gibi)	Sosyal aktörlerin kendileri
Topluma İlişkin Tezlerin En İyi Nasıl Doğrulanabileceği	Hipotezlerin titizce toplanmış nicel veriler yoluyla test edilmesi	Nitel verilerin hassas biçimde toplanarak aktörle kurulacak empatiye yönelik çalışma
Olası Teknik	Tarama	Gözlem

Kaynak: Bal, 2014: 26

Sosyal medya ile yapılması mümkün olan sosyoloji araştırmalarını iki şekilde düşünebiliriz. Bunlardan ilki sosyal medyayı araç olarak kullanarak, sosyal medyada bulunan gruplar, topluluklar, bireyler vb. gibi birey ya da topluluklarla iletişim sağlayarak yapılan araştırmalardır. İkinci olarak sosyal medyanın kaynak olarak kullanıldığı araştırmalardır. Bu araştırmalarda sosyal medyada hazırda bulunan içerikler kullanılır. Sosyoloji araştırmaları için sosyal medyaya özgü araştırma teknikleri yoktur. Mevcut teknikler sosyal medyaya uyarlanarak kullanılır. Sosyal medya sosyoloji araştırmalarını maliyet tasarrufu, kısa sürede araştırma örnekleme ulaşabilme gibi özellikleri ile kolaylaştırmaktadır.

Sosyal medya ile yapılan araştırmalardaki kısıtlardan biri sosyal medya araçları arasındaki farklılıklardır. Benzer işlevlere sahip olsalar da birbirinden farklı olan sosyal medya araçlarının her biri için geçerli olabilecek standart bir çözümleme tekniği uygulamak imkânsız görünmektedir. Bu durum sosyal medya araçlarının arayüzleri, işlevleri ve ağ mimarisi arasındaki farklılıklar nedeniyledir (Çomu ve Halaiqa, 2015: 68). Bu farklılıkların dışında benzer işlevlere sahip yönleri dikkate alınarak tek tipte teknikler geliştirilemese de araştırma tekniklerine uygun teknikler kullanılabilir. Araştırmacı bu noktada bilimsel araştırma ilkelerine sadık kalarak yöntem ve

teknikleri sosyal medya araçlarına uyarlayabilir. Dolayısıyla her araştırmanın tekniği bir noktada özgün olmalıdır/olmaktadır. İnternet içeriklerinin, uygulamalarının farkları bir kenara bırakılsa bile, sosyal ağ uygulamalarının zaman içinde sürekli ve hızla değişmekte olması, her araştırmanın özgün biçimde tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 30).

2.1. SOSYOLOJİDE ARAŞTIRMA TÜRLERİ VE BU ARAŞTIRMALARIN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YÜRÜTÜLMESİ

Sosyologların kullandıkları yöntemler ve teknikler hem birbirinden farklılık göstermekte hem de benzerlik arz etmektedir. Pozitivist paradigmayı benimseyenler özellikle kurucu sosyologlar “karşılaştırmalı tarihsel analiz” adı verilen tekniği benimsemişlerdir. Durkheim ve Weber bunun yanında istatistik analiz, doküman incelemesi, gözlemi de kullanmışlardır. Marks ile başlayan “eleştirel teknik” Frankfurt okulu üyeleri ve Bourdieu tarafından zenginleştirilerek sürdürülmüştür. Avrupa kıtasında daha çok kuramsal, tarihsel-toplumsal karşılaştırmalar yaygın iken Amerika’da günlük hayatı yakından izleyen, onu anlamaya çalışan, uygulamalı çalışmalar; tarama/survey çalışmaları, katılımlı gözlem, görüşme üzerinden ilerleyen saha çalışmaları öne çıkmıştır (Bal, 2014: 112). Her sosyolog araştırma konusuna uygun araştırma tekniğini benimseyerek araştırma desenini oluşturmuş ve uygun araştırma tekniği ile araştırmasını sürdürmüştür. Genel olarak bakıldığında araştırmalarda nicel, nitel ya da karma araştırmanın tercih edildiği ve bu araştırmaların sosyal medya üzerinden de yürütülebildiği görülmektedir.

Sosyolojide kullanılan araştırma türlerini tarihsel karşılaştırmalı araştırma, saha araştırması ve tarama/survey araştırması olarak üç türde inceleyebiliriz.

2.1.1. Tarihsel Karşılaştırmalı Araştırma

Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalar, tarihsel-sosyal gerçekliği anlamak adına yapılan hem tarihsel hem de sosyolojik nitelikte çalışmalardır. Çünkü tarihsel olan her şey sosyaldır, sosyal olan her şey de tarihseldir (Bal, 2014: 118). Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalar, toplumlar arasında nelerin ortak ve nelerin benzersiz olduğunu görmek ve uzun vadeli toplumsal değişimi incelemek için bütün toplumsal

sistemleri karşılaştırmak amacına uygundur (Neuman, 2012: 604). Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalarda araştırmacı, tarihsel belgeleri ele alarak tarihi yeniden inşa eder ve inşa edilen tarihsel gerçeklikler üzerinden karşılaştırmalarda bulunur. Sosyolojinin kurucu isimleri olan Comte, Durkheim, Weber, Marks tarihsel karşılaştırmalı araştırma türünde araştırmalarda bulunmuşlardır.

Tarihsel karşılaştırmalı türde araştırmalarda bulunacak olan araştırmacıların araştırma yapacağı dönemle ilgili bilgiye sahip olması gerekmektedir. Örneğin Osmanlı Dönemindeki bir konuyu tarihsel karşılaştırmalı araştırma ile araştırarak olan bir sosyolog, şüphesiz Osmanlıca dilbilgisine ve dönemin sosyo-kültürel ortamına ilişkin bilgilere sahip olmalıdır, aksi durumda yürütülen araştırma eksik bir araştırma olmaktadır. İnternetin yaklaşık yarım yüzyıllık tarihine bakıldığında tarihsel karşılaştırmalı araştırmaların internetten veri devşirebilmesi yarım yüzyıl ile sınırlı kalmaktadır. Sosyal medyanın çeyrek yüzyıllık tarihine bakıldığında bu tip araştırma ile çeyrek yüzyıllık veriye ulaşılmaktadır. İnternetin ve sosyal medyanın tarihini kapsayan araştırmalar tarihsel karşılaştırma ile yapılabilir de bu araştırmalar daha eski dönemleri araştırmak için kullanılmaktadır. Zira yarım ya da çeyrek yüzyıl ile günümüz arasında karşılaştırma yapılabilecek, makro ölçekte değişimlerin yaşanmadığı aşıkardır. Araştırmacılar, konularına göre bu tip araştırmayı web ve/veya sosyal medya üzerinden yürütmeyi tercih edebilirler. Böylesi bir araştırmada avantaj olarak görebileceğimiz şey, sosyal medya ya da internet üzerinde bulunan verilere erişmenin kolay olmasıdır. Erişimin kolaylığı sosyal medyanın ya da internetin bu verileri zamansal olarak tasnif ediyor olmasıdır. Dezavantaj olarak görülebilecek durum, kullanıcıların web ya da sosyal medya üzerindeki verileri kolaylıkla silebilmesi ya da web sitelerinin, sosyal medya araçlarının zamanla kapanabilmesidir. Örneğin geçtiğimiz yıllarda sık kullanılan sosyal medya aracı olan Orkut zamanla bazı nedenlerden dolayı kapanmıştır. Bu kapanma ile Orkut üzerinde bulunan verilere ulaşabilme imkânı kalmamıştır. Sosyal medyanın önümüzdeki süreç içerisinde gelişerek devam edeceği öngörülmektedir ancak sosyal medya mecralarının olası kapatılma durumunda verilere erişimin sağlanamayacağı kuşkusuzdur. Youtube gibi video paylaşım platformlarında bulunan ve nicelik açısından dünya üzerinde yüksek sayıda videoyu bünyesinde barındıran video paylaşım sitesinin olası kapanma

durumunda, internetin video hafızasının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı söylenebilir.

Silinme ya da değiştirilme tehlikesine karşı olarak bilgisayar ortamlarının “kaydetme” ve “depolama” özelliklerinin web araştırmalarında kullanılması gerekmektedir.

2.1.2. Saha Araştırması

Saha araştırması, araştırmacının, şimdiki zamanda ve çoğu kez araştırmacının kendi kùltürü içindeki küçük ölçekli toplumsal ortamları doğrudan gözlemlediği ve onlara katıldığı bir nitel araştırma tarzıdır (Neuman, 2012: 541). İlk saha çalışmaları antropologlar tarafından kullanılmıştır. Britanyalı antropolog Branislaw Malinowski 1920’lerde saha çalışmalarını yeni bir teknik olarak sunmuştur (Bal, 2014: 126).

Bir saha araştırmacısı, doğal toplumsal ortamlardaki toplumsal anlamları inceler ve çok sayıda bakış açısını kavrar. Üyelerin anlam sisteminin içine girer ve sonra araştırmanın dışarıdan bakış açısına geri döner (Neuman, 2012: 548). Araştırmacı saha araştırmalarında, araştıracıyı alana dahil olur ve içeriden bir bakış açısıyla (emik bakış) sahayı deneyimler. Deneyimlediği sahayla ilgili notlarını alır ve deneyimlerinin sonunda çıkarımlarda bulunur.

Saha araştırması, sosyal medya üzerinden sanal toplulukları araştırmak için kullanılabilir. Gözleme saha araştırmalarında önemli bir tekniktir. Araştırmaya uygun olarak katılımcı ya da katılımsız gözlem tekniği ile sanal topluluklar sosyal medya üzerinden araştırılabilir. Bu gözleme edimi çevrimiçi ya da çevrimdışı olabilir. Sosyal medya üzerindeki kullanıcılar farklı kategorilerde örgütlenebilmektedir. Aile grupları, okul grupları, aktivist gruplar, dini gruplar kullanıcıların örgütlendiği kategorilerden bazılarıdır. Bu gruplar dışarıdaki kullanıcılara kapalı olabileceği gibi herkese açık olan gruplar da olabilir. Kapalı olan gruplarda, grup içerisinde bulunan içeriklere ve katılımcılara erişebilme imkânı olmazken açık gruplarda hem içeriklere hem de katılımcılara erişilebilmektedir. Sosyal medya grupları, sosyal yaşantı içerisinde örgütlenmiş kullanıcılardan oluşabileceği gibi yalnızca sosyal medya üzerinden örgütlenmiş gruplar da olabilirler.

Saha araştırmacısı bu durumu dikkate alarak çalışmasını hem sosyal medya üzerinden hem de sosyal yaşantı içerisinde ya da sadece sosyal medya üzerinden yürütebilir.

2.1.3. Tarama/Survey Araştırması

Survey, düşünsel arka planında pozitivist felsefenin olduğu nicel araştırma tekniklerinden biridir. İnsan gruplarının demografik, sosyal, ekonomik özelliklerini, değer ve tutumlarını, beklentilerini, inançlarını, fikirlerini anlamada önemli veriler sağlayan bir tekniktir. Survey olgular arasındaki ilişkinin açıklanmasında, hipotezlerin test edilmesinde işlevseldir (Bal, 2014: 138). Survey türü araştırmalarda çok sayıda katılımcı ile araştırmalar yürütülebilir. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular örneklemin temsil kabiliyetine göre araştırma evrenine genellenebilir. Geçerlilik oranı yüksek araştırma türüdür. Araştırma sistemli bir şekilde planlanarak yürütülür. Araştırma konusu seçilir, hipotezler ve konuya uygun araştırma evreni belirlenir, örnekleme tekniklerinden uygun olanıyla araştırma evreninden örneklem seçilir ve veri toplama teknikleri uygulanarak örneklemden veriler elde edilir. Elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanır ve hipotezler test edilir. Araştırmacıyı dışarıda bırakması nedeniyle elde edilen verilerde öznellikten bahsedilemez.

Tarama/Survey tarzı araştırmalar anket ile karıştırılmaktadır. Tarama/Survey türü araştırmalar bir araştırma türü olup anket bu araştırmalarda kullanılan tekniklerden yalnızca birisidir. Tarama tarzı araştırmalarda yalnızca anket tekniği kullanılmaz, anket ile birlikte gözlem ve görüşme gibi tekniklerde kullanılır ama genel olarak anket tekniği kullanılır. Tarama tarzı araştırmalar büyük sayıda popülasyon ile yapıldığı için saha araştırmasından farklıdır.

Tarama türü araştırmalar sosyal medya üzerinden yapılabilir. Özellikle anket tekniği kullanılarak yapılan araştırmalarda, araştırma örneklemine sosyal medya üzerinden ulaşılabilir. Sosyal medya aracılığıyla yapılan tarama türü araştırmalarda erişilebilecek evrenin byklğu sosyal medya kullanıcıları kadardır. Dijital uçurum'un² yüksek düzeyde yaşandığı toplumlarda sosyal medya üzerinden tarama

---

² Teknoloji ile iletişim araçlarının oğalmas, bu araçları kullanabilenler ve kullanamayanlar arasında bir farklılık oluşturmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ve insanların bu duruma ayak uydurup uyduramadıkları günümüzdeki en büyük uçurumların yaşanmasına yol açmaktadır. Teknolojiye ulaşanlar ile ulaşamayanlar, ulaşsalar bile

araştırmaları yapmak sağlıklı sonuçlar vermeyebilir. Tarama araştırması yürütmek isteyen araştırmacının bu durumu göz önünde bulundurması gerekmektedir. Tarama türü araştırma tekniğinin kullanıldığı her araştırma konusu sosyal medya üzerinden çalışılmaya uygun değildir. Araştırma evreninin sosyal medya kullanıcıları olabileceği araştırmalar sosyal medya üzerinden çalışılmaya elverişlidir.

2.2. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YAPILACAK SOSYOLOJİ ARAşTIRMALARI İÇİN ARAşTIRMA TASARIMI

Bilimsel araştırmalar sorunlara çözümler bulabilmek maksadıyla yürütülen ya da gerçekliğe ulaşmayı amaç edinen araştırmalardır. Bilimsel araştırmalar sıralı bir süreç dahilinde yürütülür. Bu süreç bilimsel araştırmanın aşamalarını ifade eder. Bu aşamalar üç kısımdan oluşur. Birinci aşama bilimsel araştırmaya hazırlık aşamasıdır, bu aşamada yapılacak olan çalışmayla ilgili hazırlık yapılır. Bu hazırlık, araştırmanın tekniğini, veri toplamada kullanılacak teknikleri ve toplanılan verinin nasıl analiz edileceğine ilişkin tespitleri ve araştırmanın türüne göre hipotezler kurmayı, araştırma evrenine uygun örneklem seçimini içerir. İkinici aşama olan araştırma aşamasında, araştırma teknikleri uygulanarak veriler toplanır, üçüncü ve son aşamada toplanan veriler analiz edilir ve analizlerin sonunda bir neticeye varılır, araştırmayla ilgili rapor düzenlenir. Hemen hemen birçok araştırma türü genel olarak bu aşamalardan geçerek yapılır. Farklı türde araştırmalar mevcuttur. Araştırma türleri araştırmaların amacına göre, yapıldığı zamana göre ya da kullanılan tekniklere göre değişebilmektedir. Yaygın olarak günümüzde veri toplama ve bu verileri analiz etme tekniklerine göre araştırmaların; nitel, nicel ya da karma türde araştırmalar olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Sosyolojide de nitel, nicel ya da karma türde araştırmalar yürütülmektedir. Sosyolojide nitel araştırmalar yorumlayıcı paradigmaya, nicel araştırmalar pozitivist paradigmaya dayanmaktadır. Nicel araştırma yapanlar genellikle çalışmalarını, gerçekler ile duyguların birbirinden ayrılabildeği ve dünyanın keşfedilebilecek gerçeklerden oluşan ‘tek gerçektir’ inancına dayandırır. Nitel

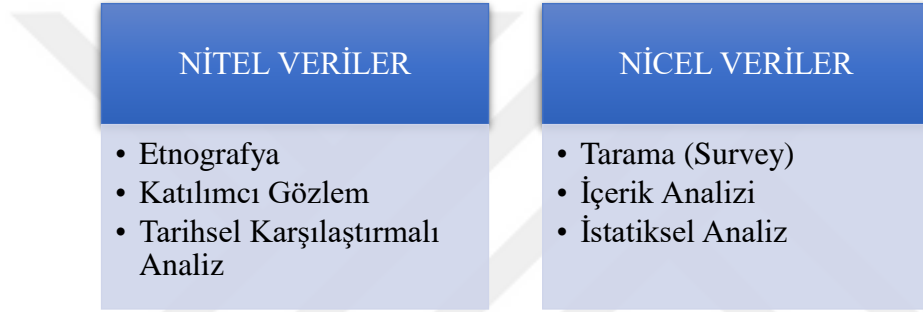
---

kullanabilenler ile kullanamayanlar arasında büyük ayrımlar oluşmaktadır ve bu ayrıma dijital bölünme ya da dijital uçurum adı verilmektedir. Başka bir deyişle dijital bölünme, bilgi ve iletişim teknolojilerine eşit erişememe olarak nitelendirilebilmektedir (Kaya, 2017: 162).

araştırma yapanlar ise anti-pozitivist bir yaklaşımla araştırmacının bilgileri ve deneyimlerinin bulunduğu bir bağlamda araştırmanın sürdürülebileceğine inanır (Büyüköztürk, vd., 2016: 12).

Nitel ve nicel araştırmalarda elde edilen veriler kullanılan araştırma tekniklerinden dolayı farklı tiplerdedir. Tarama (Survey), içerik analizi ve istatistiksel analiz teknikleri ile nicel veriler üretilirken etnografya, katılımcı gözlem ve tarihsel-karşılaştırmalı tekniklerle nitel veriler üretilir. Şekil'4 de elde edildiği araştırma tekniğine göre nitel ve nicel veriler sunulmuştur.

Şekil 2-1: Elde Edildiği Araştırma Tekniğine Göre Nitel ve Nicel Veriler.

Sosyolojik araştırmalarda her iki yaklaşım ve her iki yaklaşımın bir arada kullanıldığı karma araştırma yaklaşımı kullanılmaktadır. Gerek nitel gerekse nicel veriler, web ortamında yürütülen araştırmalardan elde edilebilmektedir. Hatta araştırmacı, dijital ortamlardaki verilere daha kolay şekilde erişebilmektedir. Bu kolaylık web ortamında bulunan verilerin sayısallaşmış halde bulunması ve verilere erişimin bilgisayar dolayısıyla hızlı şekilde olması nedeniyledir. Web ortamlarından elde edilen veriler analiz yazılımlarına kolaylıkla aktarılabilir (SPSS, Nvivo vb.). Bu durum veri analiz aşamasında araştırmacıya kolaylık sağlayabilmektedir. Örneğin, web ortamında yapılan anketlerden elde edilen veriler doğrudan SPSS³ adı verilen analiz yazılımına aktarılabilir, bu durum katılımcıların çok olduğu araştırmaların analizini kolaylaştırmaktadır.

Bütün bilimsel araştırmalarda olduğu gibi sosyoloji araştırmaları da aşamalı olarak yürütülür. Araştırmanın tüm aşamaları araştırma öncesinde planlanarak

³ SPSS veri analizi için geliştirilmiş çeşitli istatistiksel analizleri içeren bir paket programdır. SPSS, Statistical Package for Social Sciences kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır (Tavşancıl, 2014: 178).

araştırma önerisi haline getirilir. Araştırma önerisi, yapılacak çalışmanın algoritması niteliğindedir. Araştırma önerileri araştırmaların tasarımıdır.

Araştırma önerisi hazırlanırken öncelikle araştırmanın hangi türde yapılacağına karar verilmektedir. Araştırma türleri araştırma konusuna göre belirlenmektedir. Araştırma türü olarak nitel, nicel ya da karma araştırmalar seçilmektedir. Nicel araştırmalar için hazırlanacak olan araştırma önerileri detaylı bir şekilde hazırlanırken nitel araştırmalar için esnek hazırlanmaktadır. Sosyal medya üzerinden yapılacak olan araştırmalar için öncelikle araştırma konusunun sosyal medya ile yürütülüp, yürütülemeyeceği incelenmelidir. Sosyal medya üzerinden yürütülmeye uygun olan araştırmalar için araştırma önerisi hazırlanmalıdır.

2.3. SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN YAPILACAK SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARI İÇİN ARAŞTIRMA ÖNERİSİ HAZIRLAMA

Araştırma önerisi araştırmanın rehberi gibidir. Sağlıklı hazırlanan bir araştırma önerisi araştırmanın tüm sürecinin sorunsuz şekilde işleyebilmesini sağladığı gibi araştırma sonunda hazırlanan raporun tamamlanmasına da yardımcı olur. Bir araştırma önerisi temel olarak araştırma sorusundan, araştırma konusuyla ilgili taranmış literatür bilgilerinden, araştırmanın metodundan, öneminden ve araştırma için öngörülen süreden oluşur. Sosyal medya ile yürütülecek olan araştırmalarda, araştırmanın konusu, kapsamı, tekniği, araştırma nesnesi çok iyi bir biçimde tanımlanmalı, kullanılacak teknikler bu doğrultuda belirlenmelidir. Araştırmanın her aşaması bilimsel teknik ve tekniklere, etik ilkelere sadık kalınarak sosyal medyaya uygun şekilde biçimlendirilmelidir. Araştırma önerileri genel olarak aşağıdaki başlıkları içerir (Bal, 2014: 163):

1. Konu
2. Problem/Araştırma Sorusu
  - 2.1. Problemin Anlamı ve Kapsamı
  - 2.2. Problem Cümlesi
  - 2.3. Alt Problemler
3. Araştırmanın Amacı
4. Araştırmanın Önemi

5. Sınırlılıklar
6. Hipotezler (Denenceler)
7. Tanımlar (Temel Kavramlar)
8. Araştırma Tekniği
  - 8.1.Araştırma Modeli (Saha, Survey, nicel, nitel vb.)
  - 8.2.Evren ve Örneklem
  - 8.3.Veri Toplama Teknikleri
9. Verilerin Analizi
  - 9.1.Zaman Tablosu
10. Süre ve Maliyet
11. Kaynaklar (Literatürde kullanılacak kaynaklar, araştırma için önemi)

Her araştırma ilk olarak bir konu ile başlar. Araştırmanın konusu genel ya da özel bir konu olabilir. Araştırma konusu genelleştikçe araştırmayı çalışmanın zorluğu artar. Bu yüzden konuların geniş tutulduğu araştırmalar için uygun araştırma donanımı yoksa konular daraltılmalıdır. Örneğin evlilik olgusu geniş ve toplumlara göre farklılaşan bir olgudur. Dünya üzerinde çok farklı evlilik biçimleri olduğu gibi her ülkenin farklı evlilik yasaları vardır. Bu alanda çalışmak isteyen bir araştırmacı konusunu; konu yönünden, zaman yönünden ya da mekân yönünden daraltabilir. Örneğin; “Poligami Evliliğe İlişkin Tutumlar: Ankara İli Örneği” başlıklı araştırma hem konu yönünden hem de mekân yönünden daraltılmıştır. Hem konu hem mekân hem de zaman yönünden daraltılmış konulardan birine örnek olarak “Türkiye’de 1990-2000 Yılları Arasında Çocuk İşçiliğini Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar” başlıklı araştırma konusu verilebilir.

Sosyal medya yeni bir medya aracı olduğu için buradan elde edebileceğimiz veriler zamansal olarak oldukça sınırlıdır. Sosyal medya üzerinden yürütülecek olan araştırmalarda konular zamansal olarak sosyal medya tarihi ile sınırlıdır. Web ortamında yürütülecek olan araştırmalarda internetin tarihi ile sınırlıdır.

Sosyal yaşantı içerisinde her araştırma konusu rahatlıkla çalışılabilir ancak sosyal medya ile her araştırma konusu çalışılmamaktadır. Konu yönünden araştırma konusunun sınırlandırılmasında sosyal medya kullanılacaksa bu durum dikkate alınarak konu yönünden sınırlandırma yapılmalıdır. Mekân yönünden sosyal medya

ile erişilebilecek alan internet bağlantısı olan ve yalnızca internet bağlantısı olmayıp sosyal medyaya erişimin olabildiği bölgeler kadardır. Bilindiği üzere dünya üzerinde sosyal medya uygulamalarının yasak olduğu, internet erişiminin yoğun devlet kontrolü altında bulunduğu ülkeler bulunmaktadır. Bu ülkelerle ilgili sosyal medya araştırmaları yapılamamaktadır. Kuzey Kore, Çin örneğinde olduğu gibi.

İkinci aşama olarak problem/araştırma sorusu gelmektedir. Araştırma sorusu araştırmanın tamamının bir özeti niteliğindedir. Araştırma soruları 5N 1K (Ne, Nerede, Ne Zaman, Nasıl, Neden, Kim) sorularını içerir. Örneğin yukarıda başlık olarak verilen Poligami Evliliklere İlişkin Tutumlar: Ankara İli Örneği konulu araştırma başlığının soruları şu şekilde düzenlenebilir:

Örnek: Ankara ilinde basit seçkisiz örnekleme tekniğiyle seçilen 500 kadın ve erkek katılımcıya anket tekniği kullanılarak yapılan tarama araştırmasında araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

- ▶ Katılımcıların demografik özellikleri nelerdir?
- ▶ Katılımcıların demografik özelliklerine göre poligamik evliliklere tutumları nelerdir?
- ▶ Katılımcıların cinsiyetlerine göre poligamik evliliklere karşı tutumları nelerdir?
- ▶ Katılımcıların yaşlarına göre poligamik evliliklere karşı tutumları nelerdir?
- ▶ Katılımcıların medeni durumlarına göre poligamik evliliklere karşı tutumları nelerdir?
- ▶ Katılımcıların kendilerince poligamik evlilik yapılmış mıdır?
- ▶ Katılımcıların aile bireylerinin poligamik evlilikleri var mıdır?
- ▶ Varsa bu evliliklere karşı katılımcıların tutumu nasıldır?
- ▶ Yoksa olası bir aile bireyinin bu evlilik biçimini tercih etmesine karşı katılımcının tutumu nasıl olurdu?

Örnekte görüleceği üzere araştırma soruları genel sorular ve alt sorulardan oluşabilir. Sosyal medya ile yürütülen araştırmalar için sorular, araştırma konusu belirlendikten sonra diğer araştırmalardan farksız bir şekilde düzenlenmelidir.

Araştırma konusu sosyal medya ile çalışılmaya uygunsa, sosyal medya için düzenlenecek özel bir araştırma sorusu sorma biçimi yoktur.

Üçüncü aşama araştırmanın amacıdır. Araştırma belirli bir sorun, problem üzerine kuruludur. Bu sorun ve problemin çözülmesi, bir gerçeğin ortaya çıkarılması, araştırmanın genel amacıdır. Araştırma önerilerinde araştırmanın amacı bizlere 'niçin' sorusunun cevabını vermektedir. Araştırma amacını ifade eden örnek olarak aşağıdaki örnekleri verebiliriz.

Örnek 1: Bu araştırmayla amaçlanan bir metropol kent olan Ankara ilinde yaşayanların çok eşli evliliğe bakış açılarını anlamak ve bu bakış açılarına yönelik demografik değişkenleri ortaya koymak, bu değişkenler doğrultusunda çok eşli evliliğin sorun olarak algılanıp algılanmadığını irdelemektir.

Örnek 2: Bu araştırmanın temel amacı Ankara ilinde yaşayan ve sosyal medya kullanan bireylere, sosyal medya aracılığıyla erişmek ve Ankara'ya yerleşen Suriyeli mültecilerle ilgili sosyal problemleri çevrimiçi görüşme tekniği kullanarak tespit etmektir.

Sosyal medya ile yürütülen araştırmalarda düzenlenecek araştırma önerisinin amaç kısmı klasik tekniklerle yürütülen araştırmalar için düzenlenecek amaç kısmı ile aynı olmaktadır. Araştırma amacı kısmında sosyal medyaya özgü herhangi bir düzenleme gerekmemektedir.

Dördüncü aşama araştırmanın önemini düzenlemektir. Araştırmanın önemi yapılacak araştırmanın, hangi alanlarda ve kimlerin işine yarayacağını gösterir. Araştırmanın önemi muhtemel bir faydayı ifade eder. Yapılacak araştırma literatüre neler kazandıracaktır, elde edilen sonuçları kimler ne için kullanabilir sorularına bu kısımda cevap verilir. Bu kısımda sosyal medyaya özgü bir düzenleme yoktur. Klasik araştırma teknikleri için düzenlenen araştırma önerisinde olduğu gibi araştırmanın önemi kısmı düzenlenir.

Beşinci aşama araştırmanın sınırlılıklarının düzenlenmesidir. Sınırlılıklar bir araştırmada maliyet açısından, konu açısından, zaman açısından yaşanabilir. Hatta bazen araştırma örneğine erişme konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Tüm bu kısıtlılıklar, araştırma önerisinde belirtilmelidir. Sosyal medyada yürütülecek araştırmaların bu konuda avantajları ve dezavantajları vardır. Avantaj olarak, buradan

yürütülen tarama (Survey) tipi araştırmaların kısa sürede kitlelere erişerek yürütülebilmesi ve bunun da araştırmacıya büyük bir tasarruf sağlaması gelirken kısıtlılık olarak sosyal medya ile erişilemeyecek kişi, zaman ya da mekanlarda araştırma yapmanın mümkün olmamasıdır. Sosyal medya ile ortalama bir bilgisayar okur yazarının araştırmaya katılması mümkünken dijital uçurumun yüksek düzeyde olduğu kesimin araştırılması daha zor olmaktadır. Bilgisayar okur yazarı olmak basit düzeyde teknik bilgi gerektirmektedir. Bu bilgiden yoksun olan kesim ya da gerekli teknik donanımına sahip olmayan kesim, sosyal medya kullanıcısı olamayabilir ama bu durum toplum içerisinde bu bireyleri dışarıda bırakmaz bu yüzden sosyal medya kullanıcı olmayan kesim sosyolojik araştırmaların dışında tutulamaz.

Altıncı aşama hipotezlerin belirlenmesidir. Nicel türde araştırmalarda hipotezler belirlenir ve araştırma sonunda elde edilen veriye göre test edilir. Hipotezler araştırma içerisindeki değişkenler ekseninde yapılandırılır ve değişkenler arasındaki ilişkileri ifade eder. Değişkenler bağımlı değişkenler, bağımsız değişkenler ya da ara değişkenler olabilir. Değişkenler farklı kategorilerde sınıflandırılabilir, nicel değişkenler, nitel değişkenler gibi. Araştırma konusuna ilişkin olarak bağımlı ve bağımsız değişkenler belirlenir ve bu değişkenlere ilişkin hipotezler kurulur. Bağımlı değişkenler bağımsız değişken tarafından manipüle edilen değişkenlerdir. Bağımsız değişkenler ise bir başka değişkeni etkileyen ve denetim altına alan değişkendir. Neden sonuç ilişkilerinde neden kısmı bağımsız değişkendir. Sosyal medya üzerinden yürütülecek araştırmalarda hipotezler kurulurken ayrı bir çalışma yapmaya gerek yoktur. Klasik teknik ve tekniklere göre değişkenler belirlenir ve hipotezler kurulur. Ancak konu olarak sosyal medyanın kendisinin kullanıldığı araştırmalarda sosyal medya kullanımını bağımlı ya da bağımsız değişken olabilir. Örneğin: “Sosyal Medya Kullanım Sıklığının Akademik Başarıya Etkisi” konulu bir araştırmada sosyal medya kullanım sıklığı araştırmanın bağımsız değişkenidir.

Yedinci aşama tanımlar (kavramlar) başlığı ile hazırlanır. Bu aşamada araştırmanın tüm sürecinde kullanılacak olan kavramlara, tutarlılık ve bütünlüğü sağlamak amacıyla tanımlarıyla birlikte yer verilir. Tanımlanan kavramların araştırma içerisinde anlaşılabilirliği ve bu kavramların anlamları konusunda uzlaşımın sağlanması, kavram karmaşası yaşanmaması açısından gereklidir. Sosyal medya ile

ilgili araştırmalarda kullanılan kavramlara bu kısımda anlamlarıyla birlikte yer verilmelidir.

Sekizinci aşama araştırmanın kritik aşamalarından biridir. Bu aşamada araştırma tekniği, araştırma evreni ve örnekleme ile veri toplama tekniğine ilişkin bilgiler verilir. Araştırma tekniği kısmı, araştırma modeli, araştırma teknikleri, evren ve örnekleme alt kısımlarını içerir. Araştırma evreni araştırmanın konusuna göre verilerin toplanacağı canlı ya da cansız varlıklardan oluşan büyük gruptur. Araştırma evreni iki Şekilde olabilir. Bunlar hedef evren ve ulaşılabilir evrendir. Hedef evren, ulaşılması mümkün olmayan evrendir. Ulaşılabilir evren, araştırmacının ulaşabileceği evrendir. Örneğin Türkiye’deki tüm sağlık çalışanlarını konu edinen bir araştırmada, hedef evrene ulaşabilmek imknsiz olduğu için ulaşılabilir evren olarak Afyonkarahisar ilindeki sağlık çalışanları kullanılabilir. Araştırma evreni içerisinden yapılan bu seçim, örnekleme ifade eder. Örnekleme, araştırma evrenini temsil eden ve onun sınırlı parçası olan birimdir. Araştırma evreninin tamamına ulaşmanın maliyetli olduğu ya da imknsiz olduğu durumlarda birtakım tekniklerle evren içerisinde örnekleme seçimine gidilir. Örnekleme seçimi birçok yolla yapılabilir. Bu yollar seçkisiz adı verilen ve araştırma evreni içerisinden rastgele seçilen örnekleme tekniği ile yapılabilirdiği gibi sistemli bir Şekilde değişkenlerine, araştırmanın amacına göre seçilen seçkisiz olmayan örnekleme tekniği ile de yapılabilir. Bu iki tekniğin kendi içerisinde alt teknikleri bulunmaktadır.

Sosyal medya araştırmalarında araştırma evreni, sosyal medya kullanıcılarının tamamıdır. Farklı sayı ve çeşitlikte sosyal medya aracı olduğu ve her bir kullanıcının sosyal medya araçlarından en az birini kullandığı ve bu kullanıcıların diğer sosyal medya araçlarını da kullanabilecekleri ihtimali düşünülürse sosyal medya kullanıcılarının tamamına ulaşmanın imkansızlığı anlaşılabilir. Bu noktada yapılması gereken, araştırma konusuna uygun olarak belirlenen araştırma evreni içerisinden örnekleme seçiminin yapılması ve örnekleme ulaşmak için uygun sosyal medyanın aracının kullanılmasıdır. Örneğin, Türkiye’de serbest zamanın akademisyen başarisına etkisi konulu bir araştırmada araştırma evrenini Türkiye’nin akademisyenlerinin tamamı oluştırmaktadır. Bu evrenin tamamına erişebilmek maliyetli olacağından ve Türkiye’de akademisyenlerin sosyal medya kullanıcısı olabileceği sayılıısıyla sosyal medyada bulunan akademik gruplara, bloglara; girilerek veriler toplanabilir. Bu

noktada bir başka sorun olarak karşımıza sosyal medya içerisinde bulunan ve araştırmaya konu örneklem içerisinde olduğunu umduğumuz kullanıcıların, yanıltıcı bilgilerle çalışmaya katılması çıkmaktadır. Yüz yüze iletişimde katılımcının yanıltıcı bilgiler kullanarak çalışmaya katılması araştırmacının kontrolü yüksek olduğundan mümkün değilken sosyal medya üzerinden yanıltıcı bilgilerle çalışmaya katılabilen kullanıcılar olabilir. Özellikle anket tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda sahte katılımcılar yanıltıcı bilgilerle anketi yanıtlayabilirler. Bu kısıtlılık her dijital teknik için geçerli değildir. Örneğin, çevrimiçi yüz yüze yapılan görüşmeler, sahte katılımcılar konusunda araştırmacının dikkat edebileceği dijital tekniklerden biridir.

Sosyoloji araştırmaları genellikle açıklayıcı ve betimleyici türde araştırmalardır. Bu tip araştırmaların dışında bazı sosyolojik perspektifler araştırma modeli olarak kullanılır. Örneğin; yapısal-işlevselci, çatışmacı ya da fenomenolojik yaklaşım gibi. Sosyal medya, araştırmacılara, tüm araştırma modelleriyle çalışılabilir veriler sunmaktadır. Araştırma teknikleri, araştırma örneklemeden devşirilecek olan verinin hangi araçlarla devşirileceğidir. Bunlar gözlem, görüşme, odak grup görüşmesi, anket, içerik analizi, sosyometri gibi teknikler olabilir. Kullanılacak olan araştırma modeline göre araştırma teknikleri değişmektedir.

Sosyal medya kaynak olarak içerik analizi vb. gibi teknikler için veriler sağlarken bir araç olarak görüşme ve anket gibi tekniklerle araştırma örnekleme ulaşılmasını ve buradan veri toplanmasını sağlamaktadır.

Araştırma önerisinde bulunacak bir diğer kısım ise verilerin analiz kısmıdır. Elde edilen verilerin nasıl analiz edileceğine yönelik teknikler bu kısımda yer almalıdır. Örneğin bir anket tekniği kullanılarak yapılan çalışmada elde edilen veriler bilgisayar destekli yazılımlar ile analiz edilecekse analiz yapılacak olan yazılım ve yazılımın sürüm bilgisine burada yer verilmelidir. Daha sonra araştırmanın ne kadar süreceğine ve ortalama maliyetine ilişkin bilgilere yer verilip araştırma önerisinde kullanılan kaynaklara ve araştırma boyunca kullanılacak olan kaynaklara yer verilip araştırma önerisi tamamlanmalıdır.

2.4. SOSYOLOJİDE KULLANILAN ARAŞTIRMA TEKNİKLERİ VE BU TEKNİKLERİN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI

Araştırma teknikleri nicel yöntem veya nitel yöntemle bağılı olarak değişebilir. Her iki teknikle birlikte kullanılabilen araştırma teknikleri vardır. Gözlem ve görüşme her iki teknikle kullanılan teknikler arasındadır. Buna karşılık Survey araştırması, anket tekniği nicel yöntemlere daha yakinken odak grup görüşmesi, görüşme gibi teknikler nitel araştırmalara daha yakındır. Araştırmacılar bu iki teknikten birini tercih edebilecekleri gibi her iki tekniği tercih edebilirler (Bal, 2014: 205). Sosyal medya üzerinden araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için Snee, Hine, Morey, Roberts, ve Watson tarafından verilen tavsiyeler aşağıda sunulmuştur (2016b: 15-16):

- ▶ Sosyal medya üzerinde araştırma yürütmeden önce, veriye nasıl ulaşacağınızı göz önünde bulundurmak gerekir. Ne tür kısıtların olduğunu, masrafları, ne tür yazılım ve becerilerin gerekli olduğunu göz önünde bulundurun. Bu tür bir bilgi, sosyal medya analizleri ile ilişkili bilişim öğeleri için ileri düzey beceri ihtiyacını belirtmektedir.
- ▶ Sosyal medya verisini nasıl analiz edeceğinizi araştırın. Veri toplama teknikleri ve görselleştirme yazılımlarını içeren bu alanda size yardımcı olabilecek araçları göz önünde bulundurun.
- ▶ Sosyal medyadaki büyük veri analizleri ile ilişkili sınırlılıkları tanıyın ve kabul edin.
- ▶ Sosyal medya analizlerini içeren araştırma etiği dikkate alınmalıdır; çalışmanızın etik değerlendirmesini titizlikle yürütün ve gerekli her tür etik gözden geçirmeleri tamamlayın.
- ▶ Nitel çalışmada ‘alan konumunuzu’ belirleyin. Eğer davranış çalışıyorsanız hem dijital hem dijital olmayan alanları kapsayan birçok alan konumu ile çalışmanızı çoğaltmak isteyebilirsiniz (ikisi arasındaki ayrımın çok net olmadığını akılda tutun).
- ▶ Dijital katılımcı gözlem çalışmalarında, notlarınızı ve görüşlerinizi nasıl kayıt altına alacağınızı belirleyin.

2.4.1. Gözlem Tekniği

İnsan duyuları ile elde edilen veriler ile yürütülen araştırma tekniğidir. Gözlem tekniği, sosyal bilimlerde (antropoloji, sosyoloji vb.) saha araştırmalarının temel veri toplama tekniğidir. Bunun yanında Survey (tarama) türü araştırmalarda ve benzeri çalışmalarda ön bilgi toplamak için gözlem yapılır (Bal, 2014: 207). Gözlem araştırmacının durumuna göre katılımlı ya da katılımsız yapılabileceği gibi önceden hazırlığın yapıldığı denetimli-sistematiği ya da herhangi bir hazırlığın yapılmadığı denetimsiz-yalın türde yapılabilir. Katılımlı gözlemde gözlem yapacak olan araştırmacı, araştırma yapacağı grubun içerisine dahil olur ve içeriden bir bakışla veri toplar daha sonra bu verileri dışarıdan bir bakışla analiz eder. Katılımsız gözlemde ise

araştırmacı, araştırma grubuna dahil olmadan yalnızca veri toplar. Gözlem tekniği, gözlemci etkisi adı verilen ve gözlemcinin araştırma içerisindeki konumuna göre nesnellik-öznellik dikotomisi ekseninde eleştirilmektedir.

Saha araştırmalarında yapılan gözlem etnografya olarak adlandırılır. Sosyal medya, saha araştırmalarında etnografya çalışmalarına uygun bir mecradır. Saha alanı kavramı sosyal medya için, sanal sözcükleri, oyunları, ortamları, sosyal ağ sitelerini ve akıllı telefon uygulamalarını ifade etmektedir (Striling, 2016: 56). Bu yüzden son yıllarda etnografik araştırma Facebook, Twitter gibi sosyal medya ortamlarında dijital video, günlükler gibi farklı teknikler kullanılarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu durumla ilgili Murthy, sosyal araştırmalarda bu yeni medya ortamlarının kullanımını umut verici bulmakla birlikte, etik ve gizlilikle ilgili dikkat edilmesi gereken bazı hususların ortaya çıktığından söz eder (Murthy, 2008: 845, akt. Alyanak Büker, 2015: 147).

Sosyal medyada yapılan etnografya alışmaları Kozinets tarafından netnografya olarak adlandırılmaktadır. Netnografi, geleneksel etnografyadan adapte edilen ve evrimii sosyal platformlarda gerçekleşen tüketici etkileşimlerini incelemek üzere Robert V. Kozinets tarafından geliştirilerek dünya literatürüne kazandırılan yeni bir kalitatif araştırma metodudur (Levi ve şenol, 2013: 118). Netnografi tekniği, Kozinets tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Netnografi, internet veya teknolojik ağ etnografisidir; teknoloji aracılığıyla ağdaş sosyal dünyamızın karmaşıklığına uyarlanmış etnografidir” (Kozinets, 2002: 62 akt. omu ve Halaiqa, 2015: 69). Aynı teknik evrimii etnografi ya da dijital etnografi olarak da adlandırılmaktadır. Adlandırılmaları değişse de netnografi, bilgisayar dolayımılı iletişim ortamlarında gerçekleştirilen katılımlı gözlem olarak tanımlanabilir (Alyanak Büker, 2015: 134). Netnografi ile ilgili tanımlardan biri de netnografinin, kültürel igörölere dönüştürülecek sosyal medya verilerinin toplanması ve anlamlandırılması için kullanılan antropolojiye dayalı bir teknik olduğudur (Kaplan Çorum, 2013: 149). Varnalı (2013: 37) netnografinin, bağlamsal ve kültürel içgörüler ürettiğinden bahsederek, doğal, katılımcı, tanımlayıcı, çok teknikli ve uyarlanabilir, yeni nesil bir araştırma tekniği olarak tanımlar ve netnografinin, etnografi getirilerini çok daha hızlı ve düşük bir maliyetle markaların hizmetine sunduğunu söyler (2013: 29). Sanal etnografi, dijital etnografi ya da netnografi de denilen bu teknik Facebook

çalışmalarında, dünyada sıklıkla uygulanmaktadır. Bu araştırma tekniği etnografik alan araştırmasının bütün prensiplerini sanal ortama uygulamayı ve çevrimiçi davranışları ya da sanal davranışların ve ilişki biçimlerinin gözlemlenmesini amaçlamaktadır (Sağır, 2016: 231). Netnografi sayesinde gerçek dünyada araştırılmayacak olan gruplara, kişilere ulaşılabilir ve bu kişi ve gruplar üzerinde araştırmalar yapılabilir. Dijital toplulukları anlayabilmenin en güncel ve en iyi yollarından birisi dijital etnografi, ya da popüler adıyla, Netnografi tekniğini kullanmaktır (Kaplan Çorum, 2013: 149). Netnografi beş aşamalı bir araştırma tekniğidir, bu aşamalar (Varnalı, 2013: 31-34):

- 1.) Giriş ve Araştırmanın Planlanması
- 2.) Veri Toplama Aşaması
- 3.) Analiz ve Yorumlama
- 4.) Araştırma Etiğinin Sağlanması
- 5.) Üye Kontrolleridir.

Netnografi, sadece internette halihazırda mevcut olan veriye dayalı olarak (gözleme dayalı netnografi) veya bu veriyi analiz etme sürecinde araştırmacının incelediği online toplulukla belli bir süre etkileşime girmesi yoluyla (katılımcı netnografi) gerçekleştirilebilir. Bunlardan ilki katılımsız gözleme karşılık gelirken diğeri katılımlı gözleme karşılık gelir. Varnalı, her iki teknikle netnografinin uygulanmasıyla ilgili olarak şunları söyler:

Her iki teknikte de mercek altına alınan online topluluğun internet ortamında ürettiği tüm içerik (bulunabildiği kadarı) özenle toplanır ve analiz edilir. Bu analizin üreteceği sonuçların kalitesi, derinliği ve temsil yeteneği araştırmacının anlayış ve yorumlama yetisine bağlıdır. Bu yeti araştırmacının belli bir süre, incelenmekte olan online topluluğun üyesi olarak zaman geçirmesi ve topluluk üyeleriyle şahsen etkileşime girmesiyle oldukça geliştirilebilir. Bu nedenle sadece halihazırda internette mevcut olan veriye dayalı netnografik çalışmaların birtakım kısıtlamaları olacağı ve araştırmacının bir süre toplulukla zaman geçirdiği araştırmalara göre daha yüzeysel bilgiler sunabileceği unutulmamalıdır. Eğer kısıtlı süre nedeniyle araştırmacının topluluk üyesi olarak zaman geçirmesi mümkün değilse (ki markalara sunulan araştırmalarda bu süre oldukça kısıtlıdır), online içeriğin analizi sırasında satır aralarında gizlenmiş olan anlamların fark edilip anlaşılabilmesi için topluluk üyelerinden bir veya birkaç tanesiyle derinlemesine görüşmeler yapılması faydalı olacaktır (Varnalı, 2013: 29-30).

Netnografi tekniği kullanılarak yürütülecek araştırmalarla ilgili birtakım sınırlılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sınırlılıklardan biri sosyal medya araçlarında gruplar üzerinde çalışma yapabilmek için öncelikle bu sosyal medya aracına kullanıcı

olarak dahil olmanın gerekmesidir. Kullanıcı üyeliği gerektiren sosyal ağlara başka türlü erişmenin imkânı yoktur. Örneğin Facebook'ta genel eğilim, profil bilgilerinin sadece arkadaşlarla paylaşılmasıdır ve bu özel durum araştırmacının söz konusu ortama üye olmasını bir tür zorunluluk haline dönüştürmektedir. Facebook grupları için de aynı gerçeklik söz konusudur; çünkü grup üyesi olmadan paylaşımların tamamını görmek ve bu paylaşımlara yorum yapmak mümkün değildir. Bir diğer husus ise ortamdaki sunumların, kendi bağlamları içerisinde değerlendirilmesinin gerekli olmasıdır. Bu nedenle ortamın içerisinde birebir bulunmak gerekmektedir (Sağır, 2016: 231). Bir diğer sorun olarak kullanıcının araştırma yapabileceği gruplara erişebilmesi ve erişildikten sonra kapalı olan yani dışarıdan üye alınmasının grup yöneticisinin iznine bağlı olduğu gruplara dahil olmaktır. Gruplara dahil olduktan sonra diğer aşama katılımlı ya da katılımsız yapılacak gözlemin çevrimiçi veya çevrimdışı nasıl yürütüleceği hakkındadır. Çevrimdışı bir ortamda araştırmacının, uzun bir süre araştırdığı ortamda yaşayacağını veya alanda belli bir süre çalışacağını umabiliriz. Araştırmacı, derinlemesine görüşme yapabilir, alan notları tutar, gözlem yapar, fotoğraflar çeker, katılımcıların gözünden yaşamın nasıl yaşandığını anlamaya çalışır... Pekiyi çevrimiçi ortamda araştırmacı nasıl yaşar? Sürekli çevrimiçi mi kalır? Hangi sıklıkla ortamı ziyaret edecektir? Haber grubunun ya da tartışma grubunun üyesi mi olacak ve gözlem mi yapacaktır? (akt. Toprak vd., 2014: Hine, 2000:21). Sosyal medyada bulunan içerikler çevrimiçi paylaşılsa da çevrimdışı izlenebilecek şekilde kaydedilmektedir. Kullanıcıların tercihine göre bu kaydedilen veriler silinebilmekte ya da değiştirilebilmektedir. Çevrimiçi yürütülen gözlemlerde içerikler silinmeden/değiştirilmeden veriler toplanabilirken, çevrimdışı yürütülen gözlemlerde içeriklerin silinmesi/değiştirilmesi gibi bir durum söz konusu olabilir. Örneğin Facebook ortamı gözlemlenirken, dikkat edilmesi gereken husus, metin olarak sürekli değişmesidir. Kullanıcılar, ortamdaki profil fotoğraflarını değiştirebilmekte, yeni görseller yükleyebilmekte, bazı uygulamaları paylaşabilmektedir. Bundan dolayı, Facebook ortamı bir metin gibi okunur ve/veya gözlemlenirken, dinamik ve hipermetinsellik özelliği olan bir yapının incelendiğinin altını çizmek gerekir. Bu nedenle, araştırmanın başında incelenen bir profil, araştırmanın tamamlandığı zamanda değişmiş olabilir, hatta o Facebook hesabı kapanmış olabilir (Toprak vd., 2014: 95). Twitter için de benzer sorunlar söz konusudur. Çevrimiçi gözlemin bu

noktada çevrimdışı gözlemden eş zamanlı elde edilen veriler bağlamında üstün olduğunu söyleyebiliriz. Kozinets (2010), çevrimiçi ve çevrimdışı toplulukları çalışırken ayrı bir yaklaşım savunmuştur. İkisinin farklı olarak işlenmesi gerektiğini ve fiziksel bileşenin insanın sosyal davranışına bağlı olduğunun (Kozinets, 2010) önemini ileri sürerken, çevrimiçi ve çevrimdışı arasında bu ayrımın devam ettirileceğini belirtir. Netnography (2010) isimli çalışmasında, Kozinets çevrimiçi toplulukları araştırmakla -fizikseli de içeren unsurların olduğu topluluklar ile çevrimiçi olan topluluklar -sadece dijitale dayalı topluluklar- arasında ayırım yapmaktadır ve bunları incelemek için farklı yaklaşımların ele alınması gerektiğini belirtir. Netnografya çevrimiçi ve çevrimdışı arasındaki çizginin çizilebileceğini varsayar ancak dijital hayat, katmanlı doğasından ötürü daha incelikli olduğu için, bu bir sorun olarak karşımıza çıkar (akt. Striling, 2016: 54). Neticede çevrimiçi ve çevrimdışı ayrımı doğal olmayan bir ayırım olup sosyal yaşantının kendisi içerisinde böyle bir ayırım bulunmamaktadır. Yapay ayrımlar sosyal gerçekliği bütüncül olarak anlamamızın önünde bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Netnografi tekniğinin avantajlarından bahsedilmektedir. Bu avantajlardan birisi maliyet ve zaman yönünden tasarruflu bir araştırma ortamı sunmasıdır. Bir diğer avantajı ile ilgili olarak Dhiraj Murthy, katılımlı gözlemin çevrimiçi araştırma teknikleriyle birleştirilmesiyle “multimodal” bir etnografinin ortaya çıkacağını ve bunun daha kapsamlı ve geniş bir yaklaşım sunacağını belirtir. Bunun, özellikle de sosyal ağlardan, sohbet odalarından ve bloglardan elde edilen ihtilafli veriler için olumlu bir kazanım olabileceğini söyler (Murthy, 2008: 849 akt. Alyanak Büker, 2015: 144). Bu kazanım ile web ortamından elde edilen veriler bir araştırmacının süzgecinden geçirilerek değerlendirilmektedir böylelikle ihtilafli olan veriler açığa kavuşarak sosyal gerçeklik daha iyi anlaşılacaktır.

Gözlem tekniği fiziksel ortamlarda yapıldığında araştırmacı birtakım notlar alabilir. Bu notlar araştırmanın yapıldığı alanı betimleyen, katılımcıları betimleyen notlar olabilir. Sanal etnografi tekniği ile aynı şekilde araştırmacı notlar alabilir. Sosyal medya hem senkronize (eş zamanlı) olarak hem de asenkron olarak (eş zamanlı olmadan) işlemektedir. Bunun sonucunda, araştırmacının içinde bulunduğu uygulamalara göre, saha notları, kültürel pratikleri gözlemlerken ve deneylerken, dizüstü bilgisayarın yanında duran bir deftere yazılabilir (Striling, 2016: 58). Bu

araştırmalarda görülenleri kaydetmek için dijital ekran görüntülerinin kullanımı, geleneksel el yazısı saha notlarını tamamlayıcı olmaktadır. Özellikle görsel veriler, ileriki bir zamanda yazılı notları geliştirmek için kullanılabilir (Striling, 2016: 58).

Sosyal medyada yürütülen araştırmalarda araştırmacı gruba dahil olur ve gözlemlerine başlar. Araştırmacının grup içerisinde herhangi bir paylaşımda bulunmadan sessizce grubu izlemesi katılımsız gözlem tekniğidir. Sosyal medya araştırmalarında araştırmacının katılımsız gözlem tekniğindeki konumuna “pusucu” (lurker) adı verilir. Bu konum kısaca, evrimii ortamdaki faaliyetler içerisinde bu faaliyetlere aktif olarak katılmadan bulunmayı ifade eder. “Pusucu” sadece ortamı gözlemlemektedir; yorum veya paylaşımda bulunmaz. Pusucunun gözlemlenen bağlamın aynı anda hem içinde olması hem de bu bağlamın içinde olmanın verdiği rahatsız ediciliğe neden olmaması bu konumun getirdiği avantajlar arasındadır (Alyanak Büker, 2015: 140). Pusuya yatarak yapılan gözlemin bir diğer avantajı olarak büyük gruplarla yapılan araştırmalarda gözlemcinin varlığının hissedilmemesi gelmektedir. Sosyal medyada bulunan kullanıcıların fiziksel bir varlığa sahip olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu mecralarda araştırma yapan gözlemci pusuya yatarak varlığını gizleyebilmektedir. Göze çarpmayan araştırmacı büyük sosyal medya gruplarındaki “gözlemci etkisini”, araştırdığı grup bağlamında en aza indirebilmektedir. Küçük gruplar için aynı düzeyde bir etkiden söz edilemez.

Katılımlı gözlemlerde araştırmacı gruba katılır ve gruptan biriymiş gibi hareket eder. Katılımlı gözlem sosyal medya gruplarında yürütülebilir. İnternet etnografisi araştırmacıların ortamda yaptıkları katılımlı gözlemdir (akt. Toprak vd., 2014: Slater, 2012:541). Çevrimiçi ortamlara yönelik katılımlı gözlem için ilkeler ve adımlar şu Şekilde sınıflandırılabilir:

1. Çevrimiçi sahaların incelenmesi, kültürel bir giriş yapılması,
2. Veri toplama ve analizi,
3. Analiz ve yorumlama
4. Araştırma etiğinin sağlanması,
5. Kültürel ortamın üyelerinden geri bildirim alınması (omu ve Halaiqa, 2015: 70).

Çevrimiçi etnografi tekniğinin kullanıldığı araştırmalarda katılımcıların güvenini kazanmak, doğru veriyi elde etmek etik açısından en önemli konudur (Alyanak Bükler, 2015: 142). Bu noktada araştırmacının kimliğini açıklaması ya da açıklamaması durumu ortaya çıkmaktadır. Araştırmacının kimliğini açıklaması katılımcıların güvenini kazanmak noktasında ve araştırma etiği konusunda önemlidir. Ancak araştırmacının araştırma ortamında bilinmesi ortamın doğal işleyişinin bozulmasına neden olabilir.

2.4.2. Anket Tekniği

Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yönelmek suretiyle veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Armağan, 1983 akt. Akalın, 2015: 14). Anket, insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını, görüşlerini veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak da tanımlanmaktadır. Anket kısaca bir takım çıkarımlarda bulunmak üzere hazırlanan bir tür veri toplama aracıdır (Akalın, 2015: 14). Anketler yazılı veri toplama aracı olarak tanımlanmaktadır. Anketler, yüz yüze, internet ortamında ya da posta yolu gibi farklı teknikler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Her ne formatta hazırlanmış ve uygulanmış olursa olsun, anketler, araştırmacıya son derece değerli yazılı veriler temin etmektedir. Bu farklı formatlardaki anketlerin her birisinin kendisine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu avantajların başında, bazı anket türlerinin çok kısa bir süre içerisinde katılımcılara ulaşması, bazılarının ise ekonomik ve sağlıklı yürütülmesi gelirken; dezavantaj olarak ise bazı anketlerin son derece maliyetli ve zaman harcanmasını gerektirmesi gelmektedir (Akalın, 2015: 15-16).

Anketler genel anlamda anket formu ve mülakat olmak üzere iki geniş kategoriye ayrılırlar. Anket formu kağıt ve kalem kullanılarak ankete katılanlar tarafından doldurulurken; mülakat ise mülakat yapılan kişinin verdiği bilgilerin araştırmacı tarafından not edilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir (Akalın, 2015: 17). Yeni medya ortamının akademik araştırmacılar için yarattığı, “çok sayıda araştırılana kolay erişim” imkanı, anket tekniğinin bu ortama uyarlanarak “çevrimiçi anket tekniği” adında bir kolunun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Mert, 2015: 89). Sosyal

bilimler alanında ve özellikle nicel araştırmalarda internet anketlerinin kullanımı hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır (Frippiat ve Marquis, 2010). Hatta internet anketleri öyle bir seviyeye ulaşmıştır ki, sosyolojik araştırmaların ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Witte, 2009). İnternet anket türünün bu kadar yaygınlaşmasının kuşkusuz bir takım sebepleri bulunmaktadır (akt. Akalın, 2015: 23). Bunlardan en önemlisi internet anketlerinin geniş kitlelere kısa sürede erişebilmesi ve bu erişimin maliyetinin hemen hemen olmamasıdır. İnternet kullanımının reddedilemeyecek birçok avantajı vardır. Bunların başında ekonomik maliyetlerin azalması gelmektedir. Küresel seviyede dahi ciddi anketlerin yapılması için yüksek miktarda paraların harcanmasına internet anketleri sayesinde artık gerek kalmamıştır (Couper and Miller, 2008; akt. Akalın, 2015: 24). Yapılan bir araştırmada, yüz yüze gerçekleştirilen bir anket ile internet üzerinden yapılan bir anket arasında, maliyet açısından uçurumların olduğunu ortaya çıkmıştır (Loosveldt and Sonck, 2008; akt. Akalın, 2015: 24). İnternet üzerinden yapılan anketlerin bir diğer avantajı ise verilerin hızlı bir şekilde toplanmasıdır (Schaefer and Dillman, 1998; akt. Akalın, 2015: 24).

Sosyal medya kullanımıyla birlikte web anketi kullanımında kitlelere erişebilme daha kolay hale gelmiştir. Kuşkusuz bu durumla birlikte bir sorun ortaya çıkmıştır. Yüz yüze yapılan anketler ile çevrimiçi yapılan anketler arasında farklılıkların olup olmadığı. Çevrimiçi anketin uygulanmadığı dönemlerde telefonla ya da posta yoluyla anketlerin uygulandığı bilinmektedir. Bu noktada çevrimiçi anketin telefonla uygulanan ya da posta yoluyla uygulanan anketten daha sağlıklı veri sağladığı düşünülemez. Ancak yüz yüze yapılan anketlerde araştırmacı katılımcılara ilişkin fiziksel verileri de dikkate alarak araştırması hakkında fikir yürütebilir ya da katılımcının beden dili ve vermiş olduğu yanıtların tutarlı olup olmadığını değerlendirebilir. Amerika’da özellikle 1960’lı yıllarda telefon anketlerinin artmasına bağlı olarak, yüz yüze anket uygulamasında bir düşüş gözlenmiştir (Groves and Kahn, 1979; Hochstim, 1967). Örnekleme kolay erişebilmek ve/veya araştırma sürecinde tasarruf sağlamak adına araştırma tekniklerinden ödünler mi verilmektedir? Her ne kadar bu tür anket tekniği sık kullanılan bir teknik olmasa da, araştırmacıya diğer telefon, posta ya da internet yolu ile yapılan anketlere nazaran daha fazla ve kapsamlı bilgiler sağlamaktadır (Akalın, 2015: 18). Öte yandan, yüz yüze gerçekleştirilen anketlerin en önemli dezavantajlarından bir tanesi, ankete katılacak kişilerin tespit

edilmesidir. Bunun yanında bu tür bir anket tekniği hem masraflı hem de uzun zaman gerektirmektedir. Ayrıca, bu tür anketlerde araştırmacının ön yargısı her zaman ortaya çıkabilmektedir (Akalin, 2015: 19).

On parmak klavye kullanan ve pek çok farklı ortamda internete erişimi olan kişiler için, kâğıt üzerindeki versiyonuna göre, çevrimiçi anketi tamamlamak daha hızlı ve daha kolaydır. Bununla birlikte, çevrimiçi ve çevrimdışı anket teknikleri, şekil ile ilgili etkiler dolayısıyla farklılaşabilir. Bu durum, soru formatlarını ve şekil üzerindeki sunumları standartlaştırarak iyileştirilebilir (Dutton ve Blank, 2013, akt. Hope, 2016: 74).

Çevrimiçi anket tekniği web üzerinden oluşturulup yapılabileceği gibi, sosyal medya üzerinden de oluşturulup yapılabilir. Özellikle Google, kullanıcılarına anket formu düzenleme imkânı verdiği gibi düzenlenen anket formu için bir URL de atamaktadır. Verilen bu URL ile internet kullanıcıları düzenlenen ankete erişebilir ve yanıtlayabilirler. Daha sonra bu yanıtlar profesyonel yazılımların analiz edebileceği formata dönüştürülebilir. Bu URL'lerin sosyal ağlarda mesaj yoluyla dağıtılması tercih edilebilir (Mert, 2015: 97) ya da bu formlar ücret karşılığında hizmet veren bazı web sitelerince düzenlenebilir ve dağıtılabilir. Tablo 5'te verilen web anketlerini inceleyelim.

Tablo 2-2: Web Anketleri

Web anketinin (belli bir siteye yerleştirilmiş anket) gereksinimi
• Uzman çevrimiçi anket yazılımı (surveymonkey.com vb.) → çevrimiçi anket bu yazılım aracılığıyla hazırlanır ve yürütülür.
• İnternet tarayıcısı (İnternet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome vb) → katılımcının ankete erişimini sağlar
• HTML, Javascript, Flash → bu yazılımlar anketi kullanıcının ekranında çalıştırır.

Kaynak: Poynter, 2010: 5, akt. Mert, 2015: 95

Çevrimiçi anketler düzenlenirken dikkat edilecek bir nokta, anketin her sayfasına görünür bir şekilde yerleştirilen vazgeçme tuşu ve katılımcıları çıkmak istedikleri takdirde bu tuşu kullanma konusunda uyarmak ve böylece onları son

sayfadaki bilgilendirme açıklamasına yönlendirmektir (en azından bu seçenek, popüler olarak kullanılan çevrimiçi anket yazılım paketlerinde mevcuttur). Katılımcılara ek bir soru sorarak, verdikleri kısmi verilerin kullanımına izin verip vermediklerini sormak iyi olabilir. Eğer katılımcılar verdikleri cevapların kullanılmasını istemiyorsa, bu onların vazgeçme hakkını ihlal etmek anlamına gelebilir (Hewson, 2016: 210-211).

Çevrimiçi anketlerle ilgili olarak bazı eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerden biri sosyolojik araştırmalarda araştırmacı ile katılımcının yüz yüze gelmesi esasıdır. Standart anket ya da açık uçlu soruların olduğu görüşme formu uygulansa bile iletişimin önemli olduğu ve bazen anket uygulamasının dışında söylenenlerin ankette belirtilenler kadar önemli olabildiği, bunun yanında araştırmacının gözlemlerinin, ortama dair analizlerinin sorunun aydınlatılmasında değerli olduğu ifade edilmektedir (Bal, 2014: 141-142).

2.4.3. İçerik Analizi Tekniği

İçerik analizi tekniği sosyal bilimlerin farklı alanlarında kullanılmaktadır. Bu teknik ile içeriğe ilişkin sistemli bir analiz yapılabilen ve nitel veriler nicel verilere dönüştürülmektedir. Bu teknikle söylemleri anlamada öznel etkenlerden kurtulmak amaçlanmakta, okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutumlarına, değerlerine ve referans çevresine bağlı, kolayca ve otomatik bir şekilde yapılmış yorumuna karşı, nesnel okuma ilkeleri getirilmektedir (Bilgin, 2014: 1). Teknik, 1. Dünya Savaşı döneminde propaganda analizleri yapabilmek için geliştirilmiştir. 1940-1950 yılları arasında, ABD’inde siyasal bilimlerde ve 2. Dünya Savaşı esnasında olumsuz propaganda yapan basın araçlarının tespit edilmesinde kullanılmıştır. 1950-1960 yıllar arasında teknik diğer disiplinlerce kullanılmaya ve teknik üzerine sorunlar tartışılmaya başlanmıştır. 1960 yılları sonrasında üç temel gelişme yaşanmıştır. Bunlar bilgisayarların kullanılması, sözel olmayan iletişime ve semiyolojiye ilgi ve üçüncü olarak dilbilim çalışmalarındaki gelişmelerdir (Bilgin, 2014: 3-7). Bilgisayarların büyük çapta veriyi işleyebilme imkânı içerik analizi çalışmalarını kolaylaştırmıştır. Web teknolojisi ve sosyal medya ile birlikte içerik analizi dijital ortamda uygulanmaya başlanmıştır. İçerik analizi gazete, dergi gibi yazılı materyallerin incelenmesiyle yürütüldüğü gibi bir görüşmedeki söylemlerin analiz edildiği söylem analizleri ya da sosyal medya

kullanıcılarının söylem analizleri şeklinde de yürütülmektedir. Sosyal medya, içerik analizi tekniğinin kullanılabilmesi için veri kaynağı durumundadır. Örneğin, sosyal medyadan halkın tutumları hakkında metin analizleri ile veri elde edilebilir ve bu veriler siyasi çalışmalarda kullanılabilir (Sajuria ve Fabrega, 2016: 91).

Sosyal medya içerikleri, metinler, videolar, resimler, sesler vb. farklı medya formlarında bulunmaktadır. Metinler içerik analizi tekniği ile araştırılabilir gibi resimlerde içerik analiziyle araştırılabilir. Örneğin Facebook kullanıcıların profil fotoğraflarında ne tür bir “yüz” temsili kullandıkları, Matthew Gardnet Birnbaum’un “Taking Goffman on a Tour of Facebook: College Students and The Presentation of Self in a Mediated Digital Environment” (2008) adlı doktora tezinde incelenmiştir. Birnbaum, yüz temsillerini, 1) partici 2) sosyal 3) maceraperset/risk alan 4) komik/eğlenceli/aptal 5) büyük bir topluluğun parçası ve 6) eşsiz olarak sınıflandırmıştır (Toprak vd., 2014: 134).

Sosyal medya araçlarının içerik analizinde kullanılması birtakım avantajları ve dezavantajları taşımaktadır. Avantajlardan biri olarak sosyal medya dilinde adına hashtag⁴ adı verilen etiketleme özelliğinin kullanılması görülebilir. Hashtagler belirli kelimeleri sosyal medya içerisinde sınıflandırmaya yarayan etiketlerdir. Bu etiketler ile sınıflandırılan kelimeyle ilgili sosyal medya içerisindeki tüm verilere ulaşılabilir. Bu durum içerik analizi yapan araştırmacının işini kolaylaştırabilir. Örneğin, 140 karakterlik metinlerin paylaşıldığı platform olan Twitter’ın kalbi ‘anahtar kelimeler’dir. Günden güne oluşan veri tabanındaki içeriklerin takibi, analizi, raporlaması anahtar kelimeler üzerinden yapılmaktadır. İstenilen zaman aralığında, lokasyon bazlı hatta gelişmiş semantik yazılımlarla duygu analizlerinin (olumlu-olumsuz-nötr) bile yapılmasına imkan veren bu anahtar kelimeler içerik analizi tekniğini kullanan araştırmacılar için çok yönlü veriler sunmaktadır (Eren, 2016: 27). İçerik analizini sosyal medya üzerinden kullanmanın dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlardan biri internet metninin yapısından kaynaklanmaktadır. Bilindiği üzere internet ortamının dijitallik, etkileşim, hipermetinsellik, multimedya biçimselliği, kullanıcı türevli içerik üretimi, mevcudiyet hissi ve yayılım şeklinde özellikleri

---

⁴ Birbirlerini takip etmeyen kullanıcıların belli konuları ve bu konularda ileti yazan tüm kullanıcıları takip etmelerine yarayan konu başlıklarına hashtag denilmektedir. Hashtag uygulaması ile toplumdaki görüşlerde dinlenebilmektedir (Çomu, 2012: 58)

bulunmaktadır. Sosyal medya ortamları üzerine çalışan bir araştırmacı, bu ortamlardaki metinler üzerine araştırma yaparken veyahut internetteki çeşitli ortamların kullanım pratiklerini incelerken, internet metninin bazı özelliklerinden kaynaklanan güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Bu nedenle araştırmacının, yapacağı araştırmayı tasarlarken, bu ortamların özelliklerini göz önünde bulundurması gereklidir. Yeni medya ortamlarındaki bir metnin, geleneksel medya metninden farklı bazı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkün: metinlerötesilik/hipermetinsellik, düzçizgisel olmama, yazar olarak okur/yazarsılokur konumu, multimedya biçemselliği ve metnin geçiciliği veyahut ortadan kalkması durumu. Araştırmacı, İnternet'te herhangi bir metnin sahip olduğu bu temel özellikleri göz önüne almadan başarılı ve gerçekçi bir çözümleme yapamayabilir (Binark, 2015: 16-17). İnternet metninin değişken yapısı gereği silinme, değiştirilme ya da kaybedilme tehlikeleri bulunmaktadır. Bazı sayfalar ve linkler geçici olabilmekte ve içerikleri gözden kaybolabilmektedir. Bu sorundan kurtulmak ve yapılan araştırmalarda güvenilirliği sağlamak amacıyla, sayfaları ve linkleri kaybetmeden kaydetmek için çeşitli teknikleri bulunmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 35). Bu teknikler kullanılarak içerik analizi yapılacak veri kaydedilmeli ve saklanmalıdır.

2.4.4. Görüşme Tekniği

Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk vd., 2016: 153). Görüşme bağımsız tek tek bireylerle, grup üyeleriyle, özel oluşturulmuş bir grupla (odak grup gibi) veya daha büyük bir grupla gerçekleştirilen veri toplama tekniğidir. Nicel araştırmalarda kullanıldığı gibi nitel araştırmalarda ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Görüşme ve gözlem teknikleri birbirini tamamlayan tekniklerdir (Bal, 2014: 231). Görüşme tekniği görüşmenin önceden yapılandırılması ya da yapılandırılmaması bağlamında üç kategoride sınıflandırılır. Bunlar, yapılandırılmış görüşme, yarı-yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşmedir. Yapılandırılmış görüşme nicel araştırmalarda, yapılandırılmamış görüşme nitel araştırmalarda, yarı-yapılandırılmış görüşme karma araştırmalarda tercih edilen görüşme teknikleridir (Bal, 2014: 232).

Yapılandırılmış görüşme, görüşme formu kullanılarak yürütülür. Araştırmacının soracağı sorular önceden hazırlanır ve görüşme bir plan çerçevesinde devam eder. Yapılandırılmamış görüşmede sorular ve sınırlamalar yoktur, araştırmacı açık uçlu sorular ile araştırmasını yürütür, yeni sorular doğaçlama gelişebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmede hem sabit seçenekli cevaplamayı gerektiren sorular sorulur hem de önceden belirlenmemiş sorular aracılığıyla ilerlenilir.

Görüşme yüz yüze yürütülebileceği gibi telefonla ya da web ortamında yürütülebilir. Yüz yüze görüşmede araştırmacı, görüşülen kişi ile olumlu ilişkiler kurar. Yüz yüze görüşme, görüşmeciye hem dinleme hem de gözleme olanağı verir. Telefonla görüşme yüz yüze görüşmeye oranla daha az maliyetlidir (Büyüköztürk vd., 2016: 157). Web ortamında görüşme ise kullanılan araca bağlı olarak sesli, görüntülü, hem sesli hem de görüntülü olabilir. Ackland, web ortamı üzerinden yapılan araştırmaları, eşzamanlı ve eşzamansız olarak iki grupta tanımlar (2013: 31). Eşzamansız görüşmelerde araştırmacı ve katılımcı aynı zamanda araştırmada bulunmak zorunda değildir. Eşzamanlı araştırmalar ise aynı zamanda gerçekleşecek bir etkileşimin olmasını gerektirir. Eşzamanlı çevrimiçi araştırmalar konferans yazılımları ya da Skype gibi uygulamalar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Ackland, e-posta görüşmelerine göre Skype kullanımının da aralarında bulunduğu eşzamanlı görüşmelerin daha az kullanıldığını belirtir ve bunun teknolojik bazı zorluklardan kaynaklanabildiğine dikkat çeker (2013: 32). Skype türü eşzamanlı görüşmeler yüz yüze görüşmelere çok benzerler, genelde katılımcıların sosyal olarak kendilerinden beklenen cevabı oluşturacak zamanları yoktur. Skype, odak grup görüşmeleri için de kullanılabilir. Görüşme metninin oluşturulmasında Skype'ın sohbet (chat) özelliği kullanılabilir (akt. Alyanak Büker, 2015: 149-150). Genel olarak bakıldığında, çevrimiçi görüşmeler, detaylı raporları ortaya çıkarması bakımından çevrimdışı görüşmelerle eş tutulabilir. Elektronik posta görüşmeleri; duygusal ifadeler, uyum inşa etmeye, açığa vurmaya ve erişime yardım etmesi -en azından alışılmış elektronik posta kullanıcıları için- ve belli bir seviyede doğallığa izin vermesi bakımından da çevrimdışı görüşmelere eş sayılabilir (Hope, 2016: 84). Çevrimiçi yürütülen bu araştırmalar, senkronize olmayan ya da senkronize olan şekilde de adlandırılabilir. Senkronize olmayan görüşmeler, genellikle elektronik posta üzerinden yürütülür ve katılımcı cevaplarını değişik zamanlarda verir. Senkronize görüşmeler gerçek zamanlı

sohbet üzerinden senkronize biçimde yürütülür. James ve Busher'a göre (2006) Senkronize olmayan elektronik posta görüşmeleri teknik, kolaylığı ve değerli tartışmalar oluşturması bakımından popülerlik kazanmıştır. Her ne kadar, cevapları geciktirme ihtimali olsa da senkronize görüşmelerdeki hızlı cevaplara karşılık senkronize olmayan görüşmelerde, görüşülen kişiler cevaplarını düşünmek için çok fazla zaman kullanabilirler. Çevrimiçi aramalardaki diğer araçlardan farklı olarak, elektronik posta kullanımının yaygın kullanımına bakıldığında çok az bir teknik bilgi gereklidir. Sonuç olarak yüksek bütçeli ve derin uzmanlık isteyen diğer çevrimiçi araştırma teknikleri ile karşılaştırıldığında, elektronik posta görüşmeleri kolay bir seçenek olarak görülebilir (akt. Hutchinson, 2016: 147). Çevrimiçi araştırmalarda elektronik posta görüşmelerinden daha kolay bir seçenek sosyal medyadır. Sosyal medyada hem senkron hem de asenkron yürütülen görüşmeler için uygun araçları sağlamaktadır. Medya zenginliği olarak elektronik posta görüşmelerden daha fazla veri sosyal medyadan elde edilebilir.

Çevrimiçi görüşmeler, yüz yüze görüşmek için uygun olmayan katılımcılara, söylemek istediklerini söyleyebilme imkanı vermektedir (Snee vd., 2016: 68). Özellikle mekânsal olarak uzaklarda bulunan katılımcıların araştırmaya katılabilmesi için çevrimiçi görüşmeler kullanılmalıdır. Uzak mesafelerde bulunan araştırmacının ve katılımcının arasındaki zaman farkı çevrimiçi görüşmelerde bir sorun olarak görülmektedir. Örneğin bir kişi, iş yerinde öğle tatili sırasında, bir başkası ise küçük kızı uyuduktan sonra görüşmeye katılabilir bu görüşme zamanı uzak mesafelerde bulunan araştırmacı için ya da katılımcılar için uygun bir zaman olmayabilir. Çevrimiçi iletişimin avantajlarının yanı sıra, katılımcıların görüşme zamanı ve süresi ile ilgili iletişim isteklerini göz önünde bulundurmak önemlidir (Hutchinson, 2016: 148-149).

Görüşme tekniği bir kişiyle yapılabileceği gibi birden fazla kişiden oluşan gruplarla yürütülebilir. Örneğin, odak grup görüşmesi, görüşme tekniğinden uyarlanan ve gruplar üzerinde derinlemesine çalışmayı gerektiren tekniklerden biridir. Bu teknikte bir moderatör rehberliğinde görüşme yapılır. Web ortamı, sosyal medya ortamı, odak grup görüşmeleri için uygun görüşme mecralarıdır. Poynter, çevrimiçi odak gruplarda katılımcıların klasik odak grup katılımcılarına göre daha konuşkan olduklarına (yazı ile) dikkat çeker ancak birbirleri ve moderatörler ile olan

uyumlarında aksamaların olabileceğini belirtir. Bu aksaklığı gidermek için odak grup görüşmelerini klasik odak grup görüşmelerine kıyasla daha az kişiyle (8-12 yerine 6-9 arasında katılımcı) yürütmek tavsiye edilmektedir; ancak çevrimiçi odak grup görüşmelerindeki katılımcı sayısı için farklı araştırmacılarca varılabilmış bir görüş birliği yoktur. Benzer şekilde çevrimiçi odak grup görüşmelerinin süresi için de farklı görüşler gelmektedir; ancak yine klasik odak grup görüşmelerine kıyasla çevrimiçi odak grup görüşmelerinin daha kısa olması gerektiği yönündeki görüşler ağır basmaktadır. Poynter, çevrimiçi odak grup görüşmelerinde iki ayrı moderatörün kullanılabilmesine dikkat çeker (Poynter, 2012: 158). Çevrimiçi toplulukların daha geniş bir çevreye yayılması ve gruplara fiziksel olarak ulaşmanın gerekmemesi gibi faktörler çevrimiçi odak grup görüşmelerinin erişim ve hız ile ilgili olarak barındırdığı olumlu özellikler arasındadır (akt. Alyanak Büker, 2015: 151). Web araştırmaları çevrimiçi ve çevrimdışı teknikler olarak ayrılrsa da araştırma nesneleri için böyle bir ayırım bulunmamaktadır, dolayısıyla her iki teknik bir arada kullanılabilir. Çevrimiçi ve çevrimdışı teknikleri birleştirmeyi düşünen araştırmacılar için bazı öneriler aşağıda sunulmuştur (Hope, 2016: 85):

- ▶ Karma teknik istihdamı, gizli kalmış bir evren içinde genelleme yapmak için değil ama örneklem çeşitliliği kullanılmalıdır.
- ▶ Çevrimdışı ve çevrimiçi veri toplama teknikleri, bütün üyelerin iyi internet kullanıcısı olmadığı evrenler içinde araştırma yürütürken kullanılabilir.
- ▶ Çevrimiçi veri toplamanın kullanımı, hassas konulu çalışmalarda erkekleri istihdam etmeye çalışırken dikkate alınmalıdır.
- Teknikleri birleştirirken, teknikler üzerinden olabildiğince araştırma deneyimi sağlamak için adımlar halinde ilerlenmelidir.
- Çevrimiçi ve çevrimdışı teknikleri birleştirirken:
  - Farklı teknikler arka arkaya önerilmelidir. -örneğin, basılı anket ilk mektup ile gönderilir-takip eden mektupta, çevrimiçi tekniğin bağlantısı sunulabilir.
  - Teknik etkileri, veriler birleştirilmeden incelenmelidir.
  - Uygulanabilir ise, görüşme tekniğindeki coğrafi yanılgıları engellemek için farklı görüşme teknikleri önerilmelidir.
  - Öngörülemeyen zaman planlamaları ya da zaman kısıtları olan gruplar için yüz yüze görüşmeye alternatifler sunulması düşünülmelidir.
  - Veri kalitesi ya da uyumu etkileyebilecek, teknik üzerinden oluşan araştırma süreci farklılıkları, bulguların raporunu hazırlarken tartışılmalıdır.

2.4.5. Sosyometri

Sosyometri, iki temel tekniği olan sosyometri testi ve psikodrama yoluyla küçük gruplardaki etkileşimlerin incelenmesi ve tiyatro yoluyla kişilerin gelişmelerine katkı sağlanması amacını taşıyan bir yaklaşımdır. Sosyometri, Moreno tarafından geliştirilmiş bir bilim/yöntem/teknik/akım ya da yaklaşım olarak adlandırılabilir (Şatıroğlu, 1999: 111). Sosyometrinin kavramsal ve teorik açılımlarının arkasında birçok kaynak ve isim mevcuttur. Bunlardan bazıları; G. Simmel, J. Baldwin, C Cooley, G. H. Mead, F. Znaniecki, W. I. Thomas, E. Burgess'dir (Erdoğan, 2013: 388). Bir teknik olarak sosyometri ile küçük gruplar arasındaki itim ve çekimler, yani ilişkiler anlaşılmaktadır.

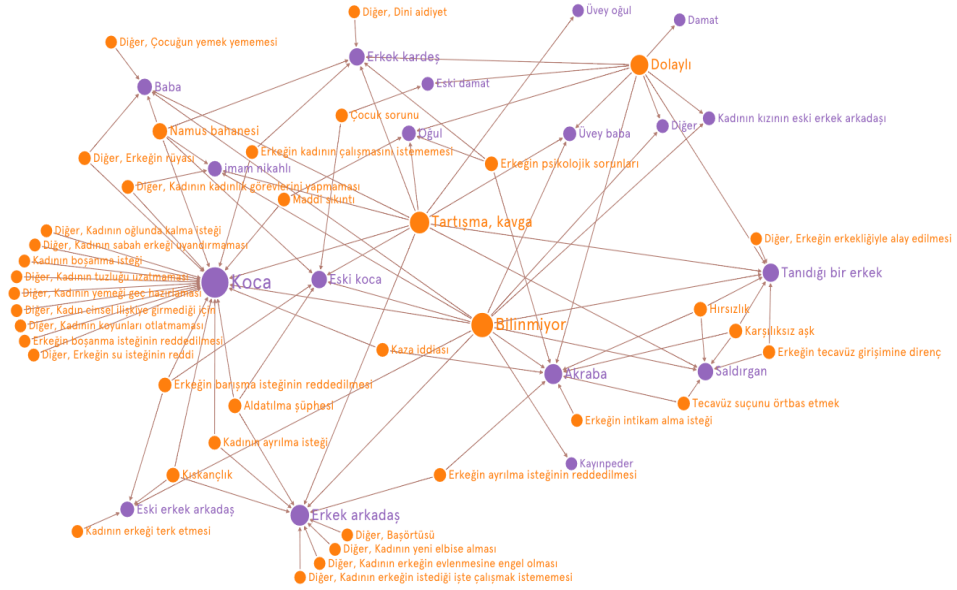
Sosyoloji alanında sosyometrinin kullanımına yönelik eleştiriler yapılsa da Türkiye'de 1950'lerden sonra kullanıldığı görülmektedir. Sosyometri ile yapılan çalışmalara örnek olarak Endüstri Sosyolojisi alanında, bir fabrikada çalışan işçiler arasındaki itime ve çekime yönelik ilişkiler ile verimlilik arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin çalışmalar verilebilir. Sosyometri bireyler arasındaki itme ya da çekme ilişkisini temele alır. Makro ölçekte düşünürsek toplumun kendisi de itme ve çekme ilişkilerinden örülü bir ağ gibidir. Toplumun tamamının sosyometri ile incelenme imkânı bulunmadığından, genellikle küçük gruplar üzerinde çalışmak için uygun bir tekniktir. Sosyometri tekniği ağ toplumu teorisi üzerinden değerlendirilebilir. Ağ terimi, bir veya daha fazla toplumsal ilişkiyle birbirine bağlanmış, dolayısıyla toplumsal bir ağ oluşturan bireylere (daha ender durumlarda, ortaklıklara ve rollere) gönderme yapmaktadır. Söz konusu ilişki bağlarının içinde akrabalık, iletişim, arkadaşlık, otorite ve cinsel ilişki sayılabilir. Bireyler birer nokta, bağlantılar ise birer doğru biçiminde temsil edilirse, bir model olarak grafik kuramında kullanılmaları mümkün olur. Çiftli seçenekler ya da ilişki bağları bir tabloda (sosyometris tablo) sıralanabilir ve buradan çıkarılan bilgilerden elde edilen ağ, esas olarak sosyometride (J.L. Moreno'un 1940'larda öncülüğünü yaptığı, oldukça ayrıntılı ama basit bir analiz biçimi) önemli yeri olan bir sosyogram şeklinde kullanılır. Ağ analizinin matematiksel temelini grafik kuramı oluşturur (Marshall, 2005: 4).

Ağ analizleri ile ilişkiler incelenebilir ve görselleştirilebilir böylelikle ilişkiler üzerine analizlerde bulunmak daha kolay hale getirilir. Ağ analizleri yalnızca sosyal yaşantı içerisinde değil sosyal medya üzerinden de kullanılabilir. Sosyal medya ağ analizleri için çok uygun bir ortam sağlamaktadır. Sosyal medya aracılığıyla bağlantılar kolaylıkla analiz edilebilir. Bu analizlerin görselleştirmesinde bilgisayar yazılımları kullanılabilir. Gephi, NodeXL ve Chorus gibi sosyal medya verisini görselleştiren çok sayıda araç vardır (Brooker, Barnett, Cribbin, ve Sharma, 2016: 42). Social Media Research Foundation (Sosyal Medya Araştırma Vakfı) tarafından hazırlanan ve ücretsiz bir yazılım olan NodeXL, Facebook, Twitter, Youtube gibi sosyal medya ortamlarından veri kayıtlamaya yönelik olarak geliştirilmiş olmakla birlikte, Web 1.0 ortamlardan hiperlink takibi yaparak, bunları da kayıtlayabilmekte ve görselleştirebilmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2015: 80). Bu çalışmalar sosyal medya madenciliği olarak adlandırılmaktadır. Sosyal medya madenciliği sosyal medya verisinin uygun formda temsil edilmesi, işlenmesi ve bu veriden işe yarar bilgi çıkarımı süreci olarak tanımlanabilir (Tunalı, 2016: 1). Sosyal ağlardaki bağlantı ve etkileşimlerin analizi sayesinde ağlardaki bireyler ve topluluklar hakkında çok çeşitli ve yararlı bilgi çıkarımları yapmak mümkün olmaktadır. Bu analizlerle aşağıdaki sorular yanıtlanabilmektedir (Tunalı, 2016: 2):

- ▶ Ağdaki en önemli/etkili/güçlü kişi ya da kişiler kimlerdir?
- ▶ Kişilerin ağdaki rolleri nelerdir?
- ▶ Ağdaki arkadaşlıklar nasıl oluşmaktadır?
- ▶ Kişilerin ağa katılımı nasıl gerçekleşmektedir?
- ▶ Ağdaki sosyal topluluklar nasıl tespit edilebilir?
- ▶ Bir bilgi ağda nasıl yayılmaktadır?
- ▶ Kişilerin sosyal ortamdaki davranışları analiz edilebilir mi?
- ▶ Kişilere arkadaş ya da ilgi duyacakları içerik nasıl önerilebilir?

Tüm bu analizler için ağ haritalama yapılmaktadır. Örnek ağ haritası için şekil 5'te verilen ağ haritasını inceleyelim.

Şekil 2-2: Kadın cinayetlerine yönelik hazırlanmış ağ haritası.

Kaynak: <https://graphcommons.github.io/hackathons>, 2015

Ağ haritalama, internet ortamlarına yönelik bir araştırma tekniği olmakla birlikte, internette elde edilen verilerin ve veriler arasındaki ilişkinin görselleştirilebilmesi için önemli bir tekniktir. Ağ haritalama ile ilgili temel bilgilere sahip olmak, gerek nicel gerek nitel araştırmalarda hem yazılımlar yardımıyla ulaşılan verinin daha kolay okunmasını hem de daha kolay ve anlaşılır biçimde sunulmasını sağlamaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 84). Sosyal medya araştırmalarında ağ haritaları üzerinden gerekli veriler elde edilebilir.

2.5. SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARINDA DİJİTAL VE KLASİK TEKNİKLERİ BİR ARADA KULLANMAK

Nitel araştırma tekniklerinin ya da nicel araştırma tekniklerinin yapay sınırlar ile birbirinden ayrılması, araştırma yapılacak konunun doğallığına aykırı bir durumdur. Bunun farkında olan araştırmacılar, 1980'lerden sonra karma teknik adını verdikleri hem nitel hem de nicel verilerle araştırmalarını yürütmüşlerdir. Araştırma problemlerinin karmaşıklığı nicel anlamda sadece sayılarla veya nitel anlamda sadece kelimelerle verilebilecek cevapların daha ötesine geçilmesini gerektirmektedir. Bu iki veri türünün kombinasyonu, problemlerin analizinin en eksiksiz biçimde yapılmasını

sağlar (Creswell ve Plano Clark, 2015: 25). Sosyolojik bir araştırmanın benzer şekilde hem klasik tekniklerle yürütülmesi hem de dijital tekniklerle yürütülmesi, araştırmayı daha sağlıklı yapabilir. Böyle bir araştırma dijital tekniğin dezavantajlarını klasik tekniklerle, klasik tekniklerin dezavantajlarını dijital tekniklerle kapatabilir ya da her iki tekniğin dezavantajlarını ve avantajlarını barındırabilir. Klasik tekniklerle yürüttükleri araştırmalarına dijital teknikleri ve çevrimiçi araştırma usullerini eklemek isteyen araştırmacılar için Snee, Hine, Morey, Roberts, ve Watson bir takım önerilerde bulunmaktadır bu öneriler (2016: 69-70):

► Bir araştırma tekniğini diğeri ile karşılaştırırken sistematik ol ama aynı zamanda yaratıcı ol. Hem katılımcıların kimliği hem de ortaya çıkan veri türü, başka bir teknike geçişte etkilenebilir. Tek bir araştırma projesinde farklı teknikleri birleştirmek katılımı büyütmenin yoludur ancak araştırmacı, farklı tekniklerden gelen verilerin karşılaştırılabilir olduğunu belirleme konusunda çok dikkatli olmalıdır.

► Sosyal ağ sitelerinden elde edilen ‘bulunmuş veri’, kamuoyunun yapısı gibi süregelen endişeleri incelemek için yeni yollar sunabilir. Yine de sosyal ağ siteleri üzerinde oluşan kamu ile diğer yollarla oluşan kamu aynı değildir ve fikirlerin yapısı, ortamlar arasında farklı olabilir. Sosyal ağ siteleri, başlı başına ilginç bir veri sunmaktadır ama bu kamuoyunu anlamının diğer yollarını net olarak saptamaz.

► Sosyal durumların farklı medyaları içerdiği yerlerde, o medyaların içinden geçen veriyi toplamaya hazırlıklı olun ve araştırmacının bunları sıralamasına ve bunlar arasındaki bağlantıyı incelemesine izin verin. Bu tür bir araştırma, işleri kolaylaştıran araçlar başlangıç dönemlerinde olduğu için, teknik olarak zorlayıcı olabilir. Bu araçlar gelişmesiyle, sosyal deneylerin de bir araca odaklanan tekniklerle, araştırma soruları kapsamında olan sınırlılıklardan kurtaracaktır.

2.6. SOSYAL MEDYA ARAŞTIRMALARINDA ETİK SORUNU

Sosyal ve davranış bilim araştırmacıları, 1990’ların ortalarından itibaren anket, görüşme ve gözlem çalışmalarını, IMR⁵ teknikleri üzerinden planlamaya ve kullanmaya başlamıştır. O zamandan beri IMR teknikleri yoğunluk ve disiplinlerarası erişim bakımından ve farklı teknik yaklaşımları açısından zenginleşmiş ve ilerlemiştir. Özellikle Web 2.0’ın ortaya çıkışı, veri madenciliği ve veri toplamayı da (bilgisayar algoritmalarının karmaşık kullanımını gerektiren) içeren örtülü gözlem tekniklerinin yayılmasını kolaylaştırmış ve büyük veri setleri olarak bilinen alana yönlendirmiştir. İnsanların çevrimiçi davranışlarının dijital izlerini kullanan bu örtülü gözlem yaklaşımları, IMR bağlamında etik pratiklerin uygunluğu ile ilgili tartışmaları

---

⁵ IMR kelimesi Internet Mediated Research kelimesinin baş harflerinden oluşan ve internet aracılı araştırmayı ifade eden bir kavramdır.

gündeme getirmiştir. Özellikle göze çarpan konu, çevrimiçi ortamda neyin özel neyin kamusal alan olması gerektiği ile ilgili ayrımla olmuştur (Hewson, 2016: 206).

Günümüzde web sitelerinde, sosyal medya ortamlarında ve uygulamalarında üretilen veriler hem ticari hem askeri hem de akademik olarak toplanmakta ve analiz edilmektedir. Veri madenciliği ve veri eşleştirme bu nedenle hem ticari hem istihbarat faaliyeti hem de akademik olarak gelişen alanlardandır. Sosyal bilimler alanında da sosyal medya ortamlarından çeşitli yazılımlar ve uygulamalar ile veri toplanmakta ve nicel veya nitel olarak çeşitli araştırma teknikleriyle analiz edilmektedir (Binark, vd., 2017: 105-106). İnternet ortamında verinin sadece erişilebilir olması bu verinin kullanılacağı anlamına gelmemektedir. Mesela Boyd ve Marwick isimli araştırmacılar; kişilerin internette veya sosyal medyada paylaşmış oldukları herkese açık olan verilerin kullanımının etik olmadığını düşünerek, halka açık alanda paylaşılmış bilgi herkesin kullanımına açık bilgi olmayabilir bu sebeple de izinsiz kullanılması doğru olmaz şeklinde yorum bildirmişlerdir (akt. Esgin, 2015: 50).

Sosyal medya ortamlarında araştırma etiği konusu üzerine başta Association of Internet Research'in (AoIR) çeşitli araştırma ve önerileri bulunmaktadır. AoIR'in tavsiyeleri özellikle etik bir araştırmanın, araştırma öznesine zarar vermekten kaçınması ilkesi üzerine temellenir (Binark vd., 2017: 106).

1999'da American Association for the Advancement of Sciences (AAAS) tarafından bir araya getirilen atölye çalışmasının raporu yayınlanmıştır (Frankel ve Siang, 1999) ve bu rapor çevrimiçi araştırma etiğinin ana konularını belirlemiştir. Bunlar, bilgilendirilmiş rızanın alınması ile ilgili karmaşıklıklar, anonim ya da takma isim kullanan kimlikler, özel hayat ile ilgili abartılı beklentiler, özel kamusal alan ayrımının bulanıklaşmasıdır. Rapor aynı zamanda, IMR bağlamında mevcut insan konularının araştırma prensiplerinin uygulanması ve yorumlanmasını da sorgulamıştır. İnsan katılımcılarla araştırma yürütmek için temel etik prensipler olarak otonomi, fayda (faydayı en yükseğe çıkarıp, zararı en aşağı indirgeme) ve adaleti ele alarak, AAAS raporu IMR'de pek çok gelişmiş risk tanımlamıştır. Bunlar, şüpheli güvenilirlik ve veri geçerliliği, araştırma katılımcısının kişisel tanımlanabilir verisinin sızıntısı için yüksek faaliyet alanı, bilgilendirilmiş rızanın uygulanmasındaki zorluklar ve

süreçlerden bilgi almak, neyin kamusal neyin özel olduğu ile ilgili belirsizliklerdir (Hewson, 2016: 207).

AoIR Etik Komisyonu'nun hazırladığı Etik Yönerge, internet araştırmalarının tek önemli yanlarının gündelik yaşamı teknolojiyle dönüştürmek olmadığını, aynı zamanda kültürleri de nasıl değiştirdiğini anlamamız için bu araştırmaları belli bağlamda değerlendirmemiz ve tartışmamız gerektiğini belirtmektedir. Elizabeth Buchanan, Avrupa Birliği Direktifleri ile Avrupa'da sıkı düzenlemelerin olduğunu, İnternet'te Web 2.0'a geçilmesiyle birlikte "özel alan" ve "kamusal alan" sorunu çerçevesinde "etik araştırmaların" kaygılarının kendini daha fazla belli ettiğini belirtmektedir (Buchanan, 2011: 83 akt. Tunç, 2015: 180).

2.7. SOSYAL MEDYA ARAŞTIRMALARINDA ELDE EDİLEN VERİLERİN BİLGİSAYAR ORTAMINDA ANALİZİ

Sosyal bilim araştırmalarında elde edilen verilerin analiz edilebilmesi için farklı analiz yazılımları bulunmaktadır. Bu yazılımlar, nitel, nicel ya da karma araştırmalar için bilgisayar destekli analiz imkânı sunarlar. Böylelikle yorucu bir süreç olan analiz süreci bu yazılımlarla kolaylaşmaktadır. Yazılımlar, yapılan araştırma türlerine bağlı olarak çeşitlenmektedir. Nicel araştırmalar için temel düzey bilgisayar programları olan Microsoft Word, Microsoft Excel ya da ileri düzey istatistik yazılımı olan SPSS sıklıkla kullanılmaktadır. Nitel araştırmalar için MAXQDA, HyperResearch, Nvivo, ATLAS.ti gibi yazılımlar kullanılmaktadır. Bu yazılımlara görsel, işitsel ve sosyal medya verileri de yüklenmektedir (Birkök, 2008: 3). Elde edilen verilerin görselleştirilerek somutlaştırılmasında da bilgisayar yazılımları kullanılmaktadır. Zihin haritaları (mind maps), sözcük bulutları (word clouds), sözcük ağaçları (word trees), tablolar ve grafikler gibi görsel araçlar verilerin çeşitli biçimlerde somutlaştırılabilmesine olanak vermektedir (Yakut Çayır ve Sarıtaş, 2007: 525).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN BİR ARAŞTIRMA ÖRNEĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR:VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

3. KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN BİR ARAŞTIRMA ÖRNEĞİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR: VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu kısmında hem klasik teknikle hem de dijital teknik ile “Evliliğe İlişkin Tutumlar: Viranşehir İlçesi Örneği” başlıklı araştırma yürütülmüştür. Araştırma kapsamında sosyolojik bir konu olan evlilik olgusuna ilişkin, bireylerin tutumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Örnek araştırma olarak yürütülen bu araştırma sonrasında, klasik ve dijital teknikte elde edilen bulgular tartışılmış ve dijital tekniklerin sosyoloji araştırmalarına uygunluğu yönünden tespitlere yer verilmiştir.

3.1. ÖRNEK ARAŞTIRMA: EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR: VİRANŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ

Sosyoloji disiplini için aile kurumu, toplumsal yapıyı ortaya çıkarması açısından önemlidir. Aile bireylerin bir arada bulunmalarını sağlayarak toplumun temelini oluşturması bakımından önemli bir kurumdur (Metin & Koyuncu, 2013: 2). Toplumlarda farklı şekillerde aile türleri görülmektedir. Toplumlara göre değişen yapıya sahip olan aile kurumunun toplumlar için ifade ettiği anlam aynıdır. Aile, toplumun en küçük ve temel birimidir.

Aile kurumu evlilik ile kurulur ve evlilikle birlikte bireyler yeni toplumsal roller edinirler. Evlilik biçimleri de aile biçimleri gibi farklı toplumlarda farklı şekillerde görülmektedir. Bunlar eş sayısına göre poligamik yani çok eşli evlilikler olabileceği gibi monogamik adı verilen tek eşli evliliklerde olabilmektedir. Evlilik kurumu diğer sosyal kurumlarla ilişki içerisinde. Çoğu ülkede yasalarla belirlenen

evlilik kurumu yasal olmayan şekillerde toplum içerisinde görülmektedir. Örneğin ülkemizde yasal olarak tek eşli evlilik mümkünken çok eşli evliliklerin de olduğu bilinmektedir. Evliliklerin bireyler ve toplumlar açısından farklı fonksiyonlara sahip olduğu söylenebilir. İşlevsel bir perspektifle evlilik kurumuna bakacak olursak makro ölçekte toplumun devamını sürdürebilme fonksiyonunun öne çıktığı, mikro ölçekte bireyler içinse sosyal bir güvence işlevinin olduğu görülmektedir. Evlilik olgusu farklı perspektiflerle değerlendirilebilecek geniş kapsamlı bir olgudur. Toplum içerisinde yaşayan her bireyin evliliğe karşı tutumları farklı olabilmektedir.

Örnek araştırma evliliğe ilişkin tutumlar üzerinde demografik değişkenlerin etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır.

3.1.1. Araştırmanın Konusu

Örnek araştırmanın konusunu bireylerin genel olarak evlilik kurumuna ilişkin tutumları oluşturmaktadır. Araştırmayla bireylerin evlilik kurumuna ilişkin tutumları ölçülmüş, ölçülen tutumlar demografik verilerle karşılaştırılarak, genel bir tutum belirlenmiştir. Bu araştırmayla aşağıdaki sorulara cevaplar alınmıştır:

- ▶ Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmakta mıdır?
- ▶ Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmakta mıdır?
- ▶ Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmakta mıdır?
- ▶ Medeni duruma göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmakta mıdır?
- ▶ Kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmakta mıdır?

3.1.2. Araştırmanın Amacı

Örnek araştırmanın temel amacı, toplum içerisindeki bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarının ölçülerek genel tutuma ilişkin bilgi edinilmesidir. Böylelikle demografik değişkenlere göre tutumların nasıl değiştiği, hangi yönde değiştiği araştırılmış, genel tutuma ilişkin bilgi edinilmiştir.

3.1.3. Araştırmanın Önemi

Örnek araştırma neden-sonuç ilişkisi kurmayı amaçlayan açıklayıcı araştırma niteliğindedir. Bu araştırmayla elde edilecek verilerin yorumlanmasından;

- Evliliğe ilişkin tutumlara yönelik genel bir fikir edinilebilir ve bu tutumların demografik değişkenlere göre nasıl farklılaştığı anlaşılabilir.

3.1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nicel araştırma türlerinden biri olan tarama/survey araştırması olarak tasarlanmıştır. Tarama/survey araştırmaları bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır (Büyüköztürk vd., 2016: 14). Araştırma içerisinde veri toplamak için anket tekniği kullanılmıştır. Anket tekniği iki kısımdan oluşmakta olup araştırma konusuna uygun olarak ilk kısımda demografik bilgiler, ikinci kısımda evliliğe ilişkin tutumlara yönelik tutum ölçeği yer almıştır. Anketin ikinci kısmında bulunan tutum ölçeği, Ferhat Bayoğlu ve Abdullah Atli tarafından geliştirilen ölçektir (Atli ve Bayoğlu, 2014: 415-416).

Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği ile ilgili olarak yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre, ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ile geliştirilmiş ölçeğin bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapılan tek faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu saptanmıştır. Güvenirlik analizleri için yapılan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı, test-tekrar test güvenilirliği ve Spearman Brown testi yarılama testi sonuçlarına göre, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür (Atli & Bayoğlu, 2014: 410).

Ölçek 5'li Likert ölçeği olarak düzenlenmiştir. Likert tipi tutum ölçeği Rensis Likert tarafından geliştirilmiştir. Likert tipi ölçekler katılımcıların verilen ifadelere ne derece katılıp katılmadıklarını belirlemektedir. Bir diğer anlatımla, bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayanmaktadır (Tavşancıl, 2014: 138-139). Hem klasik teknikte hem de dijital teknikte aynı anket formu kullanılmıştır (Bkz., EK- 1).

3.1.5. Araştırmanın Hipotezleri Ve Değişkenleri

Bu aşamada beş hipotez test edilmektedir. Bu hipotezler evliliğe ilişkin tutumlara yöneliktir. Hipotezler için bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda Şekil 3-1’de sunulmuştur.

- ▶ Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.
- ▶ Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.
- ▶ Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.
- ▶ Medeni duruma göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.
- ▶ Kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.

Şekil 3-1: Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

3.1.6. Araştırma Verilerinin Analizi ve Yorumlanması

Çalışma sonrasında elde edilen veriler SPSS v24 programına aktarılarak, program vasıtasıyla analiz edilmiştir. Bu veriler frekans analizi ve CrossTab analizleri ile yorumlanmıştır. Frekans analizi, toplanan verilerdeki değişkenlerin sıklığına yönelik yapılan analizlerdir. CrossTab analizi iki kategorik değişken (isimsel veya dereceli) arasındaki ilişkiyi incelememizi sağlar (Özbay, 2008: 461). CrossTab analizinde veriler ki-kare istatistik analizi ile analiz edilerek bağımsız olmayan maddeler arasındaki korelasyonun katsayıları hesaplanmıştır. Ki kare testinin uygulanabilmesi için iki ön koşul sağlanmalıdır; (a) her bir hücrede beklenen frekans en az 5 olmalı ve (b) veriler tesadüfi örneklemden elde edilmiş olmalıdır. Ki kare sonucu 0,05’ten küçük çıktığında maddelerin birbirinden bağımsız olmadığına karar verilir. (Şencan, 2005: 254). Ki kare analizi maddeler arasındaki ilişkinin yönü ve gücü

hakkında bilgi vermemektedir. İlişkinin yönü ve gücü hakkındaki veriler ilişki katsayıları ile elde edilir. Ki kare istatistiği ile SPSS programında elde edilen ilişki katsayıları Phi katsayısı, kontenjan katsayısı, Cramer V değeridir. Bu katsayılardan büyük tablolar için uygun olanları kontenjan katsayısı Cramer V değeridir. Cramer V değeri üç, dört ya da beş şıklı değişkenlerin olduğu 2x2'den daha fazla kontenjan tablolarının olduğu analizlerde kullanılır. Cramer V katsayısı sıfıra yaklaştığı ölçüde iki değişken arasında ilişki olmadığına karar verilirken 1'e yaklaştığı ölçüde ilişkinin gücünün arttığı düşünülür (Şencan, 2005: 255). İlişkinin yönü ve gücü hakkında bilgi edinmek için Pearson korelasyon katsayısı ve Spearman korelasyon katsayısı kullanılmaktadır. Verilerin normal dağıldığı durumlarda Pearson korelasyon katsayısı kullanılırken, normal dağılmadığı durumlarda Spearman korelasyon katsayısı kullanılmaktadır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığı SPSS'te normallik testi ile belirlenir. SPSS'te normallik testi için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmaktadır. Shapiro-Wilk normallik testinin diğer testlere göre normallik anlamında en iyi sonuçları verdiği ifade edilmektedir (Özer, 2007: i). Hangi normallik testinin kullanılacağı örneklem büyüğüne göre değişmektedir.

Araştırma sonunda elde edilen veriler SPSS programında normallik testi ile incelenmiştir. Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testlerinde anlamlılık düzeyi bütün veriler için 0,000 olarak bulunduğundan verilerin normal dağılmadığı söylenilebilir. Normal dağılmayan veriler için korelasyon analizinde Spearman Rank korelasyon katsayısı tercih edilmiştir. Anket içerisinde bulunan cinsiyet, evlilik durumu ve katılımcıların nerede yaşadıklarına ilişkin sorular nominal ölçek, tutum ölçeği, yaş aralığı, eğitim durumu ise ordinal ölçek olarak ele alınmıştır.

Çapraz tablo analizinde her iki değişkenin nominal ve ordinal olması durumunda ki kare testi yapılır. Nominal ölçekte iki değişkenin şiddetini ölçmek için, eğer hipotezde önerilen ilişki türü karşılıklı değişken ilişki ise Lambda, nedensel ilişki ise Tau istatistikleri, ordinal ölçekte iki değişkenin şiddeti ve yönünü ölçmek için eğer hipotezde önerilen ilişki türü karşılıklı değişken ilişki ise Gamma, nedensel ilişki ise Somer's d istatistikleri kullanılır ve Gamma ile Somer's d istatistikleri ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında da bilgi verir. Nominal ölçekle ilgili şiddet ölçmeye yarayan istatistikler, ilişkinin yönü hakkında bilgi vermezler (Beklan Çetin, 2009: 165-166). Bu bilgiler ışığında yapmış olduğumuz araştırma içerisinde;

► “Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.” Hipotezinde cinsiyet bilgisi nominal ve tutum ölçeği ordinal ölçekte verilerdir. Bu veriler doğrultusunda ilişkinin yönü hakkında bilgi edinilemez.

► “Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.” Hipotezinde yaş bilgisi ordinal ölçekte ve tutum ölçeği ordinal ölçekte veriler olduğu için ve hipotezde önerilen ilişki türü karşılıklı değişken ilişki olduğu için ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında Gamma katsayısı kullanılmalıdır.

► “Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.” Hipotezinde eğitim bilgisi ordinal ölçekte ve tutum ölçeği ordinal ölçekte veriler olduğu için ve hipotezde önerilen ilişki türü karşılıklı değişken ilişki olduğu için ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında Gamma katsayısı kullanılmalıdır.

► “Medeni duruma göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.” Hipotezinde evlilik durumu bilgisi nominal ve tutum ölçeği ordinal ölçekte verilerdir. Bu veriler doğrultusunda ilişkinin yönü hakkında bilgi edinilemez.

► “Kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır.” Hipotezinde kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama bilgisi nominal ve tutum ölçeği ordinal ölçekte verilerdir. Bu veriler doğrultusunda ilişkinin yönü hakkında bilgi edinilemez.

3.2. KLASİK TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN ÖRNEK ARAŞTIRMA

Klasik teknik ile yapılan araştırma 250 katılımcının anket çalışmasını yanıtlaması ile tamamlanmıştır. Anket, Viranşehir ilçesinde rastgele olarak seçilen katılımcılara araştırma konusuyla ilgili bilgi verildikten sonra katılmak isteyip istemedikleri sorulmak suretiyle uygulanmıştır. Katılma konusunda rıza gösteren katılımcılara, elde edilen verilerin yalnızca araştırma maksadıyla kullanılacağı ve anonim şekilde muhafaza edileceği bilgisi verilmiştir. Anket tekniği iki farklı teknikte uygulanmıştır. Birinci olarak anket sorularının yüz yüze sorulup forma kaydedilmesi suretiyle, ikinci olarak anket formunun dağıtılıp, yanıtlandıktan sonra toplanması suretiyle. Dijital teknikle yapılan ankette farklı olarak klasik teknikte Viranşehir ilçesi dışından katılımcılar bulunmamaktadır. Bu durum, lokasyon bazlı yapılan

araştırmalarda klasik teknikle uygulanan anket tekniğinin önemli avantajlarından biri olmaktadır.

Anket tekniğinde elde edilen veriler SPSS programında normallik testi ile incelendiğinde Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testlerinde anlamlılık düzeyi bütün veriler için 0,000 olarak bulunduğundan verilerin normal dağılmadığı söylenilebilir. Normal dağılmayan veriler için korelasyon analizinde Spearman Rank korelasyon katsayısı tercih edilmiştir.

3.2.1. Klasik Teknikte Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın yalnızca şanlıurfa ilinin Viranşehir ilçesinde uygulanması, araştırmanın önemli sınırlılıklarındandır. Ayrıca araştırmanın yalnızca tarama/survey türü araştırmayla yapıyor olması ve yalnızca anket tekniğinin kullanılması, niteliksel verileri ise kullanmıyor olması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Araştırma evreni olarak belirlenen Viranşehir ilçesi, 31/12/2017 tarihli Türkiye İstatistik Kurumunun Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 192966 toplam nüfusa sahiptir. Nüfusun 95186'sı erkek nüfus iken 97150 kadın nüfus bulunmaktadır (*31/12/2017 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*, 2017). Nüfusa uygun örneklem basit seçkisiz örneklem adı verilen teknikle belirlenmiştir. Basit seçkisiz örneklem, araştırma evrenindeki tüm birimlerin eşit ve bağımsız seçilme şansına sahip olduğu örneklem oluşturma tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2016: 85). Bu örnekleme tekniğiyle .05 sapma miktarı ve .95 güven düzeyi ile 100000 popülasyonun bulunduğu örnekleme minimum 383 kişi ile araştırmanın yürütülmesi gerekirken, bu çalışmada 250 kişiye klasik tekniklerle, 250 kişiye dijital tekniklerle olmak üzere toplamda 500 kişiyle araştırma yürütülmüştür (Büyüköztürk vd., 2016: 98).

Araştırmanın sınırlılıkları klasik ve dijital teknik için ayrı olarak ele alınabilir. Klasik teknik ile yürütölen araştırma, bire bir yüz yüze kişilerle görüşölmek suretiyle mülakat şeklinde ve anket formu dağıtılmak suretiyle tamamlanmıştır. Mülakat şeklinde yapılan anketin uygulanması, anket formunun dağıtılması suretiyle yapılan ankete göre daha uzun sürmektedir. Anket formunun dağıtılması ile de formların geri gelmeme durumu ya da form içerisinde bulunan soruların eksik yanıtlanma ihtimali

bulunmaktadır. Yüz yüze yapılan anket tekniğinde araştırmacı kontrolü daha yüksekken, anket formunun dağıtılarak yürütülmesinde araştırmacı kontrolü daha zayıftır.

3.2.2. Klasik Teknik ile Yapılan Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Klasik teknik ile yürütölen araştırmadan elde edilen bulgular iki kısımda analiz edilmektedir. İlk kısımda, ulaşılan örneklemin demografik nitelikleri üzerine frekans analizi yapılmış, ikinci kısımda demografik değişkenlerin tutum ölçeği ile olan ilişkileri çapraz tablo analizi yöntemiyle incelenmiştir.

i.) *Klasik Teknikle Elde Edilen Demografik Verilerin Frekans Analizi*

Bu kısımda anketin A kısmı olan demografik sorulara verilmiş yanıtların frekans analizi verilmiştir. Tablo 3-1’de göröleceği üzere katılımcıların cinsiyete göre dağılımları homojendir. Bu homojenlik yüz yüze anket tekniğinde araştırmacının katılımcıya erişmede kontrolünün olması nedeniyledir. Sosyal medya dolayımıyla yapılan anketlerde katılımcıları seçmek ve ulaşabilmek yüz yüze yapılan anketlerden daha zor olmaktadır. Verilen yanıtların cinsiyet ekseninde homojenitesi, araştırma konusunun herhangi bir cinsiyet perspektifinden değil de her iki cinsiyetin perspektifinden verilmesini sağlamaktadır. Bu durum araştırma verilerini gerçeğe daha çok yaklaştırmaktadır.

Tablo 3-1: Klasik Teknikte Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyetiniz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Erkek	46,0
Kadın	51,6
Boş Bırakılan	2,4
Toplam	100

Tablo 3-2’de katılımcıların yaş aralıkları verilmiştir. Buradan katılımcıların yüzde 78’inin 13 ile 30 yaş aralığında genç kesimin olduğu söylenebilir. Burada dezavantaj olarak görölebilecek durumsa yaş aralığı konusunda gerekli homojenliğin elde edilememesidir. Katılımcıların çoğunluğu 13-18 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo 3-2: Klasik Teknikte Katılımcıların Yaş Aralıkları

Yaşınızla İlgili Kısmı İşaretleyiniz	Katılımcıların Yüzdeleri
13-18 Yaş	34,0
19-22 Yaş	13,2
23-30 Yaş	30,8
31-40 Yaş	13,6
41-50 Yaş	5,2
51-60 Yaş	2,8
Boş Bırakılan	0,4
Toplam	100

Tablo 3-3'te katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Ortaokul ve lise mezunu olan katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcılar içerisinde doktora mezunu bulunmamaktadır. Verilerin genellenebilmesi için araştırma evrenine uygun olarak örneklem temsilinin sağlanması gerekmektedir. İlçe içerisinde doktora mezunu olan bireylerin mevcut olması halinde bu araştırmadan elde edilen verilerin eksik olduğu söylenebilir.

Tablo 3-3: Klasik Teknikte Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim Durumunuz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Sadece Okur-Yazar	8,0
İlkokul Mezunu	4,0
Ortaokul Mezunu	26,4
Lise Mezunu	27,2
Önlisans Mezunu	9,2
Lisans Mezunu	19,2
Yüksek Lisans Mezunu	2,8
Doktora Mezunu	0
Boş Bırakılan	3,2
Toplam	100

Tablo 3-4'te katılımcıların evlilik durumlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu bekarıdır. Bekar katılımcıların evliliğe ilişkin tutumları evli katılımcılardan farklı olabilir, evli katılımcıların evlilik konusunda deneyim sahibi olması tutumlarını etkilemektedir.

Tablo 3-4: Klasik Teknikte Katılımcıların Evlilik Durumlarına İlişkin Veriler

Evlilik Durumunuz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Bekar	66,4
Evli	30,4
Dul	1,2
Boş Bırakılan	2,0
Toplam	100

Tablo 3-5’de katılımcıların genelinin örneklem içerisinde ilçe merkezinde yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 3-5: Klasik Teknikte Katılımcıların Örneklem İçerisinde Yaşadıkları Yerler

Viranşehir İlçesinde Nerde Yaşıyorsunuz?	Katılımcıların Yüzdeleri
İlçe Köyü	15,2
İlçe Merkezi	80,4
Boş Bırakılan	4,6
Toplam	100

ii.) Tutum Ölçeğine Klasik Teknikle Verilmiş Yanıtlar Doğrultusunda Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Bu kısımda yapılan anketin B kısmı olan tutum ölçeğine verilmiş yanıtların CrossTab analizi verilmiştir. Tutum ölçeği içerisinde demografik değişkenler ile anlamlı farkın olmadığı Pearson Chi-Square değerinin 0,05’in ($p>0,05$) üzerinde olduğu tutumlar araştırma dışında bırakılmıştır.

Verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini belirlemek için yapılan güvenilirlik testinde Croanbach Alpha değeri 0,928 olduğundan verilerin güvenirliliği çok yüksektir.

► “Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde kadın ve erkek katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-6’da cinsiyet ve “Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda

cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,311, Cramer's V katsayısı 0,327, Belirsizlik katsayısı 0,49, Somer d katsayısı 0,283, Gamma katsayısı 0,452, Spearman korelasyon katsayısı 0,323, Kendall's Tau-b katsayısı 0,290, Kendall's Tau-c katsayısı 0,364 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Spearman korelasyon katsayısına göre cinsiyet ve tutum önermesi arasında zayıf bir ilişki vardır.

İncelenen tutum önermesi, evliliğin duygusal boyutuna ilişkin tutumları ölçmeyi amaçlamaktadır. Klasik teknikte kadınların ve erkeklerin evliliğin duygusal boyutu ile ilgili olarak vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde, erkeklerin evliliğin duygusal açıdan doyurucu yaşam sunduğuna ilişkin tutuma "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtını, kadınlara göre daha fazla yanıtladığı görülmektedir. Bu durum kadınların evlilikte duygusallık beklentilerinin erkekler kadar yoğun olmadığını göstermektedir. Evliliğin gerçekleşmesinde ve evlilik içi uyumda duygusal bağlılığın önemli olduğu ortadadır. Kadınların ilişkilerinde erkeklere oranla daha duygusal oldukları da bilinmektedir. Bu durum yerleşik kanıdan farklıdır.

Tablo 3-6: Cinsiyet ve Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 5 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	9,1	11,1	14,4	11,1	7,0	52,7
	Erkek	2,5	5,8	9,1	13,2	16,9	47,3
		$\chi^2=25,963$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-7'de cinsiyet ve "Evliliğin çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,008<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,231, Cramer's V katsayısı 0,237, Belirsizlik katsayısı 0,26, Somer d katsayısı 0,146, Gamma katsayısı 0,237, Spearman korelasyon katsayısı 0,167, Kendall's Tau-

b katsayısı 0,150, Kendall's Tau-c katsayısı 0,188 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Spearman korelasyon katsayısına göre cinsiyet ve tutum önermesi arasında çok zayıf bir ilişki vardır.

Tutum önermesi evlilikle birlikte çiftlerin mutlu olup/olmama durumuna ilişkin tutumları ölçmeyi amaçlamaktadır. Kadınların ve erkeklerin geneli bu önermeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Ancak erkekler kesinlikle katılıyorum yanıtına katılıyorum yanıtından daha fazla yanıt verirken kadınların katılıyorum yanıtına, kesinlikle katılıyorum yanıtından daha fazla yanıt verdiği görülmektedir. Erkeklerin evlilik ile beraber çiftlerin mutlu olduğu yönündeki tutumlarının kadınlardan daha yoğun olduğu görülmektedir.

Evlilik kurumuna yönelik tutumlar, makro ölçekte toplumsal yapıdan ve mikro ölçekte aile yapısından etkilenmektedir. Araştırma örnekleminde geleneksel-geniş aile tipi egemendir. Geleneksel-geniş ailelerde aile içi güç ilişkileri ataerkil/erkek egemen yapıdadır. Erkeklerin evlilik ile beraber çiftlerin mutlu olduğu önermesine yoğun olarak katılmasında geleneksel-geniş aile tipinin egemen olması ve ataerkillik önemli faktörler olarak görülmektedir.

Tablo 3-7: Cinsiyet ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 6 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,008</i>		Evliliğin çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	9,9	6,2	13,2	13,6	10,3	53,1
	Erkek	2,9	7,8	9,5	11,1	15,6	46,9
		$\chi^2=13,675$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-8'de cinsiyet ve "Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,298, Cramer's V katsayısı 0,312, Belirsizlik katsayısı 0,045, Somer's d katsayısı 0,260, Gamma katsayısı 0,416, Spearman korelasyon katsayısı 0,296, Kendall's Tau-b

katsayısı 0,267, Kendall's Tau-c katsayısı 0,332 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Analiz edilen bu tutum, evlilik içerisinde cinselliğe yönelik tutumu ölçmeyi amaçlamaktadır. Klasik teknikteki veriler incelendiğinde erkeklerin kadınlardan daha yoğun bir şekilde tutum önermesine katıldıkları görülmektedir. Kadınlarsa kendi içerisinde bu tutum konusunda kararsız oldukları görülmektedir. Erkekler evlilik konusunda kadınlardan daha kararlı bir tutum sergilemektedirler.

Aile konusunda işlevselci yaklaşıma dayanarak yapılan çalışmalarda cinselliğin aile yoluyla düzenlendiği ifade edilir (Kasapoğlu, 2012: 11). Bu durumla birlikte aile tiplerinin aile içerisindeki cinsellik üzerinde etkisinin olduğunu düşündürmektedir. Araştırma örnekleminde yaygın olan geleneksel-geniş aile tipi ve ataerkillik faktörünün, kadınlardan daha çok erkeklerin evliliğe düzenli bir cinsel yaşam sağladığı yönündeki tutumlara katılmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Tablo 3-8: Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 8 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	11,9	6,8	11,0	12,7	9,3	51,7
	Erkek	5,1	3,4	8,1	9,7	22,0	48,3
		$\chi^2=22,997$		df=4	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-9'da cinsiyet ve "Evliliğin bana huzur getireceğine inanırım." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,005<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,240, Cramer's V katsayısı 0,247, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer's d katsayısı 0,198, Gamma katsayısı 0,321, Spearman korelasyon katsayısı 0,225, Kendall's Tau-b katsayısı 0,203, Kendall's Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilik içerisindeki huzura yönelik tutumun ölçüldüğü bu analize erkeklerin yoğun bir şekilde katıldığı görülürken kadınların bu tutum konusunda da ortak bir tutuma sahip olmadıkları ancak çoğunluğunun “katılıyorum” yanıtını verdiği görülmektedir. Cinsiyetler arası tutumlardaki bu farklılık genel olarak kadının evlilik içerisinde üstlendiği rollerle ve evlilik içerisinde kadından beklentilerin fazla olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 3-9: Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 9 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,005</i>		Evliliğin bana huzur getireceğine inanırım					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	12,0	6,6	9,1	13,6	11,2	52,5
	Erkek	3,3	5,4	7,9	14,0	16,9	47,5
		$\chi^2=14,787$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-10’da cinsiyet ve “Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz edebiliriz ($p=0,005<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,240, Cramer’s V katsayısı 0,247, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer’s d katsayısı 0,198, Gamma katsayısı 0,321, Spearman korelasyon katsayısı 0,225, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,203, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilik ile birlikte toplum içerisinde saygınlığa ilişkin tutumun ölçüldüğü bu kısımda erkeklerin genelinde tutuma katıldığı ancak kadınların tutum karşısında ortak bir düşüncesinin olmadığı görülmektedir. Geleneksel toplumlarda evlilikle birlikte kişilerin statüsünde değişim olur. Evli olma hali bir takım fiziksel sembollerle toplum içerisinde ifade edilir. Kişinin evli olması geleneksel toplumlarda saygınlık ifadesidir. Geleneksel toplumlardaki erkek egemen anlayış, bu tutuma verilen yanıtlarda

görülmektedir. Erkeklerin büyük çoğunluğu, evliliğin toplum içerisinde saygınlığı artırdığı tutumuna kadınlardan daha çok katılmaktadır.

Tablo 3-10: Cinsiyet ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 12 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,011</i>		Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.					
		Hıç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	11,6	6,6	10,8	11,6	12,0	52,7
	Erkek	4,1	6,2	8,7	9,1	19,1	47,3
		x ² =13,000		df=4	α=0,05		

Tablo 3-11’de cinsiyet ve “Evlilik gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz (p=0,004<0,05). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,245, Cramer’s V katsayısı 0,253, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer’s d katsayısı 0,185, Gamma katsayısı 0,298, Spearman korelasyon katsayısı 0,211, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,190, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,237 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilik içerisindeki aile ekonomisine yönelik tutumların ölçüldüğü bu kısımda erkeklerin yüksek oranda tutuma katıldığı görülürken kadınların bu tutum karşısında da kararsız kaldıkları görülmektedir.

Aile içi gelirin kullanımı, bölüşüm ve tüketim ilişkilerinde önemli eşitsizlikler yaşanmaktadır. Hane gelirinin miktarı çoğaldıkça gelirin kontrolü erkeğin eline geçmektedir. Oysa gelirin miktarı azaldıkça “paranın idaresinden” kadın sorumlu tutulmaktadır. Az olanın idaresi zahmetli ve çaba isteyen bir işken paranın kontrolü erkeğin gücünü ve otoritesini ifade etmektedir (Güneş, 2012: 34-35). Tutuma yönelik erkek ve kadınların katılım/katılmama durumunda aile içi gelirin idaresinden kadının sorumlu tutulması bundan dolayı kadınların tutum karşısında kararsız yanıtlar vermesi görülebilir.

Tablo 3-11: Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 14 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,004</i>		Evlilik gereksiz harcamalar yapmayı engeller.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	12,4	6,6	10,7	11,6	11,2	52,5
	Erkek	5,4	7,0	6,6	8,7	19,8	47,5
		$\chi^2=15,455$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-12’de cinsiyet ve “Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,267, Cramer’s V katsayısı 0,277, Belirsizlik katsayısı 0,035, Somer’s d katsayısı 0,235, Gamma katsayısı 0,379, Spearman korelasyon katsayısı 0,267, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,241, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,299 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığına yönelik bu tutuma verilen yanıtlar incelendiğinde gene cinsellikle ilgili olan önceki tutumlara verilen yanıtlar gibi erkeklerin tutuma yoğun olarak katıldığı görülürken kadınların bu tutum karşısında net bir tutuma sahip olmadıkları, ve katılıp katılmama konusunda ortak bir tutum sergileyemedikleri görülmektedir. Bu durum, sorunun mahrem alanla ilgili olmasıyla ve erkeklerin mahremiyet konusunda daha açık yanıtlar verebilmesiyle, kadınlarınsa mahrem alanla ilgili açık yanıtlar vermekten çekinmesi ile açıklanabilir.

Tablo 3-13’te cinsiyet ve “Evlilik, olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,006<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,238, Cramer’s V katsayısı 0,245, Belirsizlik katsayısı 0,027, Somer’s d katsayısı 0,178, Gamma katsayısı 0,288, Spearman korelasyon katsayısı 0,204, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,183, Kendall’s Tau-c katsayısı

0,229 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-12: Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 15 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-</i> <i>sided) Değeri: 0,001</i>		Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	11,8	7,6	11,4	9,7	11,8	52,3
	Erkek	5,5	4,2	5,9	10,5	21,5	47,7
		$x^2=18,204$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Evliliğin yaşam içerisindeki önemine ilişkin tutuma yönelik verilen yanıtlar incelendiğinde, erkeklerin çoğunluğu, evliliğin insan yaşamı içerisinde önemli olduğunu düşünürken kadınların çoğunluğunun evliliğin insan yaşamı içerisinde önemli olduğunu düşünmediği görülmektedir. Kadınların evlilik kurumunu önemli görmezken erkeklerin önemli görmesi evlilik kurumu içerisinde cinsiyetler arası eşitsizlik ile ilgili olabilir.

Tablo 3-13: Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 17 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-</i> <i>sided) Değeri: 0,006</i>		Evlilik, olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyoru	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	16,0	8,0	8,8	8,4	12,2	53,4
	Erkek	6,7	3,4	11,3	10,1	15,1	46,6
		$x^2=14,301$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-14’te cinsiyet ve “Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,011<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient)

değeri 0,229, Cramer's V katsayısı 0,235, Belirsizlik katsayısı 0,027, Somer's d katsayısı 0,155, Gamma katsayısı 0,256, Spearman korelasyon katsayısı 0,175, Kendall's Tau-b katsayısı 0,158, Kendall's Tau-c katsayısı 0,194 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin gelirin planlı kullanılmasını sağladığına ilişkin tutuma erkek ve kadınların çoğunlukla katıldığı görülmektedir. Önceki tutumlarda evliliğin gereksiz harcamalar yapmayı önlediğine ilişkin tutuma, kadınlar tutarsız yanıtlar verirken gelirin planlı kullanılması konusuna çoğunlukla katıldıkları görülmektedir. Erkekler her iki tutuma da çoğunlukla katılmışlardır.

Tablo 3-14: Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 18 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,011</i>		Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	8,0	6,8	8,0	16,0	15,2	54,0
	Erkek	1,7	4,6	8,9	11,0	19,8	46,0
		$x^2=13,077$		df=4	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-15'de cinsiyet ve "Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm" önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,266, Cramer's V katsayısı 0,276, Belirsizlik katsayısı 0,034, Somer's d katsayısı 0,204, Gamma katsayısı 0,327, Spearman korelasyon katsayısı 0,234, Kendall's Tau-b katsayısı 0,210, Kendall's Tau-c katsayısı 0,264 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin insanların yaşamlarında rahatlık sağladığına ilişkin bu tutuma kadınların çoğunlukla katılmamaları dikkat edilmesi gereken bir husustur. Evlilik içerisinde toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadından olan beklentilerin rahat

hayat sağlamayı engellediği ve bu durumun da tutumlara yansıdığı düşünülebilir. Erkeklerin evliliğin rahat hayat sağladığını düşündüğü görülmektedir.

Tablo 3-15: Cinsiyet ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 19 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,011</i>		Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	11,4	11,0	16,5	6,8	8,0	53,6
	Erkek	5,9	6,8	8,4	11,8	13,5	46,4
		$\chi^2=18,082$		$df=4$		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-16’da cinsiyet ve “Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz edebiliriz ($p=0,003<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,252, Cramer’s V katsayısı 0,260, Belirsizlik katsayısı 0,031, Somer’s d katsayısı 0,210, Gamma katsayısı 0,343, Spearman korelasyon katsayısı 0,238, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,215, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,265 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğu konusuna kadınların ortak ve çoğunluk ifade eder şekilde çok düşük düzeyde katıldıkları görülmektedir. Kadınların bu tutuma karşı verdiği yanıtlarda net ve ortak bir tutumu yansıtmamaktadır. Erkekler ise evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna çoğunlukla katıldığı görülmektedir.

Tablo 3-16: Cinsiyet ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 20 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,003</i>		Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	10,5	5,9	11,8	12,2	13,5	54,0
	Erkek	3,4	5,1	6,8	9,3	21,5	46,0
		$x^2=16,074$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-17’de cinsiyet ve “Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,045<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,214, Cramer’s V katsayısı 0,219, Belirsizlik katsayısı 0,024, Somer’s d katsayısı 0,162, Gamma katsayısı 0,274, Spearman korelasyon katsayısı 0,179, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,164, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,196 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Kadınların ve erkekler, evliliğin insanı olgunlaştırdığı önermesine büyük oranda katılmaktadır. Toplumun genelinin tutumunu yansıtan bu önerme cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 3-17: Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 21 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,045</i>		Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Kadın	7,2	3,4	11,8	11,4	19,4	53,2
	Erkek	2,5	2,1	6,8	10,1	24,5	46,0
		$x^2=11,337$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Araştırma hipoteziyle ilgili olarak yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda klasik teknik ile yürütülen araştırmada, cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumların

farklılaşmadığı tespit edilerek hipotez yanlıştır. Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumların yönünde herhangi bir farklılaşma olmasa da kadın ve erkek katılımcıların her bir tutuma farklı düzeyde katıldığı görülmektedir. Bu verilerden cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumların şiddetinde farklılaşmanın olduğu ancak tutumların aynı yönde olduğu anlaşılmaktadır.

► “Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde yaş aralıklarına göre katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-18’de yaş aralıkları ve “Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,012<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,366, Cramer’s V katsayısı 0,197, Belirsizlik katsayısı 0,052, Somer’s d katsayısı 0,41, Gamma katsayısı 0,054, Spearman korelasyon katsayısı 0,055, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,041, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,038 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-18: Yaş ve Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 1 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,012</i>		Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyor	Biraz Katılıyor	Katılıyor	Kesinlikle Katılıyor	Toplam %
Yaş	13-18	4,2	6,7	2,5	9,6	10,5	33,5
	19-22	1,3	0,8	1,7	3,3	6,7	13,8
	23-30	1,7	2,1	3,8	13,0	11,7	32,2
	31-40	0,8	0,4	4,6	3,8	3,8	13,4
	41-50	0,4	0	1,3	0,8	1,7	4,2
	51-60	0,4	0,4	0,8	0	1,3	2,9
		$\chi^2=36,932$	$df=20$	$\alpha=0,05$			

Her yaştan katılımcı, evlilik ile beraber çiftlerin hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağladığı fikrine çoğunlukla katılmışlardır. Ancak 23-30 yaş arası katılımcıların çoğunluğu, tutuma katılıyorum yanıtını verdiği, 31-40 yaş arası katılımcıların çoğunluğunun biraz katılıyorum yanıtını verdiği diğer yaştan katılımcılarınsa oransal olarak kesinlikle katılıyorum yanıtını verdiği görülmektedir.

Tablo 3-19’da yaş aralıkları ve “Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,033<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,344, Cramer’s V katsayısı 0,183, Belirsizlik katsayısı 0,055, Somer’s d katsayısı -0,33, Gamma katsayısı -0,045, Spearman korelasyon katsayısı -0,039, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,033, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,030 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-19: Yaş ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 7 Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,033		Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	3,7	3,3	4,1	7,3	15,0	33,3
	19-22	0	1,2	3,7	2,8	5,7	13,4
	23-30	1,6	2,0	5,3	8,1	14,2	31,3
	31-40	1,6	1,6	3,7	2,4	4,5	13,8
	41-50	1,2	0	0	0	4,1	5,3
	51-60	0,8	0,8	0,4	0	0,8	2,8
		$\chi^2=33,042$		df=20	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-20’de yaş aralıkları ve “Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,016<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient)

değeri 0,360, Cramer's V katsayısı 0,193, Belirsizlik katsayısı 0,051, Somer's d katsayısı 0,166, Gamma katsayısı 0,215, Spearman korelasyon katsayısı 0,198, Kendall's Tau-b katsayısı 0,166, Kendall's Tau-c katsayısı 0,158 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilik düzenli bir cinsel yaşam sağlar görüşüne 13-18 yaş arasındaki katılımcılar ile 51-60 yaş arasındaki katılımcıların çoğunlukla katılmadığı ancak diğer yaş aralığındaki katılımcıların bu tutuma katıldığı görülmektedir. Özellikle 13-18 yaş arasındaki katılımcıların oransal olarak "Hiç Katılmıyorum" ve "Biraz Katılıyorum" yanıtına yüksek düzeyde yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 3-20: Yaş ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 8 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,016</i>		Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	8,7	4,1	8,7	6,6	6,2	34,4
	19-22	1,2	2,1	2,5	3,7	3,7	13,3
	23-30	2,9	0,8	4,1	9,1	13,7	30,7
	31-40	2,1	2,5	2,9	2,5	4,1	14,1
	41-50	0,8	0	0,4	0,8	2,9	5,0
	51-60	0,8	0,4	0,4	0,4	0,4	2,5
		$\chi^2=35,878$		df=20	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-21'de yaş aralıkları ve "Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,004<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,377, Cramer's V katsayısı 0,203, Belirsizlik katsayısı 0,053, Somer's d katsayısı 0,025, Gamma katsayısı 0,036, Spearman korelasyon katsayısı 0,029, Kendall's Tau-b katsayısı 0,025, Kendall's Tau-c katsayısı 0,022 olarak

bulduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

13 ile 50 yaş arası katılımcılar evliliği neslin devamı için önemli görürken, 50 yaş üstü katılımcıların çoğunluğunun bu duruma katılmadığı görülmektedir. Yine bu yaş aralığındaki kesimin tutumunun olumsuz olmasının hayat deneyimleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3-21: Yaş ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 10 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,004</i>		Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	4,9	1,6	2,4	6,5	18,0	33,5
	19-22	1,2	1,6	2,0	2,4	6,1	13,5
	23-30	1,2	1,2	3,7	6,1	19,2	31,4
	31-40	0,8	1,2	2,4	3,7	5,7	13,9
	41-50	0	0	0	0,4	4,5	4,9
	51-60	1,6	0	0,4	0	0,8	2,9
		$\chi^2=40,514$		$df=20$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-22’de yaş aralıkları ve “Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,002<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,385, Cramer’s V katsayısı 0,208, Belirsizlik katsayısı 0,064, Somer’s d katsayısı 0,127, Gamma katsayısı 0,172, Spearman korelasyon katsayısı 0,154, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,127, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,116 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Her yaştan katılımcının, evliliğin düzenli bir hayat sağladığı konusundaki tutuma çoğunlukla katıldığı görülmektedir. Bu durum toplumun, evlilik ile düzenli bir hayatın başladığına yönelik genel tutumunu yansıtmaktadır.

Tablo 3-22: Yaş ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 13 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,002</i>		Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	5,2	3,2	6,5	8,1	10,9	33,9
	19-22	0,8	2,0	1,2	2,8	6,5	13,3
	23-30	0,4	3,6	1,6	8,1	17,3	31,0
	31-40	0,4	0,4	4,0	4,0	4,8	13,7
	41-50	0,8	0	0,4	0,4	3,6	5,2
	51-60	0,4	0,8	0	0,8	0,8	2,8
		$\chi^2=43,054$	$df=20$	$\alpha=0,05$			

Tablo 3-23'te yaş aralıkları ve "Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,005<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,377, Cramer's V katsayısı 0,203, Belirsizlik katsayısı 0,059, Somer's d katsayısı 0,235, Gamma katsayısı 0,305, Spearman korelasyon katsayısı 0,283, Kendall's Tau-b katsayısı 0,235, Kendall's Tau-c katsayısı 0,224 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı tutumuna, 13-18 yaş arasındaki katılımcıların çoğunlukla katılmadığı, diğer yaş aralığındaki katılımcıların ise bu önermeye çoğunlukla katıldığı görülmektedir. 13-18 yaş arasındaki katılımcıların evlilik deneyimlerinin olmadığı sayılıısıyla evlilik içerisindeki cinselliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı konusundaki tutumlarını olumsuz yönde oluşturdukları söylenebilir.

Tablo 3-23: Yaş ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 15 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,005</i>		Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	10,3	4,5	7,0	6,6	5,8	34,3
	19-22	1,7	2,5	2,5	2,5	4,1	13,2
	23-30	2,1	2,9	3,3	9,1	12,8	30,2
	31-40	1,7	1,7	3,3	2,5	5,0	14,0
	41-50	0,8	0	0,4	0,8	3,3	5,4
	51-60	0,8	0	0,4	0	1,7	2,9
		x ² =39,979		df=20	α=0,05		

Tablo 3-24'te yaş aralıkları ve "Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz (p=0,004<0,05). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,379, Cramer's V katsayısı 0,205, Belirsizlik katsayısı 0,058, Somer's d katsayısı 0,059, Gamma katsayısı 0,079, Spearman korelasyon katsayısı 0,074, Kendall's Tau-b katsayısı 0,059, Kendall's Tau-c katsayısı 0,056 olarak bulunduğundan yaş aralıkları ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin gelirin planlı kullanımına yönelik olan ve evlilikle beraber aile ekonomisine yönelik bu tutuma 51-60 yaş aralığındaki katılımcıların genelinin katılmadığı görülürken diğer yaş aralığındaki katılımcıların tutuma çoğunlukla katıldıkları görülmektedir.

Tablo 3-24: Yaş ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 18 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,004</i>		Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Yaş	13-18	5,4	3,7	5,4	9,5	9,9	33,9
	19-22	1,2	2,1	1,7	3,3	5,0	13,2
	23-30	1,7	2,1	4,1	9,5	13,6	31,0
	31-40	0,8	1,7	5,4	2,9	3,3	14,0
	41-50	0	0	0	2,1	2,9	5,0
	51-60	0,4	1,2	0	1,2	0	2,9
		$\chi^2=40,646$		df=20		$\alpha=0,05$	

Araştırma hipotezi, yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaşmadığı tespit edilmiş ve hipotez yanlışlanmıştır. Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumların genelinde, tutum yönünde herhangi bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu verilerden yaş aralıklarına göre evliliğe ilişkin tutumların şiddetinde farklılaşma olduğu ancak tutumların aynı yönde olduğu anlaşılmıştır.

► “Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde eğitim durumlarına göre katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-25’de eğitim durumu ve “Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,009<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,390, Cramer’s V katsayısı 0,212, Belirsizlik katsayısı 0,059, Somer d katsayısı -0,67, Gamma katsayısı -0,086, Spearman korelasyon katsayısı -0,082, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,67, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,065 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Eğitim düzeyine göre evliliğin çiftler arasındaki güveni artırdığı düşüncesine katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında, yüksek lisans düzeyine kadar olan katılımcıların çoğunlukla tutuma katıldığı görülürken yüksek lisans mezunu olan katılımcıların bu düşünceye çoğunlukla katılmadığı görülmektedir.

Tablo 3-25: Eğitim ve Dördüncü Tutum nermesi Arasındaki apraz Tablo Analizi

EĞTİM x TUTUM 4 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,009</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0,8	0,8	0,8	2,5	3,3	8,3
	İlkokul	1,2	0	0,4	0	2,5	4,1
	Ortaokul	2,5	2,5	6,6	7,0	8,7	27,3
	Lise	2,1	4,1	4,5	4,1	13,2	28,1
	nlisans	0,4	0,4	4,1	2,5	2,1	9,5
	Lisans	1,7	3,7	1,7	6,6	6,2	19,8
	Yüksek Lisans	0,8	0,8	0,8	0,4	0	2,9
		$x^2=43,522$	$df=24$	$\alpha=0,05$			

Tablo 3-26’da eğitim durumu ve “Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,007<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,395, Cramer’s V katsayısı 0,215, Belirsizlik katsayısı 0,054, Somer d katsayısı 0,107, Gamma katsayısı 0,136, Spearman korelasyon katsayısı 0,134, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,107, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,105 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilikle birlikte bireylerin toplum içerisindeki saygınlığın artması tutumuna katılımcılardan okur yazar olanların tutuma çoğunlukla katılmadığı görülürken diğer katılımcıların tutuma çoğunlukla katıldığı görülmektedir.

Tablo 3-26: Eğitim ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 12 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,007</i>		Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	2,1	2,1	1,7	1,7	0,8	8,3
	İlkokul	0	0	2,9	0,4	0,4	3,8
	Ortaokul	5,8	3,8	3,3	6,7	7,5	27,1
	Lise	3,3	2,9	5,8	4,2	12,1	28,3
	Önlisans	1,3	0,4	1,3	2,1	4,6	9,6
	Lisans	2,1	3,3	3,8	5,4	5,4	20,0
	Yüksek Lisans	0,8	0,4	0,4	0	1,3	2,9
		$\chi^2=44,369$		df=24		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-27’de eğitim durumu ve “Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,012<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,390, Cramer’s V katsayısı 0,212, Belirsizlik katsayısı 0,063, Somer d katsayısı 0,175, Gamma katsayısı 0,222, Spearman korelasyon katsayısı 0,221, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,175, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,171 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında pozitif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı tutumuna sadece okur-yazar olan kesimin çok düşük düzeyde katıldığı diğer eğitim düzeyindeki katılımcıların ise çoğunlukla katıldığı görülmektedir.

Tablo 3-27: Eğitim ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 15 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,012</i>		Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	2,1	2,1	0,4	3,0	0,8	8,5
	İlkokul	1,3	0	0,8	0,8	1,3	4,2
	Ortaokul	4,2	5,5	5,1	5,5	7,6	28,0
	Lise	7,6	1,7	4,7	3,0	10,6	27,5
	Önlisans	0,8	1,3	1,7	2,1	3,4	9,3
	Lisans	0,8	0,4	3,4	6,8	8,1	19,5
	Yüksek Lisans	0,4	0,4	0	0,8	1,3	3,0
		$\chi^2=42,392$		df=24	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-28’de eğitim durumu ve “Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,035<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,372, Cramer’s V katsayısı 0,200, Belirsizlik katsayısı 0,050, Somer d katsayısı -0,073, Gamma katsayısı -0,092, Spearman korelasyon katsayısı -0,087, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,073, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,072 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Eğitim düzeylerine göre evlilik olmadan tamamlanacak hayatın eksik olduğu düşüncesine okur-yazar olanların, lisans ve yüksek lisans mezunu olanların çoğunlukla katılmadığı görülmektedir. Bu durumu katılımcıların evlenmemeyi bir tercih olarak görmesi ile açıklayabiliriz. Bu görüş eğitim düzeyi ile doğru orantılıdır.

Tablo 3-28: Eğitim ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 17 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,035</i>		Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	3,4	0,8	1,3	0,8	1,7	8,1
	İlkokul	0,4	0	1,3	0,4	1,3	3,4
	Ortaokul	5,5	1,7	6,8	5,1	8,5	27,5
	Lise	4,7	5,1	3,8	3,4	11,4	28,4
	Önlisans	1,7	0,8	1,7	3,8	1,3	9,3
	Lisans	5,9	2,5	5,1	4,2	2,5	20,3
	Yüksek Lisans	0,8	0,8	0,8	0	0,4	3,0
		$\chi^2=37,935$	df=24	$\alpha=0,05$			

Tablo 3-29’da eğitim durumu ve “Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,020<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,383, Cramer’s V katsayısı 0,207, Belirsizlik katsayısı 0,055, Somer d katsayısı -0,065, Gamma katsayısı -0,083, Spearman korelasyon katsayısı -0,079, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,065, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,063 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tutuma yönelik okur-yazar olanlarda ortak net bir katılma durumunun olmadığı, ilkokul, ortaokul, lise ve önlisans, lisans mezunlarının tutuma genel olarak katıldıkları ancak yüksek lisans mezunlarının tutuma katılmadıkları görülmektedir.

Tablo 3-29: Eğitim ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 20 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,020</i>		Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	1,7	1,7	1,3	2,1	1,3	8,1
	İlkokul	0	0	0,9	0,4	2,6	3,8
	Ortaokul	3,8	2,1	6,0	3,8	11,5	27,2
	Lise	2,1	2,1	6,4	6,0	11,5	28,1
	Önlisans	1,7	0,4	2,1	1,7	3,4	9,4
	Lisans	2,6	3,8	2,1	7,7	4,3	20,4
	Yüksek Lisans	1,3	0,9	0	0,4	0,4	3,0
		$\chi^2=40,370$	$df=24$	$\alpha=0,05$			

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaştığı tespit edilmiş ve hipotez doğrulanmıştır. Ancak tutum ölçeği içerisinde bulunan önermelerin bir çoğu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumların genelinde, tutum yönünde herhangi bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu verilerden yaş aralıklarına göre evliliğe ilişkin tutumların şiddetinde farklılaşma olduğu ancak tutumların aynı yönde olduğu anlaşılmıştır.

► “Medeni duruma göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde medeni durumlarına göre katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-30’da medeni durum ve “Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,049<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,281, Cramer’s V katsayısı 0,169, Belirsizlik katsayısı 0,030, Somer d katsayısı 0,047, Gamma katsayısı 0,083, Spearman korelasyon katsayısı 0,053, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,048, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,037 olarak

bulduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bekar ve evli olan katılımcıların çoğunluğu tutuma katılırken dul yani evlenip ayrılmış olan katılımcıların tutuma çoğunlukla katılmadığı görülmektedir. Evlenip ayrılmış olan kesimin yaşamış olduğu olumsuz deneyimler, evliliğe yönelik tutumlarına da olumsuz yansımaktadır. Boşanma durumu mevcut evliliğin sürdürülemez haline gelmesi nedeniyle yaşanmaktadır. Genel olarak evliliğe ilişkin olan tutumlar ile kişilerin yaşamış olduğu evlilik deneyimleri birbirinden farklı olabilmektedir.

Tablo 3-30: Medeni Durum ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 4 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,049</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	5,7	8,9	13,8	17,1	22,0	67,5
	Evli	3,3	2,8	4,5	6,5	13,8	30,9
	Dul	0,8	0	0	0,4	0	1,2
		$\chi^2=21,074$		df=12		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-31’de medeni durum ve “Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,006<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,319, Cramer’s V katsayısı 0,194, Belirsizlik katsayısı 0,041, Somer d katsayısı 0,058, Gamma katsayısı 0,099, Spearman korelasyon katsayısı 0,066, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,060, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,047 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bekar katılımcılar evliliğin çiftlere mutluluk getirdiğini düşünmektedirler. Bu durum evlilik tecrübesi yaşamayan bekar katılımcıların, evlilik olgusunu idealize etmeleri ile ilgili olabilir. Evli katılımcılarında çoğunluğu evliliğin çiftlere mutluluk

getirdiğini düşünmektedir. Ancak dul olan katılımcıların çoğunluğu bu tutuma katılmamaktadır.

Tablo 3-31: Medeni Durum ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 6 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,006</i>		Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	8,2	8,6	18,0	18,4	14,3	67,3
	Evli	2,9	5,3	4,5	6,5	11,8	31,0
	Dul	0,8	0	0,4	0	0	1,2
		$\chi^2=27,762$		df=12		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-32’de medeni durum ve “Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,346, Cramer’s V katsayısı 0,213, Belirsizlik katsayısı 0,045, Somer d katsayısı 0,059, Gamma katsayısı 0,106, Spearman korelasyon katsayısı 0,065, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,060, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,046 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bekar ve evli katılımcılar, evliliği iki kişi arasındaki bağlılığın bir göstergesi olarak önemli görürken dul olan katılımcılar bu tutuma katılmamaktadır. Yine bu durumda bekar olan katılımcıların evlilik tecrübesi yaşamadan, ideal evlilik anlayışıyla tutumlarını oluşturdukları, benzer şekilde evliliğini sürdürenlerinde sürdürülebilir bir evlilik yaşamı olmaları ile açıklanabilir. Dul olan katılımcılar ise yaşamış oldukları olumsuz evlilik deneyimine göre tutumlara yanıt vermektedirler.

Tablo 3-32: Medeni Durum ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 7 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-sided) Değeri: 0,001</i>		Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	5,3	5,8	12,3	17,7	25,9	67,1
	Evli	2,5	2,9	4,9	3,3	17,7	31,3
	Dul	0,8	0	0	0	0,4	1,2
		$x^2=33,108$		df=12		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-33'te medeni durum ve "Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz edebiliriz ($p=0,019 < 0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,303, Cramer's V katsayısı 0,184, Belirsizlik katsayısı 0,048, Somer d katsayısı 0,231, Gamma katsayısı 0,411, Spearman korelasyon katsayısı 0,267, Kendall's Tau-b katsayısı 0,239, Kendall's Tau-c katsayısı 0,187 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-33: Medeni Durum ve Yirmi Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 20 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-sided) Değeri: 0,019</i>		Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	5,3	5,8	12,3	17,7	25,9	67,1
	Evli	2,5	2,9	4,9	3,3	17,7	31,3
	Dul	0,8	0	0	0	0,4	1,2
		$x^2=24,166$		df=12		$\alpha=0,05$	

Bu tutuma da bekar ve evli olan katılımcılar katılırken dul olan katılımcılar çoğunlukla katılmamaktadır. Evlilik deneyimini olumsuz yönde yaşamış olan dul katılımcıların katılmaması anlaşılabilir bir durumdur.

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda evlilik durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaştığı tespit edilmiş ve hipotez doğrulanmıştır. Ancak tutum ölçeği içerisinde bulunan önermelerin bir çoğu ile evlilik durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

► “Kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde kırsal ya da kentsel alanda yaşama durumlarına göre katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-34’te yaşanan yer ve “Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,039<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,254, Cramer’s V katsayısı 0,185, Belirsizlik katsayısı 0,044, Somers’ d katsayısı -0,076, Gamma katsayısı -0,189, Spearman korelasyon katsayısı -0,090, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,083, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,052 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Kırsal ya da kentsel yaşama alanına göre katılımcılar evliliği neslin devamı için önemli olarak görmektedirler. Tutuma karşı bu yaklaşım toplumun genel tutumunu yansıtmaktadır.

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda kırsal ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaşmadığı tespit edilmiş ve hipotez yanlışlanmıştır. Ancak tutum ölçeği içerisinde bulunan önermelerin bir çoğu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 3-34: Yaşanılan Yer ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞANILAN YER x TUTUM 10 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2-sided) Değeri:</i> 0,039		Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Yaşam Yeri	İlçe Köyü	3,8	1,3	0	3,0	7,2	15,2
	İlçe Merkezi	6,3	4,6	11,0	15,6	46,4	84,0
		$\chi^2=16,280$		df=8		$\alpha=0,05$	

3.3. DİJİTAL TEKNİK İLE YÜRÜTÜLEN ÖRNEK ARAŞTIRMA

Dijital teknik ile yapılan araştırma, Google’ın sunmuş olduğu formlar özelliği ile düzenlenen anket formu vasıtasıyla yapılmıştır. Bu anket formuna atanan URL, araştırma örneklemini olan Viranşehir ilçesi ile ilgili Facebook grup/sayfa ve profillerine, Twitter üzerinde #viranşehir hashtagi ile, Whatsapp’ta ise Viranşehir ilçesinde yaşayan bireylerin kurmuş oldukları gruplara gönderilmiş ve gruplardan basit seçkisiz örnekleme düşüncesiyle rastgele katılımcıların bu anketi yanıtlaması istenmiştir. Anketin giriş kısmına araştırma hakkında bilgi eklenmiş ve elde edilen verilerin kullanılacağı araştırma konusu açıklanmıştır. Anket sosyal medyada dolaşıma sokulduğu için kullanıcıların katılmama, vazgeçme ve anketi tamamlamama hakkı her zaman bulunmaktadır. Ancak anketi yanıtlamak istemeyen katılımcılara ilişkin herhangi bir veri dijital teknikle elde edilememektedir.

Anket içerisine klasik teknikte kullanılan anketten farklı olarak “Viranşehir İlçesinde Nerede Yaşıyorsunuz?” sorusuna “Viranşehir’de Yaşamıyorum” yazılı şık eklenmiştir. Böylelikle gruplar içerisinde Viranşehir’de yaşamayan katılımcıların araştırma sonrasında ayıklanması amaçlanmıştır. Anket sosyal medya üzerinde toplamda 16 gün boyunca dolaşımda olmuştur. 16 gün sonunda anket sonuçları excel dosyası olarak alınmış ve excel dosyası analiz edildiğinde toplamda 370 katılımcının anketi yanıtladığı ve bu katılımcılar içerisinde 120 katılımcının “Viranşehir’de Yaşamıyorum” şikkini işaretlediği, kalan katılımcıların ise “İlçe Merkezinde

Yaşıyorum” ya da “İlçe Köyünde Yaşıyorum” şikkını işaretlediği görülmüştür. Tablo 3-35’de katılımcıların yaşadıklarını bildirdikleri yerler verilmiştir. Viranşehir’de yaşamayan 120 katılımcı araştırma dışında bırakılarak kalan 250 katılımcının verileri analiz edilmiştir.

Tablo 3-35: Dijital Ankette Katılımcıların Yaşadıklarını Bildirdikleri Yerler

Viranşehir İlçesinde Nerede Yaşıyorsunuz?	Katılımcıların Oranları
İlçe Köyünde	14,3
İlçe Merkezinde	53,2
Viranşehir’de Yaşamıyorum	32,4
Toplam	100

3.3.1. Dijital Teknik İle Yürütülen Araştırmanın Sınırlılıkları

Dijital teknik ile yürütülen araştırma anket formunun sosyal medya üzerinden dolaşıma sokulmasıyla tamamlanmıştır. Sosyal medya aracı olarak Türkiye’de sık kullanılan sosyal medya araçları olan Facebook, Twitter, Whatsapp kullanılmıştır. Kullanılan sosyal medya aracı tercihi de araştırmanın sınırlılıklarındandır.

Sosyal medyanın yaygın kullanımı nedeniyle farklı şehirlerde yaşayan ama bir şekilde Viranşehir ilçesi ile ilgili sosyal medya gruplarında/sayfalarında/profillerinde bulunan kullanıcılar, Viranşehir ilçesi dışında olmalarına rağmen ankete katılmışlardır, bu durum kontrol edilememiş olup dijital tekniklerin önemli sınırlılıklarından biridir. Bu sınırlılığı gidermek için anketteki bir soruya, kontrol edici bir seçenek eklenmiştir. Bir diğer sorun olan mükerrer katılımcıların dijital ankette kontrolü mümkün olmasa da verilen yanıtların analizi ile bu durum ayıklanmaya çalışılmıştır. Dijital tekniğin bir diğer sınırlılığı, sosyal medya kullanıcısı olmayan kimselere erişilememesidir.

3.3.2. Dijital Teknik ile Yürütülen Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Klasik teknikte olduğu gibi dijital teknik ile yürütülen araştırmada demografik verilerin frekans analizi ve demografik veriler ile tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizi yapılmıştır. Anlamlı bulunan tutumlar ve demografik değişkenler araştırmaya dahil edilmiş diğerleri araştırma dışı bırakılmıştır.

i.) Dijital Teknikle Elde Edilen Demografik Verilerin Frekans ve CrossTab Analizi

Bu kısımda anketin A kısmı olan demografik sorulara verilen yanıtların frekans analizi verilmiştir.

Tablo 3-36’da görüleceği yüzde 83,2 oranla araştırma içerisinde erkek katılımcının ve yüzde 16,8 oranla kadın katılımcının bulunması, sosyal medya araştırmalarının yüz yüze yapılan araştırmalara göre demografik homojenliği sağlama konusunda yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu yetersizliğin üç nedeni olabilir birincisi, sosyal medya üzerinden yapılan araştırmalarda anket kitlelere erişmektedir. Kitlelerin demografik verilerini sosyal medya üzerinden kontrol edebilmek imkansızdır. İkinci neden olarak basit seçkisiz örnekleme tekniği nedeniyle rastgele katılımcıların anketi yanıtlaması gelir, üçüncü olarak da araştırma örnekleme olan sosyal medya grup/sayfa ve profillerinde erkek cinsiyetinden katılımcıların çoğunlukta olması verilebilir. Katılımcıların çoğunluğunun erkek olması, araştırma yanıtlarının genel olarak erkek perspektifinden verilmiş yanıtlar olmasına neden olmaktadır. Sosyolojide, uygulamalı çalışmalarda cinsiyet önemli bir değişkendir. Çoğu çalışmada hipotezler, cinsiyet bağımsız değişkeni ile kurularak başlar. Araştırma evreninin en iyi yansıtan örneklemde cinsiyet dağılımının da evrenle uyumlu olması beklenir (Metin, 2016: 247).

Tablo 3-36: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyetiniz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Erkek	83,2
Kadın	16,8
Toplam	100

Tablo 3-37’de katılımcıların yaş aralıkları verilmiştir. Buradan görüldüğü üzere katılımcıların yüzde 39,6’sı 23-30 yaş aralığında, yüzde 32’si ise 31-40 yaş aralığında bulunmaktadır. Katılımcıların genel itibarıyla gençler ve genç yetişkinler olduğu söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu örneklem içerisindeki sosyal medya

kullanıcılarının yaş aralıkları konusunda fikir vermektedir. Benzer şekilde verilen yanıtlar genç-yetişkin kesimin perspektifinden verilen yanıtlar olmuştur.

Tablo 3-37: Katılımcıların Yaş Aralıkları

Yaşınızla İlgili Kısmı İşaretleyiniz	Katılımcıların Yüzdeleri
13-18 Yaş	4,0
19-22 Yaş	13,6
23-30 Yaş	39,6
31-40 Yaş	32,0
41-50 Yaş	9,6
51-60 Yaş	1,2
Toplam	100

Tablo 3-38’de katılımcıların eğitim durumuna ilişkin veriler verilmiştir. Yüzde 35,6 ile 89 katılımcının lise mezunu olduğu görülürken, doktora mezunu olan katılımcı bulunmamaktadır. Sosyal medya araştırmalarında katılımcıların basit düzeyde de olsa bilgisayar okur-yazar olma durumu düşünüldüğünde, okur-yazar olmayan kesimin araştırma örneklemini içerisinde yer almadığı görülmektedir. Bu durum sosyal medya araştırmalarının dezavantajı durumundadır.

Tablo 3-38: Katılımcıların Eğitim Durumları

Eğitim Durumunuz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Sadece Okur-Yazar	2,0
İlkokul Mezunu	6,4
Ortaokul Mezunu	16,0
Lise Mezunu	35,6
Önlisans Mezunu	16,0
Lisans Mezunu	21,6
Yüksek Lisans Mezunu	2,4
Doktora Mezunu	0
Toplam	100

Yüzde 2,0 oranla yalnızca okur-yazar durumunda olan kesimin de anketi yanıtladığı görülmektedir. Bu durum sosyal medya kullanımının ve bilgisayar kullanımının zamanla basitleşmiş olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 3-39’da katılımcıların evlilik durumlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. Yüzde 61,2 oranla evli olan katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu durum yanıtların genelinin evlilik deneyimi olan kişilerce verilmiş olmasını sağlamaktadır. Evlenmiş ve daha sonra ayrılmış olan katılımcıların yüzde 1,3’lük kısmını oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 3-39: Katılımcıların Evlilik Durumlarına İlişkin Veriler.

Evlilik Durumunuz Nedir?	Katılımcıların Yüzdeleri
Bekar	37,6
Evli	61,2
Dul	1,2
Toplam	100

Tablo 3-40’da katılımcıların Viranşehir ilçesinde yaşadıkları alanın köy ya da ilçe merkezi olduğuna ilişkin bilgiler verilmiştir. Yüzde 78,8 oranla katılımcı genelinin ilçe merkezi içerisinde yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 3-40: Katılımcıların Örneklem İçerisinde Yaşadıkları Yerler

Viranşehir İlçesinde Nerde Yaşıyorsunuz?	Katılımcıların Yüzdeleri
İlçe Köyü	21,2
İlçe Merkezi	78,8
Toplam	100

ii.) Tutum Ölçeğine Dijital Teknikle Verilmiş Yanıtlar Doğrultusunda Araştırma Hipotezlerinin Test Edilmesi

Bu kısımda yapılan anketin B kısmı olan tutum ölçeğine verilmiş yanıtların frekans ve CrossTab analizi verilmiştir. Tutum ölçeği içerisinde demografik değişkenler ile anlamlı farkın olmadığı, Pearson Chi-Square değerinin 0,05’in ($p>0,05$) üzerinde olduğu tutumlar araştırma dışında bırakılmıştır.

Verilerin geçerliliğini ve güvenilirliğini belirlemek için yapılan güvenilirlik testinde Croanbach Alpha değeri 0,934 olduğundan verilerin güvenilirliği çok yüksektir.

► “Cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde kadın ve erkek katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-41’de cinsiyet ve “Evliliğin çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,276, Cramer’s V katsayısı 0,288, Belirsizlik katsayısı 0,43, Somer d katsayısı 0,131, Gamma katsayısı 0,303, Spearman korelasyon katsayısı 0,160, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,147, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,131 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Erkek ve kadın katılımcıların çoğunluğu, evliliğin çiftler arasındaki sevgiyi artırdığı önermesine katılmaktadır. Kadın katılımcıların geneli bu tutuma “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu tutuma “kesinlikle katılıyorum” yanıtını veren katılımcıların oranı “nadiren katılıyorum” ve “biraz katılıyorum” diyenlerden yüksek değildir. Bu tutuma kadın katılımcıların kısmi olarak katıldığı söylenebilir. Erkek katılımcılarda ise tutuma yüksek oranda “kesinlikle katılıyorum” yanıtı verilmiştir.

Tablo 3-41: Cinsiyet ve İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 2 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	4,8	5,6	19,8	15,3	37,9	83,5
	Kadın	0,4	3,2	3,6	6,5	2,8	16,5
		$x^2=20,510$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-42’de cinsiyet ve “Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için

anlamli bir iliskiden söz edebiliriz ($p=0,026<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,206, Cramer's V katsayısı 0,210, Belirsizlik katsayısı 0,24, Somer d katsayısı 0,125, Gamma katsayısı 0,289, Spearman korelasyon katsayısı 0,150, Kendall's Tau-b katsayısı 0,138, Kendall's Tau-c katsayısı 0,121 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir iliskinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin duygusal boyutuna yönelik tutumlara bakıldığında kadınların ve erkeklerin tutuma çoğunlukla katıldığı görölmektedir. Özellikle kadınlara göre erkeklerin çoğu tutuma katılmaktadırlar. Kadın katılımcıların bu tutuma yönelik yanıtlarında "katılıyorum" ifadesine verilen cevapların oranı "kesinlikle katılıyorum" yanıtını veren katılımcılardan yüksektir. Erkek katılımcılar ise tutuma yüksek oranda "kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-42: Cinsiyet ve Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 3 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,026</i>		Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	6,0	6,0	11,6	16,4	43,2	83,2
	Kadın	1,2	1,2	4,0	6,0	4,4	16,8
		$\chi^2=11,037$		$df=4$		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-43'te cinsiyet ve "Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamli bir iliskiden söz edebiliriz ($p=0,003<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,247, Cramer's V katsayısı 0,254, Belirsizlik katsayısı 0,36, Somer d katsayısı 0,157, Gamma katsayısı 0,359, Spearman korelasyon katsayısı 0,187, Kendall's Tau-b katsayısı 0,173, Kendall's Tau-c katsayısı 0,149 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir iliskinin varlığından söz edilebilir.

Kadınlar ve erkekler evliliğin çiftler arasındaki güveni artırdığına yönelik tutuma çoğunlukla katılmaktadırlar ancak erkekler kadınlardan yüksek oranda

katılmaktadırlar. Kadın katılımcıların kendi arasında önermeye katılma yüzdelerine bakıldığında “biraz katılıyorum” yanıtına ait oranın yüksek olduğu görülmektedir. Bu tutum konusunda kadın katılımcılar, ortak ve net bir tutum gösterememektedirler.

Tablo 3-43: Cinsiyet ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 4 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,003</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	5,6	5,6	11,7	14,9	45,6	83,5
	Kadın	0,4	2,4	5,2	4,0	4,4	16,5
		$x^2=16,057$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-44’te cinsiyet ve “Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,010<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,224, Cramer’s V katsayısı 0,230, Belirsizlik katsayısı 0,30, Somer d katsayısı 0,170, Gamma katsayısı 0,399, Spearman korelasyon katsayısı 0,210, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,192, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,174 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-44: Cinsiyet ve Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 5 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,010</i>		Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	4,8	6,0	16,8	20,8	34,8	83,2
	Kadın	1,2	2,0	6,4	4,8	2,4	16,8
		$x^2=13,199$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Evliliğin duygusal açıdan doyurucu yaşam sağlar önermesine erkeklerin büyük oranda katıldığı görülürken kadınların erkeklere oranla daha az olarak önermeye

katıldığı görülmektedir. Kadın katılımcıların yanıtları içerisinde “biraz katılıyorum” kısmının oran olarak daha yüksek olduğu görülürken “kesinlikle katılıyorum” yanıtı veren kadın katılımcıların oransal olarak düşük olduğu görülmektedir. Kadın katılımcılar evliliğin duygusal boyutuna yönelik olarak erkek katılımcılar kadar ortak ve net bir tutum gösterememektedirler.

Tablo 3-45’de cinsiyet ve “Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,034<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,200, Cramer’s V katsayısı 0,204, Belirsizlik katsayısı 0,22, Somer d katsayısı 0,151, Gamma katsayısı 0,357, Spearman korelasyon katsayısı 0,183, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,168, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,151 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Erkeklerin önermeye yüksek oranda katıldığı görülürken kadınların önermeye erkeklere oranla daha düşük oranda katıldığı görülmektedir. Özellikle kadınların kendi içerisinde oransal olarak biraz katılanların oranının diğer katılma yanıtlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu noktada kadın katılımcıların evliliğin çiftlere mutluluk getirdiği yönündeki tutuma kısmi olarak katıldığı ancak erkeklerin bu önermeye yüksek oranda katıldığı söylenebilir.

Tablo 3-45: Cinsiyet ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 6 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,034</i>		Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	4,0	5,6	18,8	20,0	34,8	83,2
	Kadın	1,2	1,6	7,2	3,2	3,6	16,8
		$\chi^2=10,424$		df=4	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-46’da cinsiyet ve “Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük

çıkacağı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,002<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,252, Cramer's V katsayısı 0,260, Belirsizlik katsayısı 0,038, Somer d katsayısı 0,196, Gamma katsayısı 0,437, Spearman korelasyon katsayısı 0,223, Kendall's Tau-b katsayısı 0,209, Kendall's Tau-c katsayısı 0,170 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin iki kişi arasındaki bağılılığın bir göstergesi olarak önemli olduğuna yönelik tutuma erkeklerin büyük çoğunluğu katılırken kadınların erkeklere oranla daha düşük şekilde önermeye katıldıkları görülmektedir. Kadınlar diğer tutum önermelerinden farklı olarak bu tutum konusunda ortak ve net bir tutum göstermektedirler. Kadın katılımcılar evliliği, iki kişi arasındaki bağılılığın bir göstergesi olarak önemli görmektedir. Erkek katılımcılar ise daha yüksek oranda tutuma yönelik olarak “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-46: Cinsiyet ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 7 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,002</i>		Evlilik, iki kişi arasında bağılılığın bir göstergesi olarak önemlidir.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,8	2,8	10,0	14,0	53,6	83,2
	Kadın	0,4	2,4	3,6	4,4	6,0	16,8
		$\chi^2=16,892$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-47’de cinsiyet ve “Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,277, Cramer's V katsayısı 0,288, Belirsizlik katsayısı 0,045, Somer d katsayısı 0,173, Gamma katsayısı 0,388, Spearman korelasyon katsayısı 0,201, Kendall's Tau-b katsayısı 0,188, Kendall's Tau-c katsayısı 0,158 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin cinsel boyutu ile ilgili olan bu önermeye erkeklerin yüksek oranda katıldığı kadınlarinsa erkeklere oranla daha düşük şekilde önermeye katıldığı görülmektedir. Kadınların yanıtları içerisinde önermeye kesinlikle katılıyorum diyenlerin katılıyorum diyenlere göre düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3-47: Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 8 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,4	2,4	14,4	15,2	48,8	83,2
	Kadın	0,8	2,0	2,4	6,8	4,8	16,8
		x ² =20,769		df=4	α=0,05		

Tablo 3-48’de cinsiyet ve “Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz (p=0,037<0,05). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,198, Cramer’s V katsayısı 0,202, Belirsizlik katsayısı 0,022, Somer d katsayısı 0,141, Gamma katsayısı 0,325, Spearman korelasyon katsayısı 0,171, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,157, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,140 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin huzur getireceğine ilişkin önermeye erkeklerin yüksek oranda katıldığı görülürken kadınların erkeklere oranla daha düşük oranda önermeye katıldığı görülmektedir. Kadın katılımcılar evliliğin kendilerine huzur getireceğine yönelik yanıtlarında katılıyorum yanıtının oransal olarak diğer yanıtlardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3-48: Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 9 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,037</i>		Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	6,4	5,2	15,6	16,0	40,0	83,2
	Kadın	2,4	2,0	3,2	5,2	4,0	16,8
		$\chi^2=10,222$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-49’da cinsiyet ve “Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,345, Cramer’s V katsayısı 0,367, Belirsizlik katsayısı 0,078, Somer d katsayısı 0,281, Gamma katsayısı 0,569, Spearman korelasyon katsayısı 0,311, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,295, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,225 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-49: Cinsiyet ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 10 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,0	3,2	9,2	7,6	61,2	83,2
	Kadın	2,0	2,0	2,0	5,2	5,6	16,8
		$\chi^2=33,731$		df=4		$\alpha=0,05$	

Erkeklerin bu tutuma yönelik vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında yüksek oranda katıldıkları önceki tutumlarda olduğu gibi kadınların erkeklerden daha düşük oranda tutuma katıldıkları görülmektedir. Erkeklerin yarısından fazlası tutuma yönelik olarak “kesinlikle katılmıyorum” yanıtını vermişlerdir. Tutuma yönelik bu yaklaşım araştırma örnekleminin geleneksel aile yapısına ilişkin ortalama düşüncüyü

yansıtmaktadır. Geleneksel aile yapılarında evlilik neslin devamı için önemli olarak görülmektedir. Kadınların tutuma vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında benzer şekilde kesinlikle katılma oranının yüzde olarak yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3-50’de cinsiyet ve “Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,008<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,229, Cramer’s V katsayısı 0,235, Belirsizlik katsayısı 0,032, Somer d katsayısı 0,167, Gamma katsayısı 0,384, Spearman korelasyon katsayısı 0,202, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,186, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,166 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığına yönelik tutumda erkeklerin yüksek oranda katıldığı kadınların ise erkeklerde daha düşük oranda tutuma katıldıkları görülmektedir. Kadınların kendi içerisindeki oranlar incelendiğinde “katılıyorum” yanıtını verenlerin diğer yanıtlardan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3-50: Cinsiyet ve On İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 12 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,008</i>		Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	5,6	4,4	16,0	18,8	38,4	83,2
	Kadın	2,4	0,8	4,8	6,0	2,8	16,8
$\chi^2=13,777$		df=4				$\alpha=0,05$	

Tablo 3-51’de cinsiyet ve “Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,015<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,217, Cramer’s V katsayısı 0,222, Belirsizlik katsayısı 0,031, Somer d katsayısı 0,194, Gamma katsayısı 0,437, Spearman korelasyon katsayısı 0,216, Kendall’s Tau-b

katsayısı 0,205, Kendall's Tau-c katsayısı 0,160 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Erkeklerin çoğunluğunun evliliğin düzenli bir hayat sağladığına yönelik tutuma katıldığı görülürken kadınların erkeklere oranla daha düşük düzeyde de olsa tutuma katıldığı görülmektedir. Erkek katılımcıların yarıdan fazlası tutuma “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Kadın katılımcılar ise büyük oranda önermeye “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-51: Cinsiyet ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 13 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,015</i>		Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,0	2,0	9,2	13,2	56,8	83,2
	Kadın	1,2	0,8	3,2	4,8	6,8	16,8
		$\chi^2=12,324$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-52’de cinsiyet ve “Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,330, Cramer’s V katsayısı 0,350, Belirsizlik katsayısı 0,062, Somer d katsayısı 0,251, Gamma katsayısı 0,542, Spearman korelasyon katsayısı 0,305, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,279, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,249 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Erkekler evliliğin gereksiz harcamalar yapmayı engellediği tutumuna çoğunlukla katılırken, kadınların bu tutuma çoğunlukla katılmadığı görülmektedir. Erkek ve kadın katılımcıların farklı yönde tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Diğer tutumlarda cinsiyetler arasında farklılık oluşmazken bu tutumda erkeklerin ve kadınların farklı yönde tutumlar ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 3-52: Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 14 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	8,8	3,2	13,2	15,6	42,4	83,2
	Kadın	3,2	3,6	4,4	3,2	2,4	16,8
		$x^2=30,586$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-53'te cinsiyet ve "Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,298, Cramer's V katsayısı 0,313, Belirsizlik katsayısı 0,057, Somer d katsayısı 0,209, Gamma katsayısı 0,456, Spearman korelasyon katsayısı 0,234, Kendall's Tau-b katsayısı 0,221, Kendall's Tau-c katsayısı 0,174 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı düşüncesine erkeklerin çoğunluğunun kadınların da çoğunluğunun katıldığı görülmektedir. Kadınların kendi içerisinde vermiş oldukları yanıtların oranlarına bakıldığında "katılıyorum" yanıtının diğer yanıtlardan yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 3-53: Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 15 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,0	2,0	10,0	12,0	57,2	83,2
	Kadın	1,6	0,8	1,6	6,8	6,0	16,8
		$x^2=24,453$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-54’te cinsiyet ve “Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkidен söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,304, Cramer’s V katsayısı 0,319, Belirsizlik katsayısı 0,059, Somer d katsayısı 0,248, Gamma katsayısı 0,521, Spearman korelasyon katsayısı 0,296, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,272, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,237 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Erkeklerin ve kadınların çoğunluğunun, evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını ifade eden önermeye katıldıkları görülmektedir. Bu tutum toplumun ortalama bir tutumudur. Erkek katılımcıların önermeye oransal olarak “kesinlikle katılıyorum” yanıtını diğer yanıtlardan yüksek düzeyde verdiği görülürken, kadınların oransal olarak “katılıyorum” yanıtını diğer yanıtlara göre yüksek düzeyde verdiği görülmektedir.

Tablo 3-54: Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 17 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-</i> <i>sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	7,2	5,6	10,8	11,2	48,4	83,2
	Kadın	3,2	2,8	3,2	4,8	2,8	16,8
		$\chi^2=25,400$		$df=4$	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-55’de cinsiyet ve “Evlilik, Gelirin Planlı Kullanılmasını Sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkidен söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,331, Cramer’s V katsayısı 0,350, Belirsizlik katsayısı 0,064, Somer d katsayısı 0,260, Gamma katsayısı 0,570, Spearman korelasyon katsayısı 0,311,

Kendall's Tau-b katsayısı 0,287, Kendall's Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin gelirin planlı kullanılmasını sağladığına ilişkin tutuma erkeklerin yüksek oranda katıldığı, kadınlarınsa erkeklere oranla daha düşük oranda önermeye katıldığı görülmektedir. Kadınların kendi içerisinde tutuma yönelik vermiş oldukları yanıtlarda “biraz katılıyorum” yanıtına daha yüksek oranda yanıt verdiği görülmektedir.

Tablo 3-55: Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 18 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, Gelirin Planlı Kullanılmasını Sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	4,8	1,6	14,0	20,8	42,0	83,2
	Kadın	1,6	2,4	6,0	4,4	2,4	16,8
		$\chi^2=30,685$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-56’da cinsiyet ve “Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,256, Cramer’s V katsayısı 0,265, Belirsizlik katsayısı 0,041, Somer d katsayısı 0,212, Gamma katsayısı 0,462, Spearman korelasyon katsayısı 0,250, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,232, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,198 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna yönelik tutuma erkeklerin büyük bir çoğunluğu katılırken kadınların bu tutuma erkeklerden daha düşük oranda katıldıkları görülmektedir. Kadın katılımcıların oransal olarak çoğunluğu “katılıyorum” yanıtını seçmişlerdir. Erkek katılımcıların yarısından fazlası ise “kesinlikle katılıyorum” yanıtını seçmişlerdir.

Tablo 3-56: Cinsiyet ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 20 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,001</i>		Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	6,0	4,0	11,6	12,8	48,8	83,2
	Kadın	2,8	1,2	4,0	4,8	4,0	16,8
		$\chi^2=17,585$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-57’de cinsiyet ve “Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,002<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,251, Cramer’s V katsayısı 0,259, Belirsizlik katsayısı 0,039, Somer d katsayısı 0,216, Gamma katsayısı 0,483, Spearman korelasyon katsayısı 0,244, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,231, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,186 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bu tutuma yönelik olarak verilen yanıtların da diğer tutumlara verilen yanıtlarla benzerlik taşıdığı yani erkeklerin tutuma büyük çoğunlukla katıldığı ancak kadınların erkeklere oranla daha düşük düzeyde tutuma katıldığı görülmektedir.

Tablo 3-57: Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

CİNSİYET x TUTUM 21 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,002</i>		Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Cinsiyet	Erkek	2,0	2,0	7,6	18,0	53,6	83,2
	Kadın	1,2	0,8	4,4	4,4	6,0	16,8
		$\chi^2=16,774$		df=4		$\alpha=0,05$	

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaşmadığı tespit edilerek hipotez yanlışlanmıştır. Cinsiyete göre

evliliğe ilişkin tutumların genelinde, tutum yönünde herhangi bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu verilerden cinsiyete göre evliliğe ilişkin tutumların şiddetinde farklılaşma olduğu ancak tutumların aynı yönde olduğu anlaşılmıştır.

► “Yaşlara göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde yaş aralıklarına göre katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-58’de yaş ve “Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkidir söz edebiliriz ($p=0,026<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,346, Cramer’s V katsayısı 0,184, Belirsizlik katsayısı 0,46, Somer d katsayısı -0,82, Gamma katsayısı -0,110, Spearman korelasyon katsayısı -0,096, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,082, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,76 olarak bulunduğundan. Yaş ve tutum arasında negatif çok zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin rahat bir hayat sağlayacağını yönelik tutuma yaş gruplarının düşük düzeyde katıldıkları görülmektedir. Katılma düzeyinin en çok olduğu yaş grubu 19 ile 40 yaş arası grup olduğu görülmektedir.

Tablo 3-58: Yaş ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞ x TUTUM 19 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,026</i>		Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyor	Biraz Katılıyor	Katılıyor	Kesinlikle Katılıyor	Toplam %
Yaş	13-18	0,4	0,4	0,4	1,6	1,2	4,0
	19-22	1,6	0,8	2,8	2,4	6,0	13,6
	23-30	3,2	3,6	12,0	13,6	7,2	39,6
	31-40	5,6	2,8	8,8	4,4	10,4	32,0
	41-50	1,6	0,8	4,0	1,6	1,6	9,6
	51-60	0	0	0	0	1,2	1,2
		$\chi^2=33,991$		df=20		$\alpha=0,05$	

Yukarıda elde edilen tutum önermesine verilen yanıtlar doğrultusunda yaş aralıklarına göre evliliğe ilişkin yalnızca yukarıdaki tutumun farklılaştığı tespit

edilerek hipotez tek bir tutum önermesi için doğrulanmıştır. Diğer tutumlar arasında yaş aralıkları ile anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

► “Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde eğitim durumlarına göre katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-59’da eğitim durumu ve “Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,048<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,357, Cramer’s V katsayısı 0,191, Belirsizlik katsayısı 0,058, Somer d katsayısı -0,86, Gamma katsayısı -0,129, Spearman korelasyon katsayısı -0,103, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,87, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,73 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif çok zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-59: Eğitim ve Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 7 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,048</i>		Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyor	Biraz Katılıyor	Katılıyor	Kesinlikle Katılıyor	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0	0	0	0	2,0	2,0
	İlkokul	0,4	0	1,6	1,0	3,2	6,4
	Ortaokul	0	0,8	2,4	1,6	11,2	16,0
	Lise	1,2	1,6	6,0	6,0	20,8	35,6
	Önlisans	0	0,8	2,0	1,2	12,0	16,0
	Lisans	1,6	1,6	1,6	7,2	9,6	21,6
	Yüksek Lisans	0	0,4	0	1,2	0,8	2,4
		$x^2=36,597$	$df=24$	$\alpha=0,05$			

Eğitim durumuna göre evliliğin iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemli olduğuna ilişkin tutumda okur-yazar olanların tamamının önermeye katıldığı

ve okur-yazar katılımcılardan sonra en çok lise mezunu katılımcıların önermeye katıldığı görülmektedir. Diğer katılımcıların geneli de önermeye katılmaktadırlar.

Tablo 3-60'da eğitim durumu ve "Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,041 < 0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,360, Cramer's V katsayısı 0,191, Belirsizlik katsayısı 0,058, Somer d katsayısı -0,86, Gamma katsayısı -0,129, Spearman korelasyon katsayısı -0,103, Kendall's Tau-b katsayısı -0,87, Kendall's Tau-c katsayısı -0,73 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin huzur getireceğine ilişkin katılımcıların tutumlarına bakıldığında, tutuma okur-yazar olan kesim tamamen katılmıştır. Lise ve önlisans mezunlarının geneli de tutuma katılmaktadırlar. Diğer eğitim durumu kategorilerindeki katılımcılarda tutuma katılmaktadırlar ancak okur-yazar olan kesim ve lise ile önlisans mezunu olan kesimin düzeyinde katılmamaktadırlar.

Tablo 3-60: Eğitim ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 9 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,041</i>		Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0	0	0	0	2,0	2,0
	İlkokul	1,2	0,4	2,0	0,8	2,0	6,4
	Ortaokul	0,4	1,2	4,0	4,0	6,4	16,0
	Lise	3,6	1,6	6,8	6,4	17,2	35,6
	Önlisans	0,8	1,6	2,0	2,4	9,2	16,0
	Lisans	2,8	1,6	3,2	7,6	6,4	21,6
	Yüksek Lisans	0	0,8	0,8	0	0,8	2,4
		$\chi^2=37,284$		df=24		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-61’de eğitim durumu ve “Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,009<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,385, Cramer’s V katsayısı 0,209, Belirsizlik katsayısı 0,058, Somer d katsayısı -0,161, Gamma katsayısı -0,215, Spearman korelasyon katsayısı -0,193, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,161, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,149 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif çok zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Sadece okur yazar olan katılımcılar ile ilkokul, ortaokul, lise ve önlisans mezunu olan katılımcıların çoğunluğu önermeye kesinlikle katılıyorum yanıtını verirken lisans mezunu olanların çoğunluğu biraz katılıyorum, yüksek lisans mezunu olanların çoğunluğu katılıyorum yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-61: Eğitim ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 14 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,009</i>		Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0,8	0	0	0	1,2	2,0
	İlkokul	0,8	0,4	0,8	0,4	4,0	6,4
	Ortaokul	0,8	1,2	2,0	3,6	8,4	16,0
	Lise	4,4	1,2	5,6	8,0	16,4	35,6
	Önlisans	0,4	1,2	3,2	2,4	8,8	16,0
	Lisans	4,8	2,0	6,0	3,2	5,6	21,6
	Yüksek Lisans	0	0,8	0	1,2	0,4	2,4
		$\chi^2=43,530$	$df=24$	$\alpha=0,05$			

Geleneksel aile tipinde genellikle kadınlar çalışmazken evin giderleri babanın çalışmasıyla karşılanır. Sanayileşme ve göç ile birlikte ortaya çıkan yeni aile tipinde kadınlarda çalışma yaşamına katılarak aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Araştırma örneklemi olan Şanlıurfa ilinin Viranşehir ilçesi sanayileşme ve göç

olgularından etkilenmemiş, geleneksel-geniş aile tipinin egemen olduğu bir bölgedir. Evlilik ile birlikte ailenin gelirleri eşler tarafından yönetilir. Hem ailenin ortak ihtiyaçları hem de her bir bireyin ihtiyacı aile geliri tarafından karşılanır. İhtiyaçlar dışında kalan harcamalar gereksiz olarak kabul edilebilir. Bu harcamalara yönelik tutumlara bakıldığında katılımcıların geneli, evliliğin gereksiz harcamalar yapmayı engellediğini düşünmektedirler. Geleneksel-geniş aile tipinin aile ekonomisi konusundaki genel tutumu da bu yöndedir.

Tablo 3-62’de eğitim durumu ve “Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,422, Cramer’s V katsayısı 0,233, Belirsizlik katsayısı 0,074, Somer d katsayısı -0,209, Gamma katsayısı -0,285, Spearman korelasyon katsayısı -0,250, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,209, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,191 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf düzey bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-62: Eğitim ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 18 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0	0	0	0	2,0	2,0
	İlkokul	0,4	0,4	1,2	0,4	4,0	6,4
	Ortaokul	0,4	0,8	2,0	3,2	9,6	16,0
	Lise	2,8	0,4	6,8	10,4	15,2	35,6
	Önlisans	0,4	0	4,4	2,8	8,4	16,0
	Lisans	2,4	1,6	5,6	6,8	5,2	21,6
	Yüksek Lisans	0	0,8	0	1,6	0	2,4
		$\chi^2=54,252$		df=24		$\alpha=0,05$	

Katılımcıların tutum ölçeğinde bulunan ve evliliğin gereksiz harcamalar yapmayı engellediğine yönelik verdiği yanıtlarla evliliğin gelirin planlı kullanılmasını sağladığına yönelik tutuma verdiği yanıtlar benzerlik taşımaktadır. Bu tutumda sadece okur-yazar olan katılımcılar ile ilkokul, ortaokul, lise ve önlisans mezunu katılımcıların çoğunluğu tutuma katılırken lisans ve yüksek lisans mezunu olan katılımcıların çoğunluğu katılıyorum yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-63'te eğitim durumu ve "Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,022<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,371, Cramer's V katsayısı 0,200, Belirsizlik katsayısı 0,056, Somer d katsayısı -0,190, Gamma katsayısı -0,265, Spearman korelasyon katsayısı -0,228, Kendall's Tau-b katsayısı -0,190, Kendall's Tau-c katsayısı -0,169 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf düzey bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-63: Eğitim ve Yirminci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EĞİTİM x TUTUM 20 <i>Pearson Chi-Square,</i> <i>Asymptotic Significance (2-</i> <i>sided) Değeri: 0,022</i>		Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Eğitim	Okur-Yazar	0	0	0	0	2,0	2,0
	İlkokul	0,8	0,4	0,4	0,4	4,4	6,4
	Ortaokul	0,4	1,2	2,4	2,8	9,2	16,0
	Lise	1,6	2,0	5,6	5,6	20,8	35,6
	Önlisans	0,8	0,8	3,2	2,0	9,2	16,0
	Lisans	4,8	0,4	4,0	6,0	6,4	21,6
	Yüksek Lisans	0,4	0,4	0	0,8	0,8	2,4
		$\chi^2=39,842$		df=24		$\alpha=0,05$	

Katılımcıların çoğunluğu, tutum önermesine kesinlikle katıldıkları yönünde yanıt vermişlerdir. Araştırma örnekleminin toplumsal yapısı ile paralellik taşıyan bu yanıtlar, geleneksel toplumların evlilik konusundaki genel tutumunu yansıtmaktadır.

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaşmadığı tespit edilerek hipotez yanlışlanmıştır. Eğitim durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların genelinde, tutum yönünde herhangi bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

► “Medeni duruma göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde medeni durumlarına göre katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-64’te medeni durum ve “Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,016<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,266, Cramer’s V katsayısı 0,195, Belirsizlik katsayısı 0,033, Somer d katsayısı 0,71 Gamma katsayısı 0,119, Spearman korelasyon katsayısı 0,078, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,072, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,064 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-64: Medeni Durum ve İkinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 2 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,016</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyor	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	1,2	3,6	12,5	6,9	12,9	37,1
	Dul	0,4	0,4	0,4	0	0	1,2
	Evli	3,6	4,8	10,5	14,9	27,8	61,7
		$x^2=18,856$		$df=8$	$\alpha=0,05$		

Evli, bekar ya da dul olma durumları evliliğe ilişkin tutumlar üzerinde etkili faktörlerdir. Evli olma durumu evliliğin devam ettiği evlilik deneyimini, bekar olma

durumu evlilik deneyiminin yaşanmadığı hali, dul olma durumu ise evlilik deneyiminin yaşandığı ancak evliliğin sonlandırıldığı hali ifade etmektedir. Tutum ölçeğine verilen yanıtlara bakıldığında bekar ve evli olan katılımcıların çoğunluğu evliliğin çiftler arasındaki sevgiyi artırdığı tutumuna kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişler ancak dul olan katılımcılar tutuma çok düşük düzeyde katıldıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 3-65’de medeni durum ve “Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,318, Cramer’s V katsayısı 0,237, Belirsizlik katsayısı 0,043, Somer d katsayısı 0,132 Gamma katsayısı 0,223, Spearman korelasyon katsayısı 0,145, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,134, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,115 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin çiftler arasındaki güveni artırdığına yönelik tutuma verilen yanıtlarda evli ve bekar olan katılımcıların çoğunluğu tutuma kesinlikle katılırken dul olan katılımcıların çoğunluğu tutuma nadiren katıldıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 3-65: Medeni Durum ve Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 4 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,001</i>		Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	2,4	2,8	9,7	8,1	14,1	37,1
	Dul	0	0,8	0	0,4	0	1,2
	Evli	3,6	4,4	7,3	10,5	35,9	61,7
		$\chi^2=27,827$		df=8	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-66’da medeni durum ve “Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için

anlamli bir iliskiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,311, Cramer's V katsayısı 0,231, Belirsizlik katsayısı 0,037, Somer d katsayısı 0,096 Gamma katsayısı 0,161, Spearman korelasyon katsayısı 0,106, Kendall's Tau-b katsayısı 0,098, Kendall's Tau-c katsayısı 0,087 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir iliskinin varlığından söz edilebilir.

Evli olan katılımcıların çoğunluğu, evliliğin çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm önermesine çoğunlukla katıldığını bildirirken, dul olan katılımcıların çoğunluğu nadiren katıldıklarını, bekar olan katılımcıların da çoğunluğunun tutuma kesinlikle katıldığı görülmektedir.

Tablo 3-66: Medeni Durum ve Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 6 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,001</i>		Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	1,6	4,4	10,0	10,4	11,2	37,6
	Dul	0	0,8	0	0	0,4	1,2
	Evli	3,6	2,0	16,0	12,8	26,8	61,2
		$\chi^2=26,755$		df=8		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-67'de medeni durum ve "Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir iliskiden söz edebiliriz ($p=0,035<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,249, Cramer's V katsayısı 0,182, Belirsizlik katsayısı 0,028, Somer d katsayısı 0,085, Gamma katsayısı 0,151, Spearman korelasyon katsayısı 0,092, Kendall's Tau-b katsayısı 0,086, Kendall's Tau-c katsayısı 0,071 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir iliskinin varlığından söz edilebilir.

Evli, bekar ve dul katılımcıların çoğunluğu evliliğin düzenli bir cinsel yaşam sağladığı önermesine katılmaktadırlar. Evlilik, cinsel iliskinin meşruiyeti hususunda

toplum nezdinde önem taşımaktadır. Özellikle geleneksel-geniş aile tipinin egemen olduğu toplumlarda cinsellik evlilik ile birlikte meşruiyet kazanır. Ataerkilliğin etkili olduğu bu tip toplumlarda kadın cinselliği ve erkek cinselliği birbirinden ayrı değerlendirilmelidir. Erkek cinselliği evlilik öncesi dönemde hoşgörüyü karşılanırken, kadın cinselliği evlilik öncesi dönemde aynı hoşgörüyü karşılanmamaktadır. Üzerinde uzlaşılan tek husus evlilik ile birlikte bireylerin düzenli bir cinsel yaşam sağlamaya başladığı yönündedir.

Tablo 3-67: Medeni Durum ve Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 8 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,035</i>		Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	1,2	2,4	9,2	6,0	18,8	37,6
	Dul	0	0,4	0	0,4	0,4	1,2
	Evli	2,0	1,6	7,6	15,6	34,4	61,2
		$\chi^2=16,531$	df=8	$\alpha=0,05$			

Tablo 3-68’de medeni durum ve “Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,028<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,254, Cramer’s V katsayısı 0,185, Belirsizlik katsayısı 0,024, Somer d katsayısı -0,012, Gamma katsayısı -0,20, Spearman korelasyon katsayısı -0,013, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,012, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,010 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evli ve bekar katılımcıların evliliğin kendilerine huzur getireceği önermesine kesinlikle katılırken, dul olan katılımcıların çoğunluğu bu önermeye hiç katılmadıklarını bildirmişlerdir. Aile içi huzur aslında bir çok faktöre bağlıdır. Kişilerin evlilik içerisinde birbirinden beklentileri evliliğin kendilerine huzur getireceği beklentilerini etkilemektedir.

Tablo 3-68: Medeni Durum ve Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 9 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,028</i>		Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	3,6	1,6	8,4	7,6	16,4	37,6
	Dul	0,8	0	0	0,4	0	1,2
	Evli	4,4	5,6	10,4	13,2	27,6	61,2
		$\chi^2=17,170$		df=8	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-69’da medeni durum ve “Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,000<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,371, Cramer’s V katsayısı 0,282, Belirsizlik katsayısı 0,043, Somer d katsayısı 0,126, Gamma katsayısı 0,236, Spearman korelasyon katsayısı 0,133, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,126, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,095 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-69: Medeni Durum ve Onuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 10 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,000</i>		Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	2,0	2,0	6,4	5,6	21,6	37,6
	Dul	0,8	0	0	0	0,4	1,2
	Evli	1,2	3,2	4,8	7,2	44,8	61,2
		$\chi^2=39,838$		df=8	$\alpha=0,05$		

Bekar ve evli katılımcılar yüksek oranda evliliği neslin devamı için önemli görürken dul olan katılımcılar bu tutuma yüksek oranda katılmadıklarını

bildirmektedirler. Dul olan katılımcıların olumsuz evlilik tecrübesi ile birlikte elen evlilik olmadan da yaşamın devam etmesini deneyimlemeleri, evliliğe verdikleri önemin azalmasında etkilidir.

Tablo 3-70’de medeni durum ve “Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,014<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,267, Cramer’s V katsayısı 0,196, Belirsizlik katsayısı 0,028, Somer d katsayısı 0,121, Gamma katsayısı 0,224, Spearman korelasyon katsayısı 0,128, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,121, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,094 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evli ve bekar katılımcılar evliliğin düzenli bir hayat sağladığı önermesine çoğunlukla katılırken, dul olan katılımcıların diğer tutum önermelerine vermiş olduğu olumsuz yanıtlara rağmen bu tutuma çoğunlukla katıldığı görülmektedir. Evlilik ile birlikte eşler, belirli bir düzen içerisinde yaşamaktadırlar. Bu düzen evliliğin sağlıklı sürdürülebilmesini sağlamaktadır.

Tablo 3-70: Medeni Durum ve On Üçüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 13 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,014</i>		Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	1,2	0,8	6,8	8,4	20,4	37,6
	Dul	0	0,4	0	0,4	0,4	1,2
	Evli	2,0	1,6	5,6	9,2	42,8	61,2
		$\chi^2=19,195$		df=8	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-71’de medeni durum ve “Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,016<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,264, Cramer’s V katsayısı 0,193, Belirsizlik katsayısı 0,030,

Somer d katsayısı 0,104, Gamma katsayısı 0,175, Spearman korelasyon katsayısı 0,115, Kendall's Tau-b katsayısı 0,106, Kendall's Tau-c katsayısı 0,093 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin gereksiz harcamalar yapmayı engellediği önermesine bekar ve evli olan katılımcılar kesinlikle katıldığını belirtirken, dul olan katılımcılar hiç katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Dul olan katılımcıların yaşadığı olumsuz evlilik deneyimleri bu tutumlarına da yansımaktadır.

Tablo 3-71: Medeni Durum ve On Dördüncü Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 14 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,016</i>		Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	4,8	2,8	10,0	6,0	14,0	37,6
	Dul	0,8	0	0	0	0,4	1,2
	Evli	6,4	4,0	7,6	12,8	30,4	61,2
		$\chi^2=18,714$		df=8		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-72'de medeni durum ve "Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar" önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,001<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,313, Cramer's V katsayısı 0,233, Belirsizlik katsayısı 0,047, Somers' d katsayısı 0,085, Gamma katsayısı 0,158, Spearman korelasyon katsayısı 0,092, Kendall's Tau-b katsayısı 0,086, Kendall's Tau-c katsayısı 0,066 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Bekar, evli ve dul olan katılımcıların çoğunluğu evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı önermesine katılmaktadırlar. Ailenin cinsel yaşamı düzenleyici işlevi bilinmektedir. Bu işlevi ile aile, toplum içerisinde de cinsel yaşamı düzenlemektedir. Cinsel yaşamın düzenlenmesi toplum sağlığının korunması açısından önem

taşımaktadır. Evliliğin sağlıklı bir cinsel yaşam sağladığı konusunda katılımcılar hemfikirdirler.

Tablo 3-72: Medeni Durum ve On Beşinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 15 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,001</i>		Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	2,0	1,2	7,2	5,2	22,0	37,6
	Dul	0	0,4	0	0,8	0	1,2
	Evli	1,6	1,2	4,4	12,8	41,2	61,2
		$\chi^2=27,139$		df=8	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-73'te medeni durum ve "Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki söz edebiliriz ($p=0,014<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,267, Cramer's V katsayısı 0,196, Belirsizlik katsayısı 0,037, Somers' d katsayısı 0,094, Gamma katsayısı 0,159, Spearman korelasyon katsayısı 0,105, Kendall's Tau-b katsayısı 0,096, Kendall's Tau-c katsayısı 0,086 olarak bulunduğu için medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Tablo 3-73: Medeni Durum ve On Altıncı Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 16 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,014</i>		Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	4,4	0,8	11,6	9,6	11,2	37,6
	Dul	0,4	0	0,8	0	0	1,2
	Evli	3,6	4,8	11,6	14,0	27,2	61,2
		$\chi^2=19,213$		df=8	$\alpha=0,05$		

Evli katılımcıların çoğunluğu evliliğin toplum içinde kendilerini güvende hissetmelerini sağladıkları yönündeki tutum önermesine kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Dul olan katılımcıların ve bekar katılımcıların çoğunluğu önermeye biraz katıldıklarını bildirmişlerdir.

Tablo 3-74'te medeni durum ve "Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişki den söz edebiliriz ($p=0,021<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,260, Cramer's V katsayısı 0,190, Belirsizlik katsayısı 0,036, Somers' d katsayısı 0,168, Gamma katsayısı 0,283, Spearman korelasyon katsayısı 0,187, Kendall's Tau-b katsayısı 0,171, Kendall's Tau-c katsayısı 0,146 olarak bulunduğu dan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin yaşam içerisinde gerekli olduğunu ifade eden önermeye, bekar ve evli olan katılımcıların çoğunluğu kesinlikle katılırken dul olan katılımcılar eşit oranda hiç katılmıyorum, biraz katılıyorum ve katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Dul olan katılımcılar tutum konusunda ortak ve net katılıp/katılmama durumuna sahip değillerdir.

Tablo 3-74: Medeni Durum ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 17 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,021</i>		Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	5,6	4,0	7,6	5,6	14,8	37,6
	Dul	0,4	0	0,4	0,4	0	1,2
	Evli	4,4	4,4	6,0	10,0	36,4	61,2
		$\chi^2=18,057$		df=8		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-75'de medeni durum ve "Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir

ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,010<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,273, Cramer's V katsayısı 0,201, Belirsizlik katsayısı 0,039, Somers' d katsayısı 0,163, Gamma katsayısı 0,274, Spearman korelasyon katsayısı 0,181, Kendall's Tau-b katsayısı 0,166, Kendall's Tau-c katsayısı 0,144 olarak bulunduğu medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evlilik içerisindeki gelirin planlı kullanılmasına yönelik tutum önermesine bekar katılımcıların eşit oranda ve çoğunlukla katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtını verdikleri, dul olan katılımcılarınsa çoğunlukla katılıyorum yanıtını verdikleri görülmektedir.

Tablo 3-75: Medeni Durum ve On Sekizinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

EVLİLİK x TUTUM 18 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2- sided) Değeri: 0,010</i>		Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Evlilik Durumu	Bekar	3,2	1,6	9,6	11,6	11,6	37,6
	Dul	0,4	0	0	0,8	0	1,2
	Evli	2,8	2,4	10,4	12,8	32,8	61,2
		$\chi^2=20,203$		$df=8$	$\alpha=0,05$		

Yukarıda elde edilen bulgular doğrultusunda evlilik durumuna göre evliliğe ilişkin tutumların farklılaştığı tespit edilerek hipotez doğrulanmıştır. Ancak tutumlar ile evlilik durumu arasında anlamlı farkın olmadığı tutumların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Anlamlı olarak bulunan tutumlar içerisinde dul olan katılımcıların genel olarak evliliğe ilişkin olumsuz tutumlar içerisinde olduğu görülmüştür.

► “Kırsal alanda ya da kentsel alanda yaşama durumuna göre evliliğe ilişkin tutumlar farklılaşmaktadır” hipoteziyle ilgili olarak, tutum ölçeği içerisinde kırsal ya da kentsel alanda yaşama durumlarına göre katılımcıların tutum ölçeğine vermiş oldukları yanıtlar çapraz tablo analizi ile incelenmiştir.

Tablo 3-76’da yaşanılan yer ve “Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi

sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,045<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,194, Cramer's V katsayısı 0,198, Belirsizlik katsayısı 0,024, Somers' d katsayısı 0,119, Gamma katsayısı 0,260, Spearman korelasyon katsayısı 0,142, Kendall's Tau-b katsayısı 0,129, Kendall's Tau-c katsayısı 0,130 olarak bulunduğu medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

İlçe köylerinde ve ilçe merkezinde yaşayan katılımcıların çoğunluğu evlilikle birlikte kişinin sosyal çevresinin genişlediği önermesine kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermişlerdir. Evlilik ile birlikte kişilerin sosyal çevresi genişlemektedir. Eşlerin her biri kendi arkadaşlarını, akrabalık bağı olan kimseleri bir diğeriyle tanıştırmakta böylelikle kişilerin sosyal çevresi genişlemektedir. Aslında bu duruma evlilik sonrası toplumsallaşma olarak bakabiliriz.

Tablo 3-76: Yaşanılan Yer ve On Birinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞANILAN YER x TUTUM 11 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2-sided) Değeri:</i> 0,045		Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Yaşanılan Yer	İlçe Köyü	0,4	0,8	7,2	4,4	8,4	21,2
	İlçe Merkezi	11,6	6,8	20,4	17,6	22,4	78,8
		$\chi^2=9,762$		df=4	$\alpha=0,05$		

Tablo 3-77'de yaşanılan yer ve "Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm." önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05'ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,011<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,223, Cramer's V katsayısı 0,229, Belirsizlik katsayısı 0,034, Somers' d katsayısı 0,186, Gamma katsayısı 0,441, Spearman korelasyon katsayısı 0,214, Kendall's Tau-b katsayısı 0,197, Kendall's Tau-

c katsayısı 0,187 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

İlçe köyü içerisinde yaşayan katılımcılar büyük oranda evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşündükleri önermesine kesinlikle katılırken ilçe merkezinde yaşayan katılımcıların çoğunluğu da aynı önermeye kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Ancak ilçe köyünde yaşayan katılımcıların önermeye katılım oranı ilçe merkezinde yaşayanlardan çok daha fazladır. Bu durum kırsal alanda yaşayan kesimin, kentsel alanda yaşayan kesime göre etkileşime daha kapalı, izole bir yaşantı sürdürmesi böylelikle de geleneksel değerleri kentsel alanda yaşayan kimselerden daha fazla muhafaza etmesi ile açıklanabilir.

Tablo 3-77: Yaşanılan Yer ve On Yedinci Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞANILAN YER x TUTUM 17 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2-sided) Değeri: 0,011</i>		Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Yaşanılan Yer	İlçe Köyü	0,4	0,4	2,0	4,0	14,4	21,2
	İlçe Merkezi	10,0	8,0	12,0	12,0	36,8	78,8
		$\chi^2=13,106$		df=4		$\alpha=0,05$	

Tablo 3-78’de yaşanılan yer ve “Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.” önermesine ait çapraz tablo analizi verilmiştir. Ki kare testinin analizi sonucunda cinsiyet ve tutum önermesi arasında sign değeri 0,05’ten küçük çıktığı için anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz ($p=0,042<0,05$). Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,195, Cramer’s V katsayısı 0,229, Belirsizlik katsayısı 0,022, Somers’ d katsayısı 0,078, Gamma katsayısı 0,169, Spearman korelasyon katsayısı 0,094, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,085, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,086 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilebilir.

Evliliğin rahat bir hayat sağlayacağına yönelik tutum önermesine ilçe merkezindeki katılımcıların eşit çoğunluğu biraz katılıyorum ve katılıyorum yanıtını

verirken ilçe köyündeki katılımcıların çoğunluğu biraz katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtını vermişlerdir.

Tablo 3-78: Yaşanılan Yer ve On Dokuzuncu Tutum Önermesi Arasındaki Çapraz Tablo Analizi

YAŞANILAN YER x TUTUM 19 <i>Pearson Chi-Square, Asymptotic Significance (2-sided) Değeri:</i> 0,042		Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.					
		Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam %
Yaşanılan Yer	İlçe Köyü	2,0	0,4	7,6	3,2	8,0	21,2
	İlçe Merkezi	10,4	8,0	20,4	20,4	19,6	78,8
		x ² =9,919		df=4	α=0,05		

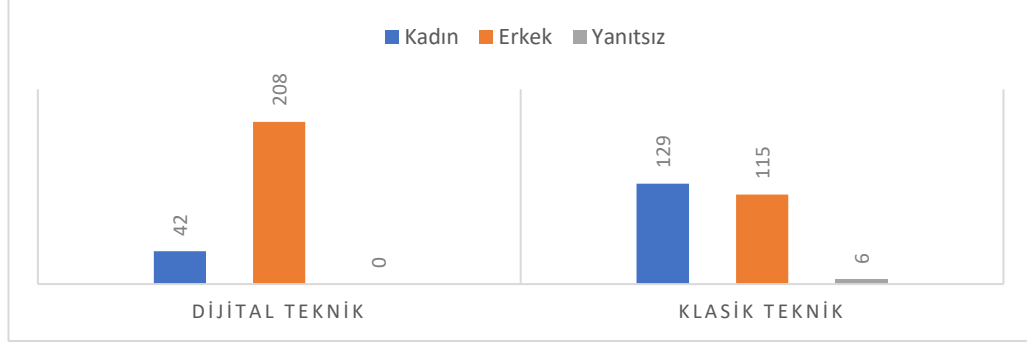
3.4. KLASİK VE DİJİTAL TEKNİK İLE ELDE EDİLEN ARAŞTIRMA BULGULARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Şanlıurfa ilinin Viranşehir ilçesinde basit seçkisiz örnekleme tekniğiyle 250 katılımcıya dijital ortamda 250 katılımcıya reel sosyal yaşantı içerisinde olmak üzere toplamda 500 katılımcıya anket tekniği uygulanmıştır. Anket tekniği hem dijital teknikle yapılan araştırmada hem klasik teknikle yapılan araştırmada 16 günde tamamlanmıştır. Elde edilen araştırma bulguları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

3.4.1. Dijital ve Klasik Teknikte Elde Edilen Demografik Verilerin Karşılaştırılması

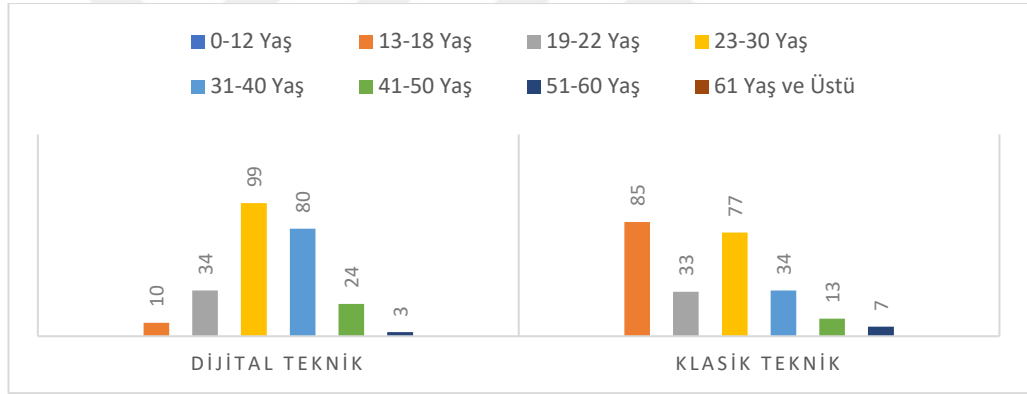
Dijital ve klasik teknik ile yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet özelliğinin dijital teknikten farklı olarak klasik teknikte daha homojen dağıldığı Grafik 1'de görülmektedir. Bu durum, dijital teknikte araştırmacı ve katılımcının yüz yüze gelmemesi, araştırma anketinin kitlelere ulaşması ve kitlelerce anketin kontrolsüz bir şekilde yanıtlanması nedeniyle olmaktadır. Klasik araştırma tekniklerinde araştırmacının kontrolü dijital tekniğe oranla yüksek düzeyde olmaktadır.

Grafik 1: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları.

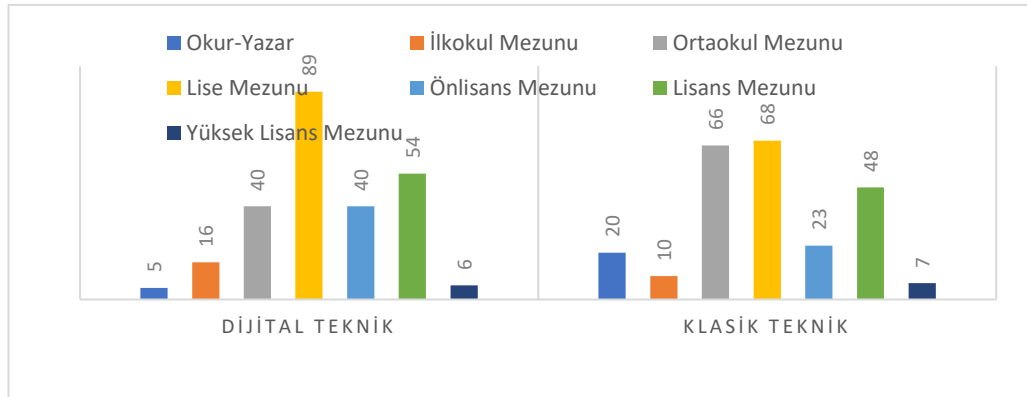

Grafik 2 incelendiğinde dijital ve klasik tekniğin her ikisinde de katılımcıların yaş aralıklarının homojenlik taşımadığı görülmektedir. Dijital Teknik içerisinde 13-18 yaş grubunun az sayıda olduğu görülürken klasik teknikte en fazla katılımcının 13-18 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımları.

Grafik 3: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımları.

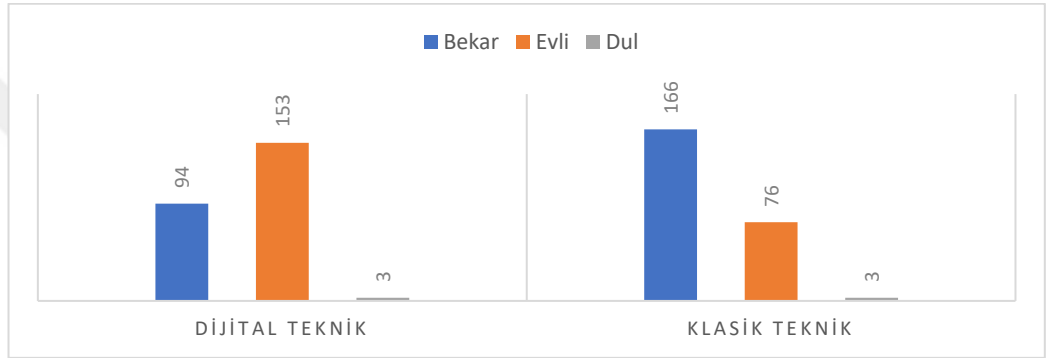

Grafik 3 incelendiğinde katılımcıların hem dijital teknikte hem de klasik teknikte eğitim durumlarına göre kısmi benzerlik taşıdığı görülmektedir. Yalnızca

sadece okur yazar olanların klasik teknikte ankete katılımının yüksek olduğu görülürken dijital teknikte katılımının düşük olduğu görülmektedir. Bu durum dijital uçurum faktörü ile açıklanabilir.

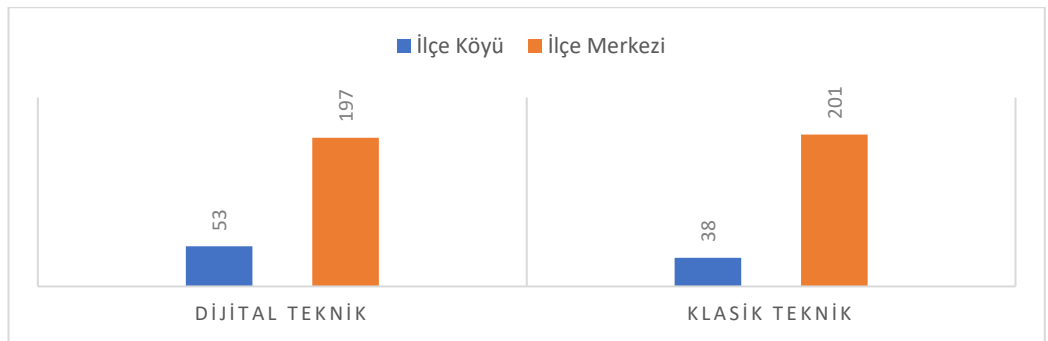
Grafik 4’te dijital ve klasik teknikte katılımcıların evlilik durumlarına göre dağılımları verilmiştir. Dijital teknikte evli katılımcılar daha fazlayken klasik teknikte bekar katılımcıların fazla olduğu, dul katılımcıların ise her iki teknikte de eşit olduğu görülmektedir.

Grafik 4: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Evlilik Durumuna Göre Dağılımları.

Grafik 5 incelendiğinde hem dijital hem de klasik teknikteki katılımcıların ilçe merkezi ve ilçe köyünde yaşama durumlarının homojenlik gösterdiği görülmektedir.

Grafik 5: Dijital ve Klasik Teknikte Katılımcıların Araştırma Evreni İçerisindeki Yaşam Alanlarına Göre Dağılımları.

3.4.2. Dijital ve Klasik Teknikte Elde Edilen Çapraz Tablo Analizlerinin Karşılaştırılması

Her iki teknikle elde edilen çapraz tablo analizleri karşılaştırılmıştır. Örnek araştırmadaki demografik verilerin evliliğe ilişkin tutumlara etkisi bağlamında yapılan karşılaştırmada, p değeri 0,05'in üstünde bulunan yani anlamlı bir ilişkinin olmadığı çapraz tablolar araştırma dışında bırakılmıştır. Dijital teknikte ve klasik teknikte demografik veriler ile tutum ölçeği arasında ortak olarak anlamlı bulunan çapraz tablolar olduğu gibi, en az birinde anlamlı bulunan çapraz tablolarda bulunmaktadır. Bu durumun ulaşılabilen örneklem ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Klasik teknikte ve dijital teknikteki demografik verilerin heterojenlik gösterdiği ifade edilmişti, her iki teknik sonrasında ulaşılan neticeler arasındaki farklılığın, demografik verilerin iki teknikte de heterojen dağılımından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca her iki teknikte anlamsız olarak bulunan ortak tutumlara bakıldığında, tekniklerde ortak olarak anlamsız bulunan tutumlar görüldüğü gibi en az bir teknikte anlamsız olarak bulunan tutumlarda görülmüştür. Bu durum örneklemin demografik niteliklerinin her iki teknikte de heterojenlik göstermesiyle açıklanabilir.

Tablo 3-79: Her İki Teknikte Anlamsız Bulunan Tutumlar

Çapraz Tablo	Dijital Teknik	Klasik Teknik
Cinsiyet X Tutum	1,11,16,19	1,2,3,4,7,10,11,13,16
Yaş X Tutum	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,1 1,12,13,14,15,16,17,1 8,20,21	2,3,4,5,6,9,11,12,14,16,17,19 ,20,21
Eğitim Durumu X Tutum	1,2,3,4,5,6,8,10,11,12 ,13,15,16,17,19,21	1,2,3,5,6,7,8,9,10,11,13,14,1 6,18,19,21
Medeni Durum X Tutum	1,3,5,7,11,12,19,20,2 1	1,2,3,5,8,9,10,11,12,13,14,15 ,16,17,18,19,21
Yaşam Yeri X Tutum	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,1 2,13,14,15,16,18,20,2 1	1,2,3,4,5,6,7,8,9,11,12,13,14, 15,16,17,18,19,20,21

Her iki teknikte de anlamlı bulunan çapraz tablolar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Sadece bir teknikte anlamlı ilişkinin bulunduğu çapraz tablolar araştırma dışında bırakılmıştır.

Tablo 3-80: Her İki Teknikle Anlamlı Bulunan Tutumlar

Çapraz Tablo	Dijital Teknik	Klasik Teknik
Cinsiyet X Tutum	2,3,4,5,6,7,8,9,10,12, 13,14,15,17,18,20,21	5,6,8,9,12,14,15,17,18,19,20, 21
Yaş X Tutum	19	1,7,8,10,13,15,18
Eğitim Durumu X Tutum	7,9,14,18,20	4,12,15,17,20
Medeni Durum X Tutum	2,4,6,8,9,10,13,14,15, 16,17,18	4,6,7,20
Yaşam Yeri X Tutum	11,17,19	10

Tablo 3-79 incelendiğinde anlamlı bulunan tutumların dijital teknikte klasik teknikten daha fazla olduğu görülmektedir. Her iki teknikte ortak olan tutumlara bakıldığında,

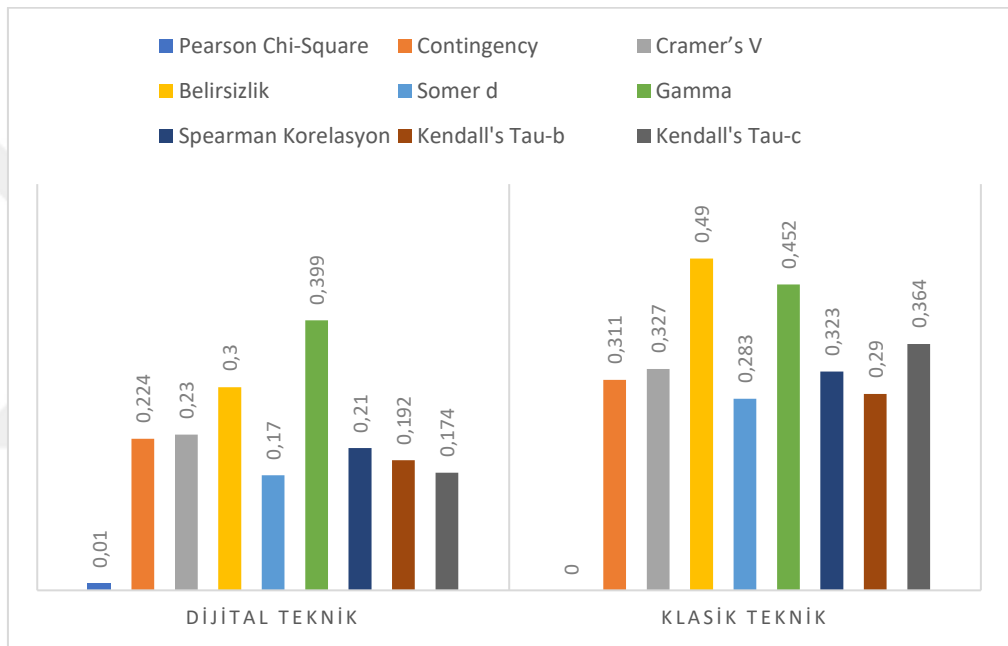
► Cinsiyet ve tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizinde 5, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 21 numaralı tutumların her iki teknikte de anlamlı bulunduğu görülmektedir.

Bu tutumların her iki teknikte de ilişki katsayılarının karşılaştırmalı grafikleri aşağıda verilmiştir. Bu tutumlardan, beşinci tutum olan “Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde, Grafik 6’da görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,010, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,224, Cramer’s V katsayısı 0,230, Belirsizlik katsayısı 0,30, Somer d katsayısı 0,170, Gamma katsayısı 0,399, Spearman korelasyon katsayısı 0,210, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,192, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,174 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,000, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,311, Cramer’s V katsayısı 0,327, Belirsizlik katsayısı 0,49, Somer d katsayısı 0,283, Gamma katsayısı 0,452, Spearman korelasyon katsayısı 0,323, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,290, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,364 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 6 incelendiğinde her iki teknikte de ilişki katsayılarının birbirine yakın yani benzer sonuçlarda olduğu, dijital teknikte anlamlılık düzeyinin klasik tekniğe

göre düşük olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,01<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}>p_{\text{klasik}}$). İki teknik verilen yanıt yüzdeleri bakımından karşılaştırıldığında, kadınların oransal olarak çoğunluğunun tutum önerisine “katılıyorum” yanıtını verdiği, erkeklerin yine oransal çoğunluğunun “kesinlikle katılıyorum” yanıtını verdiği görülmektedir. Buradan cinsiyet ve beşinci tutum önermesi arasındaki çapraz tablo analizinin, hem dijital teknikte hem de klasik teknikte yapılan araştırmasında aynı sonuçların elde edildiği söylenebilir.

Grafik 6: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Beşinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

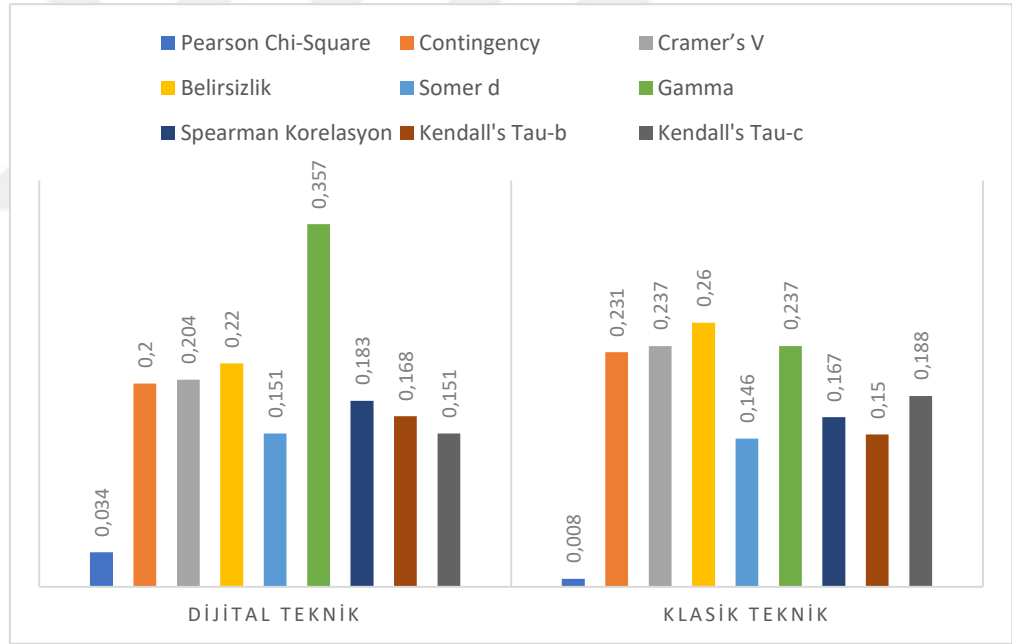

Altıncı tutum olan “Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 7’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,034, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,200, Cramer’s V katsayısı 0,204, Belirsizlik katsayısı 0,22, Somer d katsayısı 0,151, Gamma katsayısı 0,357, Spearman korelasyon katsayısı 0,183, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,168, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,151 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte p değeri 0,008 kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,231, Cramer’s V katsayısı 0,237, Belirsizlik katsayısı 0,26, Somer d katsayısı 0,146, Gamma katsayısı 0,237, Spearman korelasyon katsayısı 0,167, Kendall’s Tau-

b katsayısı 0,150, Kendall's Tau-c katsayısı 0,188 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 7 incelendiğinde dijital tekniğin anlamlılık düzeyinin klasik tekniğe göre düşük olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,034<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,008<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}>p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayılarının, hem dijital teknikte hem de klasik teknikte birbirine yakın olduğu görülmektedir. Klasik teknikte kadınların ve erkeklerin geneli bu önermeye kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Dijital teknikte de kadınlar ve erkeklerin geneli bu önermeye katıldıklarına yönelik yanıtlar vermişlerdir. Her iki teknikte de elde edilen sonuçlar birbirleriyle benzerlik taşımaktadır.

Grafik 7: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Altıncı Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

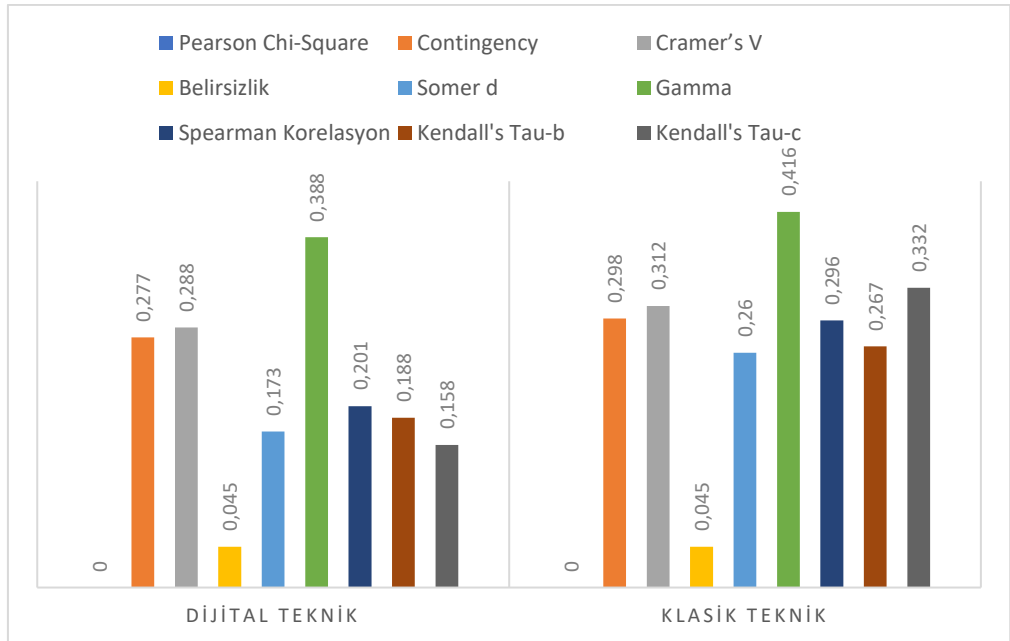
Sekizinci tutum olan “Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 8’de görüldüğü üzere; dijital teknikte Ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,000, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,277, Cramer’s V katsayısı 0,288, Belirsizlik katsayısı 0,045, Somer d katsayısı 0,173, Gamma katsayısı 0,388, Spearman korelasyon katsayısı 0,201, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,188, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,158 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir,

klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,000, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,298, Cramer's V katsayısı 0,312, Belirsizlik katsayısı 0,045, Somer's d katsayısı 0,260, Gamma katsayısı 0,416, Spearman korelasyon katsayısı 0,296, Kendall's Tau-b katsayısı 0,267, Kendall's Tau-c katsayısı 0,332 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

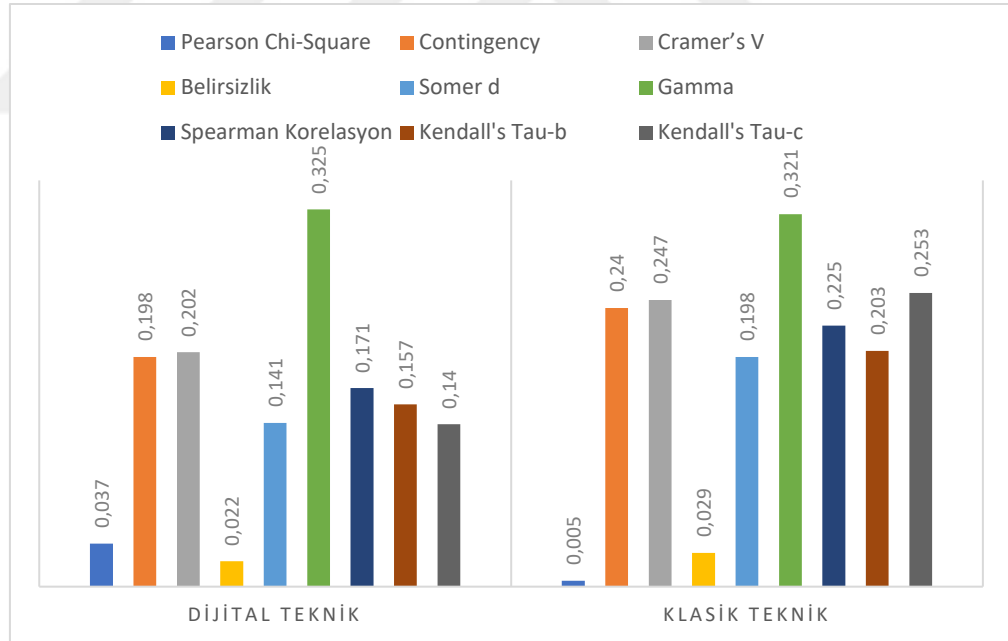
Grafik 8 incelendiğinde dijital teknik ve klasik tekniğin anlamlılık düzeylerinin birbirine eşit olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}=p_{\text{klasik}}$). Her iki teknikte de ilişki katsayılarının birbirine yakın ve benzer olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların iki teknikte de verdikleri cevapların yüzdeleri incelendiğinde, erkek katılımcıların iki teknikte de kesinlikle katılıyorum yanıtını çoğunlukla işaretlediği görülürken, kadın katılımcıların da katılıyorum yanıtının çoğunlukla işaretlediği görülmektedir. Ancak klasik teknik ile yapılan araştırmada tutum önermesine “hiç katılmıyorum” yanıtını veren katılımcıların oranı, dijital teknikteki kadın katılımcıların aynı tutum önermesine “hiç katılmıyorum” yanıtını verenlerin oranından bir hayli yüksektir. Genel olarak her iki teknikte de birbirine yaklaşık sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Grafik 8: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Sekizinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

Dokuzuncu tutum olan “Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 9’da görüldüğü üzere; dijital teknikte Ki kare testinin analizi sonucunda ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,037 Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,198, Cramer’s V katsayısı 0,202, Belirsizlik katsayısı 0,022, Somer d katsayısı 0,141, Gamma katsayısı 0,325, Spearman korelasyon katsayısı 0,171, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,157, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,140 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte Ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,005, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,240, Cramer’s V katsayısı 0,247, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer’s d katsayısı 0,198, Gamma katsayısı 0,321, Spearman korelasyon katsayısı 0,225, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,203, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 9: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Dokuzuncu Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

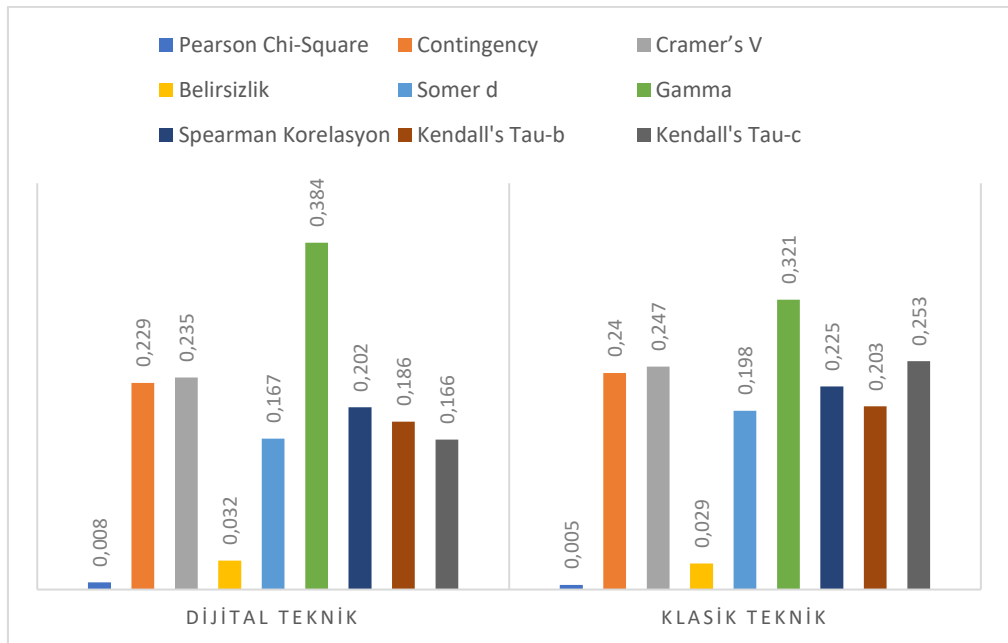

Grafik 9 incelendiğinde dijital tekniğin klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin düşük olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,037 < 0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,005 < 0,05$ ve $p_{\text{dijital}} > p_{\text{klasik}}$). Her iki teknikte de ilişki katsayılarının birbirine yakın ve benzer olduğu görülmektedir. Verilen yanıtların oranları incelendiğinde kadın ve erkek katılımcıların iki teknikte de verdikleri cevapların yüzdeleri incelendiğinde, erkek katılımcıların iki

teknikte de kesinlikle katılıyorum yanıtını çoğunlukla işaretlediği görülürken, kadın katılımcıların da katılıyorum yanıtının çoğunlukla işaretlediği görülmektedir. Diğer katılma durumlarına da bakıldığında her iki teknikte birbirine yaklaşık sonuçların elde edildiği görülmektedir.

On ikinci tutum olan “Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 10’da görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,008, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,229, Cramer’s V katsayısı 0,235, Belirsizlik katsayısı 0,032, Somer d katsayısı 0,167, Gamma katsayısı 0,384, Spearman korelasyon katsayısı 0,202, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,186, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,166 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,005. Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,240, Cramer’s V katsayısı 0,247, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer’s d katsayısı 0,198, Gamma katsayısı 0,321, Spearman korelasyon katsayısı 0,225, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,203, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğu cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 10: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On İkinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

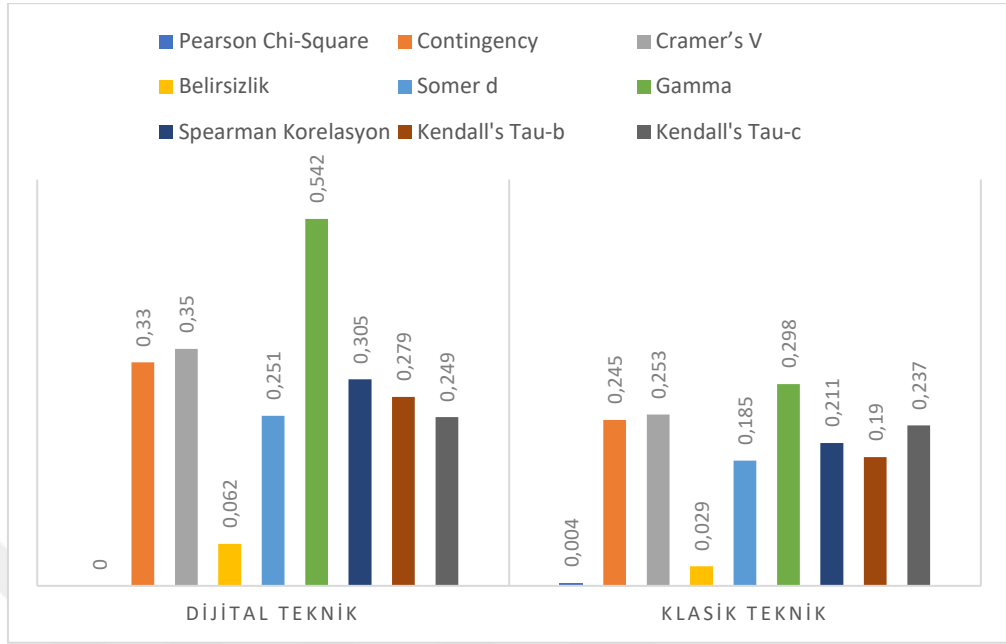

Grafik 10 incelendiğinde dijital tekniğin klasik tekniğe göre anlamlılığının düşük olduğu ($p_{\text{dijital}}=0,008<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,005<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}>p_{\text{klasik}}$), her iki teknikte ilişki katsayılarının birbirine yakın ve benzer olduğu görülmektedir. Katılımcıların tutum ölçeğine verdiği yüzdeler karşılaştırıldığında her iki teknikte de erkek katılımcıların çoğunluğunun önermeye kesinlikle katıldıkları ancak kadın katılımcıların klasik teknikte kesinlikle katılıyorum, dijital teknikte ise katılıyorum yanıtını çoğunlukla seçtikleri görülmektedir. Sonuçlar açısından her iki teknikte de benzerlik görülmektedir.

On dördüncü tutum olan “Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 11’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değerinin 0,000, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,330, Cramer’s V katsayısı 0,350, Belirsizlik katsayısı 0,062, Somer d katsayısı 0,251, Gamma katsayısı 0,542, Spearman korelasyon katsayısı 0,305, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,279, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,249 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,004, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,245, Cramer’s V katsayısı 0,253, Belirsizlik katsayısı 0,029, Somer’s d katsayısı 0,185, Gamma katsayısı 0,298, Spearman korelasyon katsayısı 0,211, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,190, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,237 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 11 incelendiğinde dijital tekniğin klasik tekniğe göre anlamlılığının yüksek olduğu ($p_{\text{dijital}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,004<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$), ilişki katsayıları yönünden her iki teknik arasında küçük farklılıkların olduğu görülmektedir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtların yüzdeleri karşılaştırıldığında her iki teknikte erkek katılımcıların çoğunluğunun tutum önermesine kesinlikle katılıyorum yanıtını verdikleri, kadın katılımcıların ise çoğunluğunun klasik teknikte önermeye “hiç katılmıyorum” yanıtını verdiği, dijital teknikte ise çoğunluğunun “nadiren katılıyorum” ve “biraz katılıyorum” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Diğer önermelere göre dijital teknik ve klasik teknik sonuçları bu önerme için yüksek bir benzerlik taşımamaktadır.

Grafik 11: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Dördüncü Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

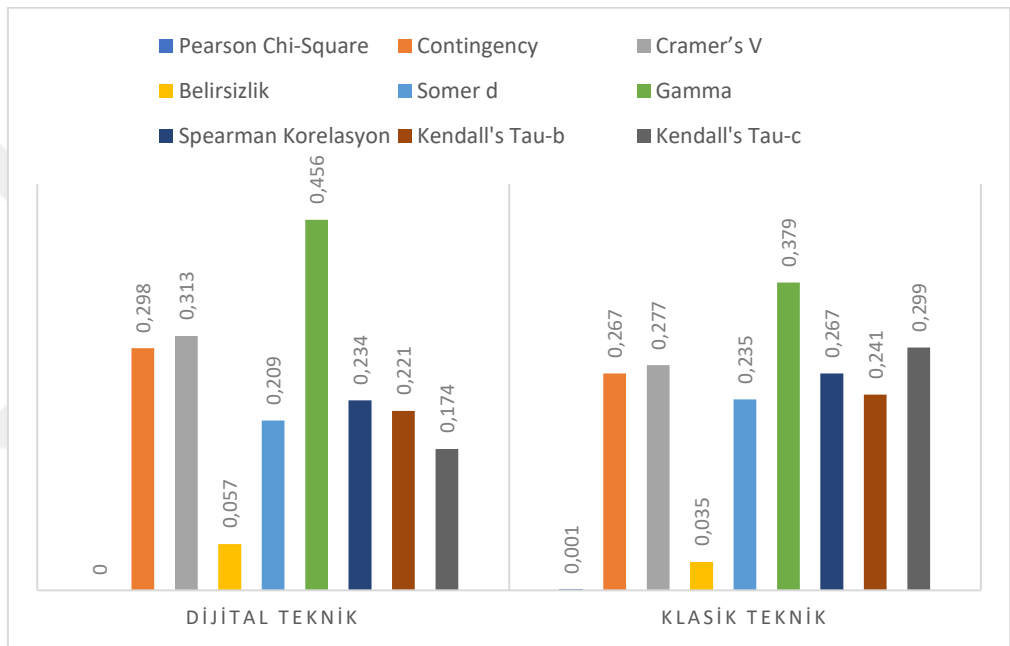

On beşinci tutum olan “Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 12’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,000, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,298, Cramer’s V katsayısı 0,313, Belirsizlik katsayısı 0,057, Somer d katsayısı 0,209, Gamma katsayısı 0,456, Spearman korelasyon katsayısı 0,234, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,221, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,174 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,001, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,267, Cramer’s V katsayısı 0,277, Belirsizlik katsayısı 0,035, Somer’s d katsayısı 0,235, Gamma katsayısı 0,379, Spearman korelasyon katsayısı 0,267, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,241, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,299 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 12 incelendiğinde dijital tekniğin klasik tekniğe göre anlamlılığının yüksek olduğu ($p_{\text{dijital}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,001<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$), her iki teknikte ilişki katsayılarının benzerlik taşıdığı görülmektedir. Katılımcıların verdiği cevapların oranları incelendiğinde erkek katılımcıların çoğunluğu önermeye kesinlikle katılıyorum yanıtını verirken, kadın katılımcılar klasik teknikte ortak ve net

bir katılma durumu bildirememişler, birbirine çok yakın oranlarda katılma/katılmama yanıtını vermişlerdir. Dijital teknikte ise kadınların çoğunluğu oransal olarak “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu durum cinsellik konusunda kadınların klasik teknikteki araştırmacı etkisi nedeniyle mahrem olarak algıladıkları soruları yanıtlarken kendi düşüncelerini aktarmaktan çekinmeleri ile açıklanabilir. Dijital ve klasik teknikte bu tutuma yönelik verilen yanıtların kısmi olarak benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Grafik 12: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Beşinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

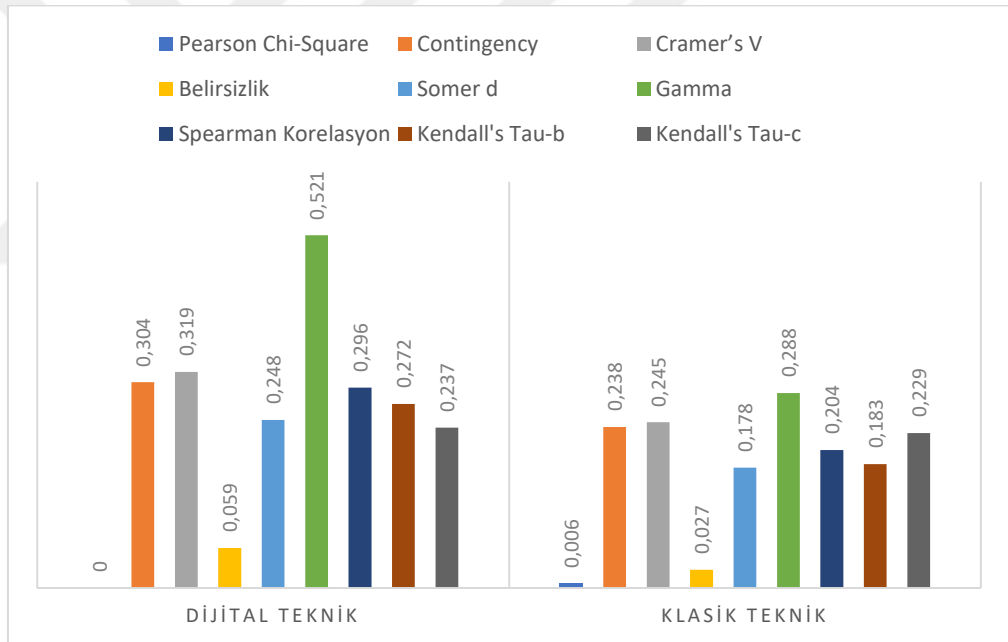

On yedinci tutum olan “Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 13’te görüldüğü üzere; dijital teknikte Ki kare testinin analizi sonucunda p değerinin 0,000 olduğu, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,304, Cramer’s V katsayısı 0,319, Belirsizlik katsayısı 0,059, Somer d katsayısı 0,248, Gamma katsayısı 0,521, Spearman korelasyon katsayısı 0,296, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,272, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,237 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değerinin 0,006 kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,238, Cramer’s V katsayısı 0,245, Belirsizlik katsayısı 0,027, Somer’s d katsayısı 0,178, Gamma katsayısı 0,288, Spearman korelasyon katsayısı 0,204, Kendall’s Tau-b katsayısı

0,183, Kendall's Tau-c katsayısı 0,229 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 13'te dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. ($p_{\text{dijital}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,006<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$) Katsayılar karşılaştırıldığında iki teknikte de benzerlik taşıdığı görülmektedir. Klasik teknikte ve dijital teknikte erkeklerin oransal olarak çoğunluğu kesinlikle katılıyorum yanıtını işaretlerken, kadın katılımcıların klasik teknikte çoğunluğu hiç katılmıyorum yanıtını dijital teknikte ise çoğunluğu katılıyorum yanıtını işaretlemiştirlerdir. Bu durumun nedeni, dijital teknikteki kadın katılımcıların oransal olarak düşük olmasıyla açıklanabilir.

Grafik 13: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Yedinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

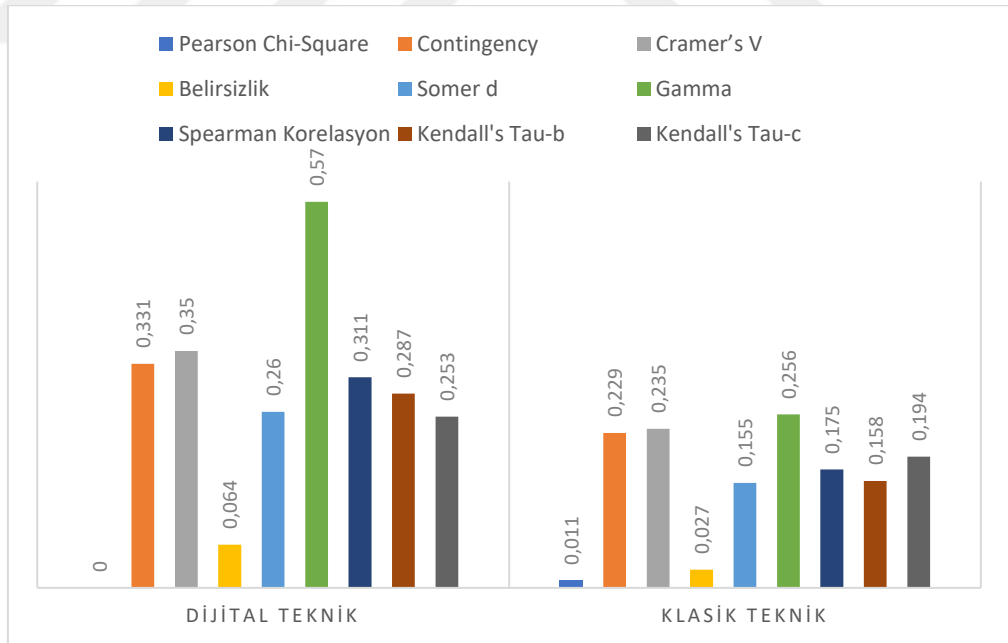

On sekizinci tutum olan “Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 14'te görüldüğü üzere; dijital teknikte Ki kare testinin analizi sonucunda p değerinin 0,000 olduğu, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,331, Cramer's V katsayısı 0,350, Belirsizlik katsayısı 0,064, Somer d katsayısı 0,260, Gamma katsayısı 0,570, Spearman korelasyon katsayısı 0,311, Kendall's Tau-b katsayısı 0,287, Kendall's Tau-c katsayısı 0,253 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p

değerinin 0,011, Kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,229, Cramer's V katsayısı 0,235, Belirsizlik katsayısı 0,027, Somer's d katsayısı 0,155, Gamma katsayısı 0,256, Spearman korelasyon katsayısı 0,175, Kendall's Tau-b katsayısı 0,158, Kendall's Tau-c katsayısı 0,194 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 14 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,000<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,011<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında dijital teknik ile klasik teknik arasında yorum düzeyini etkilemeyecek ölçüde farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyete göre tutuma verilen yanıtlar karşılaştırıldığında kadınların oransal çoğunluğunun klasik teknikte tutuma “katılıyorum” yanıtını verirken dijital teknikte “biraz katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Erkek katılımcıların oransal çoğunluğu ise her iki teknikte “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Her iki teknikte tutuma verilen yanıtlar arasında önemli bir farklılık yoktur.

Grafik 14: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve On Sekizinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

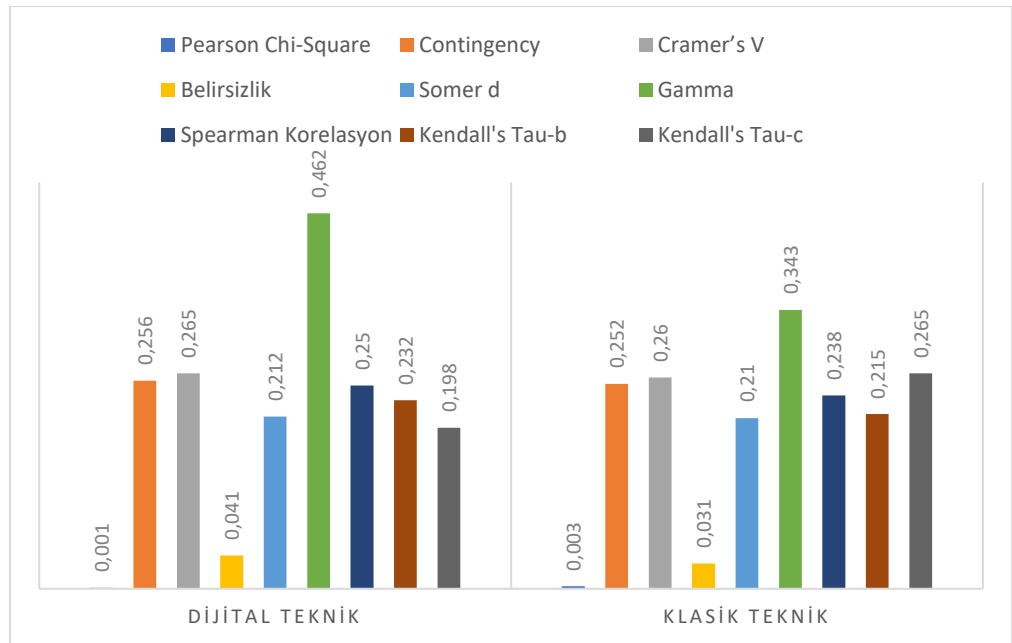
Yirminci tutum olan “Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 15’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,001, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,256, Cramer's V katsayısı

0,265, Belirsizlik katsayısı 0,041, Somer d katsayısı 0,212, Gamma katsayısı 0,462, Spearman korelasyon katsayısı 0,250, Kendall's Tau-b katsayısı 0,232, Kendall's Tau-c katsayısı 0,198 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,003, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,252, Cramer's V katsayısı 0,260, Belirsizlik katsayısı 0,031, Somer's d katsayısı 0,210, Gamma katsayısı 0,343, Spearman korelasyon katsayısı 0,238, Kendall's Tau-b katsayısı 0,215, Kendall's Tau-c katsayısı 0,265 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

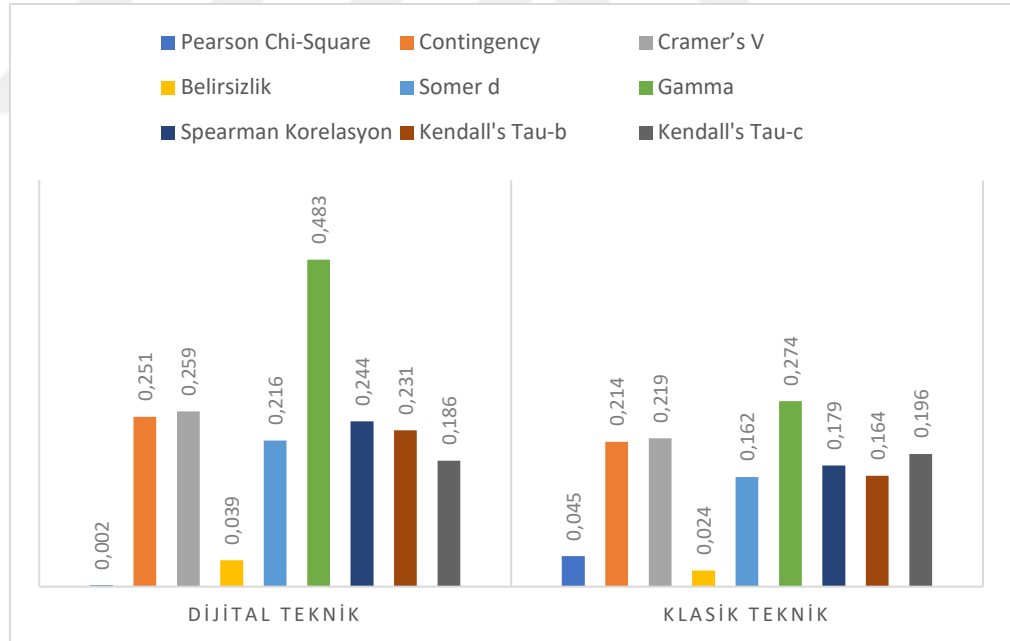
Grafik 15 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,001<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,003<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında dijital teknik ile klasik teknik arasında yorum düzeyini etkilemeyecek ölçüde farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyete göre tutuma verilen yanıtlar karşılaştırıldığında kadınların oransal çoğunluğun klasik teknikte tutuma “katılıyorum” yanıtını verirken dijital teknikte “biraz katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Erkek katılımcıların oransal çoğunluğu ise her iki teknikte “kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Her iki teknikte tutuma verilen yanıtlar arasında önemli bir farklılık yoktur.

Grafik 15: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Yirminci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

Yirmi birinci tutum olan “Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.” ile cinsiyet arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 16’da görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,002, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,251, Cramer’s V katsayısı 0,259, Belirsizlik katsayısı 0,039, Somer d katsayısı 0,216, Gamma katsayısı 0,483, Spearman korelasyon katsayısı 0,244, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,231, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,186 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,045, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,214, Cramer’s V katsayısı 0,219, Belirsizlik katsayısı 0,024, Somer’s d katsayısı 0,162, Gamma katsayısı 0,274, Spearman korelasyon katsayısı 0,179, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,164, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,196 olarak bulunduğundan cinsiyet ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 16: Dijital ve Klasik Teknikte Cinsiyet ve Yirmi Birinci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

Grafik 16 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,002 < 0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,045 < 0,05$ ve $p_{\text{dijital}} < p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında her iki teknikte katsayılar arasında farklılığın olduğu ancak bu farklılığın yorumlamayı etkilemeyecek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre tutuma verilen yanıtlar

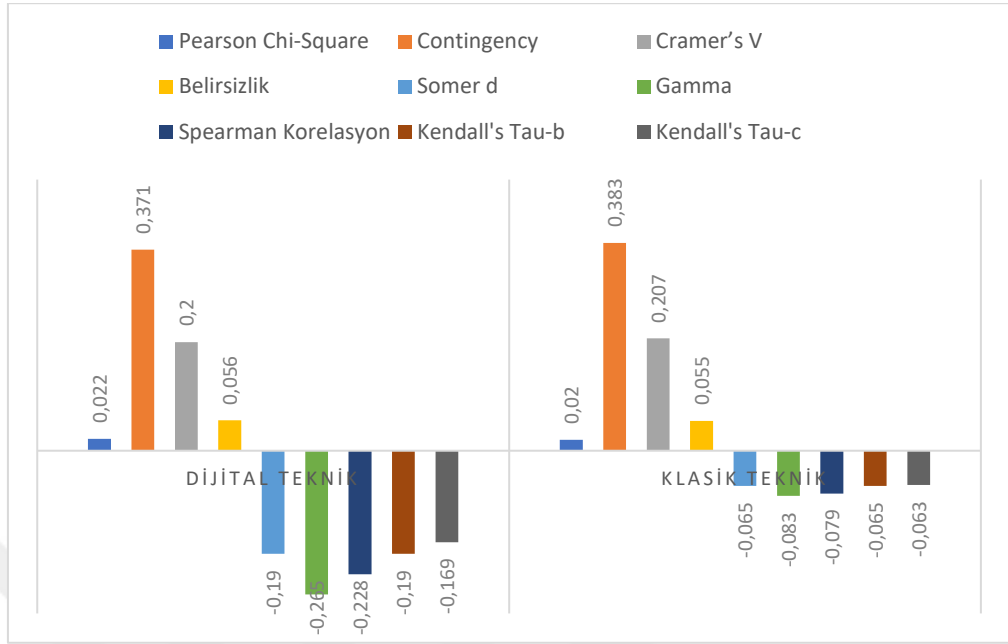
karşılaştırıldığında, tutum önermesine her iki cinsiyetin oransal çoğunluğunun her iki teknikte de “kesinlikle katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. Dijital ve Klasik tekniğin her ikisinde de sonuçlar benzer bulunmuştur.

► Yaş ve tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizinde anlamlı bulunan tutumların her iki teknikte ortak olarak anlamlı bulunmadığı görülmektedir.

► Eğitim durumu ve tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizinde her iki teknikte de anlamlı bulunan 20 numaralı tutumun her iki teknikte de anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu tutumun her iki teknikte de ilişki katsayılarının karşılaştırmalı grafikleri aşağıda verilmiştir. Yirminci tutum olan “Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.” ile eğitim durumu arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 17’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,022 kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,371, Cramer’s V katsayısı 0,200, Belirsizlik katsayısı 0,056, Somer d katsayısı -0,190, Gamma katsayısı -0,265, Spearman korelasyon katsayısı -0,228, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,190, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,169 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf düzey bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,020, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,383, Cramer’s V katsayısı 0,207, Belirsizlik katsayısı 0,055, Somer d katsayısı -0,065, Gamma katsayısı -0,083, Spearman korelasyon katsayısı -0,079, Kendall’s Tau-b katsayısı -0,065, Kendall’s Tau-c katsayısı -0,063 olarak bulunduğundan eğitim ve tutum arasında negatif zayıf bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 17 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin düşük olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,022<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,020<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında her iki teknikte katsayılar arasında farklılığın olduğu ancak bu farklılığın yorumlamayı etkilemeyecek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre tutuma verilen yanıtlar karşılaştırıldığında, klasik teknikte yüksek lisans mezunu olan katılımcıların tutum önermesine katılmadığı görülürken dijital teknikte tüm eğitim durumundan olan katılımcıların oransal çoğunluğu tutum önermesine kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir.

Grafik 17: Dijital ve Klasik Teknikte Eğitim ve Yirminci Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

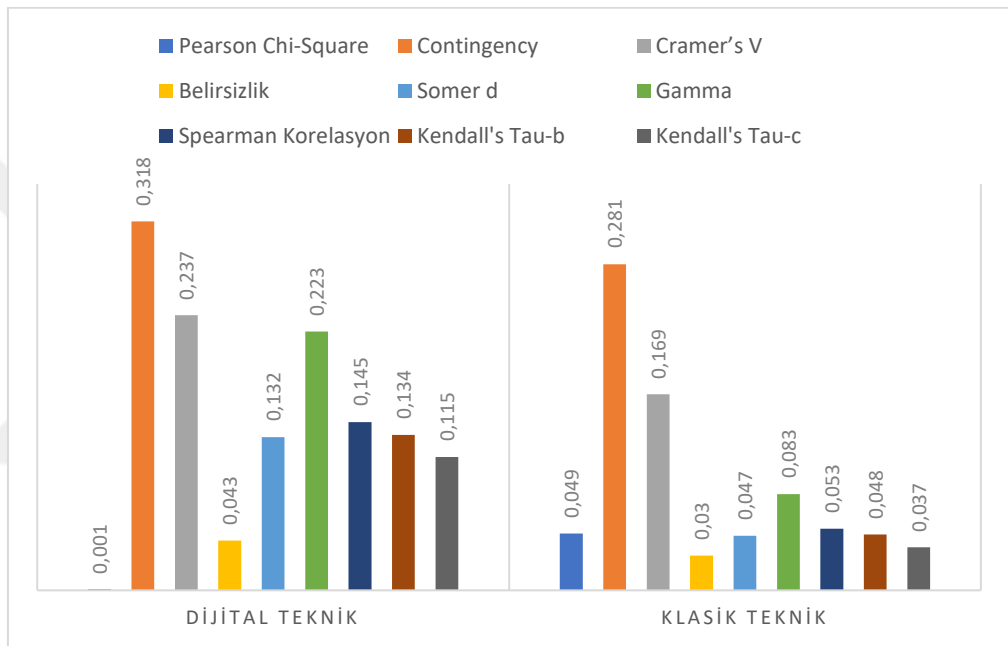

► Medeni durum ve tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizinde her iki teknikte de 4 ve 6 numaralı tutumların anlamlı bulunduğu görülmektedir. Bu tutumun her iki teknikte de ilişki katsayılarının karşılaştırmalı grafikleri aşağıda verilmiştir. Dördüncü tutum olan “Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.” ile evlilik durumu arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 18’de görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,001 kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,318, Cramer’s V katsayısı 0,237, Belirsizlik katsayısı 0,043, Somer d katsayısı 0,132 Gamma katsayısı 0,223, Spearman korelasyon katsayısı 0,145, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,134, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,115 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,049, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,281, Cramer’s V katsayısı 0,169, Belirsizlik katsayısı 0,030, Somer d katsayısı 0,047, Gamma katsayısı 0,083, Spearman korelasyon katsayısı 0,053, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,048, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,037 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 18 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,001<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,049<0,05$ ve

$p_{\text{dijital}} < p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında katsayılar arasında yorumlamayı etkileyebilecek düzeyde bir farklılık tespit edilememiştir. Katılımcıların evlilik durumlarına göre tutum önermesine vermiş oldukları yanıtlar incelendiğinde dijital ve klasik tekniğin her ikisinde evli ve bekar katılımcıların oransal çoğunluğunun tutum önermesine “kesinlikle katılıyorum” yanıtını verdikleri, dul olan katılımcıların oransal çoğunluğununsa klasik teknikte “hiç katılmıyorum” yanıtını verdiği dijital teknikteyse “nadiren katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir.

Grafik 18: Dijital ve Klasik Teknikte Evlilik Durumu ve Dördüncü Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

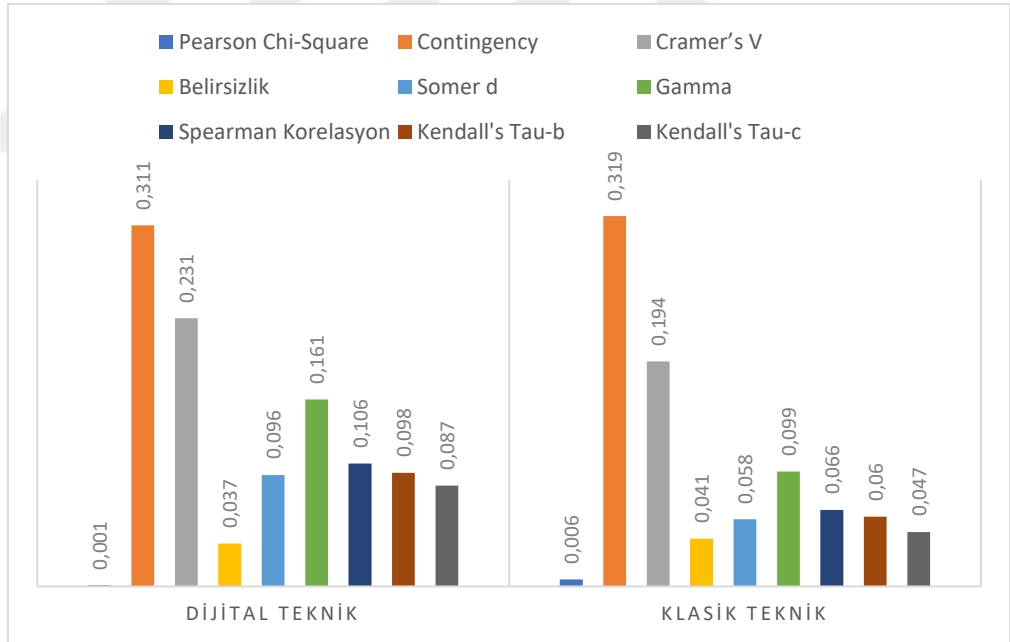

Altıncı tutum olan “Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.” ile evlilik durumu arasındaki çapraz tablo analizinde Grafik 19’da görüldüğü üzere; dijital teknikte ki kare testinin analizi sonucunda p değeri 0,001, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,311, Cramer’s V katsayısı 0,231, Belirsizlik katsayısı 0,037, Somer d katsayısı 0,096 Gamma katsayısı 0,161, Spearman korelasyon katsayısı 0,106, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,098, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,087 olarak bulunduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir, klasik teknikte p değeri 0,006, kontenjan katsayısı (contingency coefficient) değeri 0,319, Cramer’s V katsayısı 0,194, Belirsizlik katsayısı 0,041, Somer d katsayısı 0,058, Gamma katsayısı 0,099, Spearman korelasyon katsayısı 0,066, Kendall’s Tau-b katsayısı 0,060, Kendall’s Tau-c katsayısı 0,047 olarak

bulduğundan medeni durum ve tutum arasında bir ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Grafik 19 incelendiğinde dijital tekniğin, klasik tekniğe göre anlamlılık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir ($p_{\text{dijital}}=0,001<0,05$ ve $p_{\text{klasik}}=0,006<0,05$ ve $p_{\text{dijital}}<p_{\text{klasik}}$). İlişki katsayıları yönünden karşılaştırma yapıldığında katsayılar arasında yorumlamayı etkileyebilecek düzeyde bir farklılık tespit edilememiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde; evli katılımcıların oransal çoğunluğunun hem dijital hem de klasik teknikte tutum önermesine kesinlikle katıldığı, bekar katılımcıların oransal çoğunluğunun klasik teknikte “katılıyorum” yanıtını verdiği, dijital teknikteyse “kesinlikle katılıyorum” yanıtını verdiği; dul olan katılımcıların oransal çoğunluğunun klasik teknikte “hiç katılmıyorum” yanıtını verdiği, dijital teknikteyse “nadiren katılıyorum” yanıtını verdiği görülmektedir.

Grafik 19: Dijital ve Klasik Teknikte Evlilik Durumu ve Altıncı Tutum Arasındaki İlişki Katsayıları

► Yaşanılan yer ve tutum ölçeği arasındaki çapraz tablo analizinde anlamlı bulunan tutumların her iki teknikte ortak olarak bulunmadığı görülmektedir.

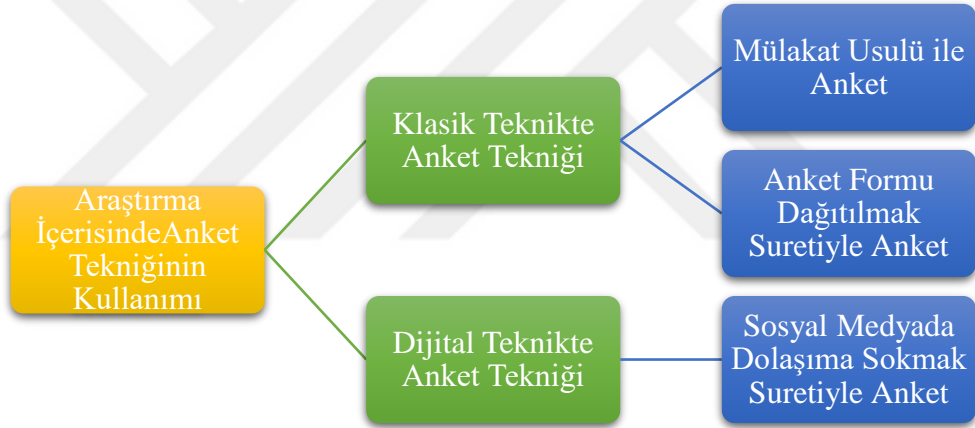
Dijital ve klasik tekniğin her ikisinde de anlamlı olarak bulunan çapraz tablolardaki, ilişki katsayıları ve tutum önermesine verilen yanıtlar doğrultusunda yapılan analizlerde, ilişkilerin yönü ve gücü hakkında benzer-yaklaşık neticelerin elde

edildiği görülmektedir. Bu durum dijital ve klasik teknikte yapılan aynı araştırmanın benzer-yaklaşık sonuç verdiğini ispatlamaktadır.

3.4.3. Araştırma İçerisinde Kullanılan Anket Tekniğinin Değerlendirilmesi

Araştırma içerisinde anket tekniği kullanımı iki farklı şekilde yapılmıştır. Bunlardan birincisi anket tekniğinin yüz yüze olarak uygulanması diğeri ise tekniğin sosyal medya aracılığıyla dolaşıma sokulması. Yüz yüze uygulanan anket tekniği iki farklı usulle uygulanmıştır. Bunlardan birincisi anket formunun katılımcılara dağıtılması, ikinci olarak mülakat şeklinde yani soru ve cevabın yüz yüze sorulması şeklinde uygulanması. Anket tekniğinin araştırmada kullanılması Şekil 3-2’de verilmiştir.

Şekil 3-2: Araştırmada Anket Tekniği Uygulaması

Yukarıdaki şekilde kullanılan anket tekniği esnasında ve sonrasında elde edilen tespitler şunlardır:

► Zamansal olarak dijital teknikle uygulanan anket tekniği kısa zamanda çok sayıda katılımcı tarafından yanıtlanmaktadır. Ancak katılımcıların bu yanıtları hangi bağlamlarda yanıtladıklarına ilişkin herhangi bir bilgi edinilememektedir. Katılımcı bağlamının verilen yanıtlar üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

► Yüz yüze yani mülakat tarzında yapılan anketlerde, katılımcılar yanıtlarını verirken temkinli davranmaktadır. Katılımcıların beden dilleri ve konuşmaları, bazı soruları yanıtlarken temkinli davrandıklarını göstermektedir. Mülakat tarzı anketlerde toplumsal normlara uygun olmayan, provokatif algılanabilecek çalışmaların yapılması

zorlaşmaktadır. Katılımcılar araştırmacının tepkilerini gözeterek yanıtlar vermektedir. (Araştırmacı Etkisi)

► Anket formu dağıtılmak suretiyle yapılan çalışmada, katılımcıların bir kısmı form üzerine isim ve soy isim bilgisinin yazılıp yazılmadığını sormuştur. Katılımcılara isim ve soy isim bilgisinin yazılmadığı hatta araştırma formunun incelenmeden diğer araştırma formlarının arasına karıştırılacağı bilgisi verildiğinde, anket formunu yanıtlarken daha rahat oldukları gözlemlenmiştir. Bu durum anket formlarındaki anonimliğin, araştırmaya verilen yanıtların gerçekçi olması için önemli olduğunu göstermektedir.

► Dijital teknikle yapılan ankette, anket formunun tanınmayan bir sosyal medya profilinden-sayfasından gönderilmesi durumunda anketin ulaştığı kişi sayısına göre yeterli katılımın olmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcının tanıdığı sosyal medya profilinden aynı anketin gönderilmesi ile ankete katılımın arttığı gözlemlenmiştir. Katılımcılar web ortamındaki güvensizlik hissinden dolayı, anketin viral paylaşımında kaynağa dikkat ederek anketi yanıtlamaktadırlar.

► Mobilize kullanılan sosyal medya araçlarından dijital anketin daha hızlı yayıldığı gözlemlenirken, masaüstü bilgisayarlar vasıtasıyla kullanılan sosyal medya araçlarından anketin daha yavaş yayıldığı gözlemlenmektedir. Bu durumun mobilize kullanımın sağladığı pratiklikten kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

► Mülakat usulüyle yapılan anketlerde katılımcılar anket sorularını yanıtlarken bazen araştırma konusuyla ilgili görüşmede yapmaktadırlar. Bu görüşme ile araştırma konusuna ilişkin fazladan veriler elde edilebilmektedir. Veri elde etmenin dişında araştırmanın kendisine yönelik yapılan eleştiriler araştırmanın gelişimine katkı sağlamaktadır.

► Anket formu şeklinde dağıtılan formların yanıtları incelendiğinde tutarsız yanıtların verildiği formlar görülmektedir. Bu formların tespit edilip değerlendirme dişı tutulma süreci araştırmayı olumsuz etkilemektedir.

► Anket formu şeklinde dağıtılan formların yanıtları incelendiğinde, cinsellikle ilgili soruları, bazı katılımcıların yanıtız bıraktığı görülmektedir. Cinselliğin mahrem olarak algılanmasının ve anket formunu katılımcının bağımsız yanıtlamasının bu durumda etkili olduğu düşünölmektedir. Mülakat şeklinde yapılan

ankette bu sorular yanıtızsız bırakılmamıştır, bunun nedeni olarak mülakat esnasındaki araştırmacı etkisinin olduğu düşünölmektedir.

► Anket tekniğinin dijital ortamda dolaşıma sokulması suretiyle yapılması zamansal ve ekonomik anlamda büyük tasarruflar sağlamaktadır. Dijital ortamda araştırma örnekleminin bulunması ve anket tekniğinin örnekleme sunulabilmesi dijital araştırmalar için gereklidir. Sosyal medya dijital anket tekniği için uygun bir dijital mecradır.

► Çalışma içerisinde bulunan örnek araştırmada anket tekniği kullanılmış, tutum ölçeği ve demografik veriler arasındaki anlamlı ilişkiler ve bu ilişkilerin yönü-gücü hakkında .araştırma yürütölmüştür. Anket tekniği ile anlamlı ilişkiler, ilişkinin yönü, gücü hakkında veri elde edilebilirken bu ilişkiselliğin nedenlerine ilişkin derinlemesine bilgi edinilememektedir. Anket tekniği araştırma konusu hakkında yüzeysel-sınırlı bilgiler sunmaktadır. Daha çok nitel araştırmalarda kullanılan gözlem, görüşme vb. teknikler ile bu tutum ve demografik veriler arasındaki ilişki inceleniyor olsaydı derinlemesine bilgiler edinilebilirdi. Anket tekniği ile ilişkisellik üzerine veriler toplanabiliyorken nedenselliğe dair kapsayıcı bir açıklama elde edilememektedir.

► Klasik teknikle yapılan anket tekniği içerisinde yüz yüze yapılan anketler örnekleme uygun katılımcı seğiminde diğer tekniklere oranla daha güçlüdür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İletişim teknolojilerinin gelişimiyle bireyler arası bağlantılar insanlık tarihi boyunca görülmemiş düzeylere ulaşmıştır. Özellikle web teknolojilerindeki gelişmeler ile küresel ölçekte bireyler ve toplumlar fiziksel gerçekliği olmayan mecralarda bir araya gelmiştir. Bu mecralar internet mecraları, yeni medya araçları, dijital ortamlar olarak adlandırılmaktadır. İnternet teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte bireyler ve toplumlar arasındaki iletişim, medya zenginliği açısından çeşitlenmiş, sanal dünya ile gerçek dünya birbirine eklemlenmiştir. Bu durum özellikle sosyal medyanın ortaya çıkması ve gelişmesiyle gerçekleşmiştir. Sosyal medya ile birlikte yaşantımızın dijitalleşmeye başladığından söz edilmektedir. Gündelik yaşantımız içerisinde birçok şeyi sosyal medya vasıtasıyla kullanıyor oluşumuz bu durumu ispatlar niteliktedir. Toplumlar içerisinde kullanım sıklığı ve bireylerin yaşantılarını sosyal medyaya taşıyor olmaları, sosyal medya üzerinde toplumsal gerçekliğe ilişkin verilerin bulunduğu anlamına gelmektedir. Bu verilerin elde edilmesi ve analizi ile toplumsal gerçeklik, sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya vasıtasıyla okunabilmektedir. Ancak verilerin niceliksel ve niteliksel büyüklüğü verilerin analizinin nasıl yapılacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Bu sorunun yanıtına önceleri tecimsel maksatlarla pazarlama araştırmacıları tarafından ilgi gösterilmişse de daha sonra akademik çalışmalar sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya vasıtasıyla yapılmaya başlanmıştır. Önceleri teknik alanlarda yürütülen akademik çalışmalara daha sonra sosyal bilimler alanından araştırmacılar dahil olmuştur. Özellikle dünya üzerinde meydana gelen politik dönüşümleri başlatan toplumsal hareketlerde sosyal medyanın kullanımı, sosyal medyaya olan akademik ilginin artmasını sağlamıştır. Sosyal medya ile ilgili sosyal bilim araştırmalarını üç kısımda inceleyebiliriz. Bunlardan birincisi sosyal medyanın kendisine yönelik yapılan çalışmalar, ikincisi sosyal medya içeriği kullanılarak yapılan çalışmalar ve üçüncü olarak da sosyal medya dolaylı iletişimin kullanıldığı çalışmalardır. Sosyoloji disiplini sosyal medya alanındaki bu araştırmalardan ikinci ve üçüncüsünü kullanmaktadır. İkinci olanı sosyal medyanın kaynak olarak kullanıldığı araştırmalar üçüncü olanıysa sosyal medyanın araç olarak kullanıldığı araştırmalardır. Özel olarak sosyoloji genel olarak sosyal bilimler toplumsal gerçekliğe ilişkin anlama ve açıklama çabalarını sosyal medya vasıtasıyla

yapabilmektedir. Ancak sosyal medya her araştırma konusu için yeterli veriyi sağlayamamaktadır. Yalnızca sosyal medya ile çalışılmaya uygun konular sosyal medya ile ya da sosyal medya üzerinden araştırılabilmektedir.

Bu çalışma içerisinde hem sosyal medyada hem de reel sosyal yaşantı içerisinde çalışılmaya uygun olan örnek bir sosyoloji araştırması sosyal medya ve reel sosyal yaşantı içerisinde yürütülmüştür. Araştırmanın konusunu evliliğe ilişkin tutumlar ve demografik veriler arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Araştırma içerisinde dijital ve klasik teknikle elde edilen veriler karşılaştırılmış, sonuçlar bağlamında verilerin benzerliği üzerine tartışılmıştır. Özetlenecek olursa, çalışma sonrasındaki veriler incelendiğinde dijital teknikle ve klasik teknikle yapılan araştırmanın sonuçları frekans olarak bire bir aynı olmasa da birbiriyle benzerlik taşımaktadır. Dijital teknik araştırmasında cinsiyet verilerinin homojen dağılmadığı ancak klasik teknikle yapılan araştırmada cinsiyet verilerinin homojen dağıldığı görülmektedir. Bu durumdan dijital teknik araştırmasında araştırmacının kontrolünün klasik araştırmalara göre daha az olduğunu çıkarsayabiliriz. Dijital ve klasik teknik ile demografik verilerin evliliğe ilişkin tutumlar arasındaki ilişki incelendiğinde, bazı tutumlar ve demografik veriler arasındaki ilişki anlamlı bulunmazken diğer tutumlar ve demografik veriler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anlamlı ilişkilerin bulunduğu demografik verilerin ve tutumların arasındaki ilişkiye yönelik, ilişkinin gücü ve yönü ile ilgili analizler yapılmıştır. Bu analizler sonrasında, her iki teknikte ortak olarak anlamlı bulunan tutumlar seçilmiş ve seçilen bu tutumlar ilişki yönü ve ilişkinin gücü bağlamında dijital ve klasik teknik olarak karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma neticesinde her iki teknikte de ilişkilerin aynı yönde ve yaklaşık güçte olduğu görülmüştür. Bu benzerlik dijital tekniklerin de klasik teknikler gibi kullanılabileceğini doğrulamaktadır.

Sosyal gerçekliğin kendisi hem araştırma sürecinden hem de araştırma tekniklerinden bağımsızdır. Bu gerçekliğe ulaşma konusunda teknikler çeşitlilik arz etse de ulaşılan gerçeklik bir ve aynıdır. Dijital ya da klasik olması gerçekliğin kendisine erişme konusunda tekniklerin sonuçlarını değiştirmemektedir. Yalnızca bu gerçekliğe ulaşma konusunda katlanılan maliyet değişmektedir. Dijital tekniklerde bu maliyet daha azken klasik teknikler daha maliyetlidir. Gerek mali gerekse zamansal olarak dijital tekniklerin klasik tekniklere üstün olduğunu söyleyebiliriz ancak klasik tekniğin araştırmacının kontrolü dahilinde ilerlemesi dijital tekniklere oranla klasik

tekniki üstün kılmaktadır. Bu çalışma içerisinde y¼r¼t¼len araştırma ve araştırma s¼reci ile sonucunda elde edilen sonuçlar şunlardır:

- i.) Dijital teknikler ya da klasik teknikler iki ayrı teknik değildir, her ikisi de bilimsel tekniğin farklı mecralarda uygulanma biçimidir. Dijital teknikler dijital mecralarda, klasik teknikler ise reel sosyal yaşantı içerisinde bilimsel tekniği uygulamaktadır.
- ii.) Dijital teknik klasik tekniğe oranla zaman ve maliyet konusunda önemli oranda tasarruflar sağlamaktadır. Uzak mesafelerdeki ve hatta reel sosyal yaşantı içerisinde erişilmesi m¼mk¼n olmayan araştırma örneklemlerine, neredeyse hiç maliyet olmadan erişilmektedir.
- iii.) Dijital teknikle elde edilen demografik veriler klasik tekniğe oranla araştırma örneklemini temsil kabiliyeti yönünden zayıf kalmaktadır. Klasik teknikte araştırma örneklemine uygun katılımcının seçimi, kontroll¼ şekilde yapılmaktadır. Dijital teknikte araştırmacının kontrol¼n¼n zayıf olması araştırma sonuçlarına olumsuz şekilde yansımaktadır. Dijital teknikle y¼r¼t¼len araştırmalarda araştırmacı alabildiğine örnekleme uygun veri toplamaya çalışmalı ya da araştırma sonrasında elde edilen verilerin içerisinde araştırma örneklemine uygun verileri ayıklayarak araştırmasında kullanmalıdır.
- iv.) Hem sosyal medya ile hem de reel sosyal yaşantı içerisinde araştırılmaya uygun olan konuların, her iki teknikle de araştırılması durumunda veri repertuarına önemli katkılar sağlanabilir. Öncelikle örneklemin temsil kabiliyeti her iki usulle birlikte y¼r¼t¼len araştırmalarda artabilir.
- v.) Dijital teknikle ya da klasik teknikle yapılan araştırmalardan birbirine benzer neticeler elde edilmektedir. Sosyal gerçekliğe ulaşma hususunda iki teknikteki bu birlik, dijital tekniklerin klasik teknikler gibi kullanılması yönünde motivasyon sağlamaktadır.
- vi.) Sosyal medya aracılığıyla sosyal gerçekliğe ilişkin veriler elde edilmektedir. Ancak veri elde etme konusundaki teknik kısmın, bilimsel teknikler ile uyumlulaştırılması gerekmektedir. Yani uygulanacak olan bilimsel teknikler teknik bilgi ile dijitalleştirilmelidir. Örneğin anket tekniği sanal ortamda uygulanacak şekilde tasarlanmalıdır.

- vii.) Anket tekniği hem dijital teknikte hem de klasik teknikte çalışılmaya uygun bir tekniktir. Dijital tekniklerle uygulanan anket tekniği neticesinde elde edilen verilerin bilgisayar destekli yazılımlarla analizi klasik tekniklerle uygulanan anket tekniği neticesinde elde edilen verilere göre daha kolay olmaktadır.
- viii.) Sosyal medya üzerinden/aracılığıyla araştırma yürütmek isteyen araştırmacıların belirli düzeyde dijital teknik yeterliliğe sahip olması gerekmektedir.
- ix.) Sosyolojide her araştırma konusu, dijital tekniklerle çalışmak için uygun değildir. Araştırma konularının konu, zaman ya da lokasyon bazında dijital tekniklerle çalışmaya uygunluğu kontrol edilerek çalışmalıdır.
- x.) Dijital teknikleri sosyal medya ile çalışırken sosyal medyanın kısıtlarını bilmek araştırma sürecini bu kısıtlara göre dizayn etmek gerekmektedir. Aksi takdirde bu kısıtlar araştırmayı kesintiye uğratabilir.
- xi.) Sosyal medya ile yapılan araştırmalarda, araştırma yapılacak sosyal medya aracını tanımak, özelliklerini bilmek gerekmektedir. Böylelikle ulaşılmak istenen veriye uygun nitelikte sosyal medya aracı seçilmeli ve seçilen sosyal medyanın özellikleri veriye ulaşabilmek için azami düzeyde kullanılabilmelidir.
- xii.) Sosyal medya sosyoloji araştırmalarının yürütülebilmesi için uygun bir mecradır.
- xiii.) Sosyal medyada sosyoloji araştırmaları için anket tekniği avantajları ve dezavantajlarıyla kullanışlı bir tekniktir.

Bu alışma sosyolojik araştırma türlerinden biri olan tarama/survey tarzı örnek bir araştırmayla ve bu yalnızca anket tekniği ile yapılmıştır. Daha geniş bir değerlendirme için diğer araştırma türleri ve diğer araştırma teknikleri de hem sosyal medya ile hem de klasik teknikler ile yürütülerek araştırma verileri karşılaştırılabilir. Bu karşılaştırmayla, sosyolojik araştırma tekniklerinin sosyal medya üzerinden kullanımındaki avantajları ve dezavantajlarına dair daha geniş bir fikir edinilebilir. Ayrıca araştırma konusu çeşitlendirilerek sosyolojik araştırmaların sosyal medyada kullanımı üzerine daha net fikirler edinilebilir. Bunlara ek olarak klasik teknik ile yürütülen araştırmalarda, araştırma örneklemini çeşitlendirmek maksadıyla araştırmacılar dijital teknikleri ekleyebilirler ya da yalnızca dijital teknikler ile

çalışabilirler. Her iki durumda da araştırmacılar sosyal medyanın sınırlarını iyi bilmelidirler.

Sosyal gerçekliğe ulaşma konusunda yol ve teknikler çeşitlilik arz etmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde insan ve toplum faktörünün değişkenliği göz önüne alındığında sosyal gerçekliğe ulaşma konusunda teknik çeşitliliğinin sosyal bilimcilerce oluşturulması gerekmektedir. Bugün toplumların, bireylerin dijitalleşmesine tanık olmaktadır. Bu durum sosyal bilimler ve özel olarak da sosyoloji bilimi için farklı paradigmlar ve farklı metodolojiler geliştirilmesini gerektirmektedir. Gelişen teknolojiye kayıtsız kalmayan ve teknolojiyi eş zamanlı olarak kullanan bireyleri ve toplumları, sosyal bilimcilerin eş zamanlı olarak araştırma konularına dahil edebilmesi bilimsel bilginin öngörüsül olması için gereklidir. Auguste Comte'un ünlü deyişi "Savoir pour prévoir, prévoir pour pouvoir" işaret ettiği gibi kontrol edebilmek için öngörmek, öngörmek için ise bilmek gereklidir. Temellendirilmiş bilgi için bilimsel teknik gereklidir. Bilimsel bilginin oluşturulabilmesi bilimsel tekniklere bağlıdır. Bilimsel tekniklerin gelişen teknolojiye uyumlulaştırılması gerekmektedir. Dijital teknikler böylesi bir arayışın sonucudur. Etki alanı ve etki gücüyle sosyal medya bu gerçekliğin en somut örneğidir. Her geçen gün yeni işlevler kazanarak dönüşen sosyal medya araçlarını anlamak ve açıklamak için sosyal medyayı anlayabilecek ve açıklayabilecek bilimsel tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır. Hipermetinlerin analizi ya da sosyometride kullanılan ağ analizleri ya da daha komplike olan sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerini kullanan bilgisayar oyunlarına yönelik yürütülebilecek sosyal bilim araştırmaları için yeni dijital teknikler gerekmektedir. Toplumlar ve bireyler dijitalleşmektedir, sosyolojide dijital olanı anlamak için yeni paradigma ve bu paradigmalara bağlı metotlar oluşturmalıdır. Bu metotlar oluşturulurken bilgisayar bilimleri, iletişim bilimlerinden istifade edilmeli, multidisipliner bir yaklaşımla dijital sosyal gerçekliğe yönelmelidir. Sosyal gerçekliğin birliği, yapay olan bilimlerin sınırlarının belirsizleştirilerek bu gerçekliğe yaklaşılmasını gerekli kılmaktadır. Dijitalleşen sosyal gerçeklikler yalnızca sosyal bilimlerce değil sosyal bilimlerin, iletişim bilimlerinin ve bilgisayar bilimlerinin kullanıldığı yaklaşımlarla anlaşılmalıdır. Teknik bilgiye sahip olmayan araştırmacıların dijital araştırmaları yürütebilmesi mümkün değildir. Araştırmacıların değişen toplumu ve değişen teknolojiyi yakından takip etmesi gerekmektedir. Örneğin

bu değişimlerden biri olan yapay zekâ teknolojileri ile birlikte sosyal gerçeklikler dönüşmektedir dolayısıyla dijital ortamdaki sosyal gerçekliklerde dönüşmektedir. Adına akıllı telefon, akıllı saat ya da akıllı ev dediğimiz teknolojiler, bireyleri ve toplumları etkilemeye, dönüştürmeye başlamıştır. Tüm bu teknolojilerle birbirine bağlanan bireylerin bir ağ toplumu oluşturmasının da ötesine geçilerek yapay zekalar ile bağlantılar kurulduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal alana yapay zekanın da dahil olduğunu göstermektedir. Bu teknolojilerin anlaşılması ve açıklanması için dijital paradigmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital paradigmalara ile birlikte dijital tekniklere.

KAYNAKÇA

- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. (2017). Retrieved from <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. 31/12/2017
- Akalın, M. (2015). *Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği Anket*. Ankara.
- Akyol, C., Ünal, E., Aydın, F., Debbag, G., Öztürk, S., Karademir, T., & Kemeriz, Z. (2012). *Sosyal Ağlar*. (A. Alper, Ed.). Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Alyanak Büker, Z. (2015). Etnografi ve Çevrimiçi Etnografi. In M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2. Baskı, pp. 117–163). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Arslanteppe, M. (2013). Sosyal Medyada Ticari İletişim. In C. Bilgili & G. Şener (Eds.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* (pp. 213–229). İstanbul: Grafik Tasarım Yayıncılık.
- Atli, A., & Bayoğlu, F. (2014). İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri, 397–416.
- Bal, H. (2014). *Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri*. (1. Baskı, Ed.). Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Baloğlu, A. (2015). Genel Tanımlamalar ve Değişen Devlet Modeli. In A. Baloğlu (Ed.), *Sosyal Medya Madenciliği* (1. Baskı, pp. 1–16). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Beklan Çetin, O. (2009). Veri Çözümleme, Yorumlama ve Raporlama. In N. Suğur (Ed.), *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (1. Baskı, pp. 158–181). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bilge, R. (2017). Medya Mecraları Arası Epistemolojik İlişkileri Tanımlamak: Sosyal Medya Kullanıcıları İçin Geleneksel Medyanın Daimonion İşlevi. In S. Gezgin & A. E. İralı (Eds.), *Yeni Medya Analizleri* (1. Baskı, pp. 227–266). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi* (1. Baskı). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.

- Binark, M. (2015). Giriş. In M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2. Baskı, pp. 15–25). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Binark, M., Yalçın, H., Karataş, Ş., & Çomu, T. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Türkiye’de Veri Etiği Politikası: Sosyal Medya Ortamlarından Veri Toplanması. *Sosyoloji Divanı*, 101–127.
- Birkök, M. C. (2008). Eğitim Bilimlerinde Yeni Araştırma Araçları ve Katkıları: Niteliksel (kalitatif) Analiz Yazılımları ve ATLAS.ti Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1–8. Retrieved from <https://j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/download/564/319>
- Bond, E., & Agew, S. (2016). Yenilikçi Bir Dahil Olma Yolu: Gençlerle Dijital Yöntemleri Kullanmak. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 190–205). Ankara: Nobel Yayınları.
- Brooker, P., Barnett, J., Cribbin, T., & Sharma, S. (2016). İlk ’Büyük Veri Sorununu ’ Çözebildik mi? Sosyal Medya Analizleri İçin Veri Toplama ve Görsel Temsili İlgilendiren Uygulamalı Konular. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 34–50). Ankara: Nobel Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Chayko, M. (2018). *Süper Bağ[lantı]lı İnternet, Dijital Medya&Tekno-Sosyal Hayat* (1. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Çomu, T. (2012). *Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği*. Ankara Üniversitesi.
- Çomu, T., & Halaiqa, İ. (2015). Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. In M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2. Baskı, pp. 26–87). Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deniz, A. Ç. (2016). Arap Sosyal Medyasında Türk Dizileri. In A. Ç. Deniz & A. B. Hülür (Eds.), *Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar* (1. Baskı,

- pp. 111–134). Konya: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Dijk, J. Van. (2016). *Ağ Toplumu* (1. Baskı). İstanbul: Kafka Yayınları.
- Eraslan, L., & Çakıcı Eser, D. (2015). *Sosyal Medya Toplum Araştırma Sosyal Medya Sosyolojisine Giriş* (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdoğan, A. (2013). Sosyometrinin Doğuşu ve Gelişimi. *Sosyoloji Dergisi*, 387–414.
- Eren, B. (2016). Twitter ve Siyasal İletişim. In S. Karakulakoğlu Ersöz & Ö. Uğurlu (Eds.), *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter* (1. Baskı, pp. 17–31). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Esgin, M. S. (2015). Web Teknolojileri Dünyasında Yeni Trendler. In A. Baloğlu (Ed.), *Sosyal Medya Madenciliği* (1. Baskı, pp. 17–59). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Estatella, A. (2016). Sosyal Bilimleri Prototipleştirme: Dijital Yöntemleri Yerleştirmek. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 127–142). Ankara: Nobel Yayınları.
- Gündüz, U. (2017). Toplumsal Hareketler, Sivil İtaatsizlik ve Sosyal Medya Yansımaları. In A. Büyükaslan & A. M. Kırık (Eds.), *Sosyal Medya Araştırmaları 1* (2. Baskı, pp. 133–154). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Güneş, F. (2012). Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane. In A. Kasapoğlu & N. Karkınar (Eds.), *Aile Sosyolojisi* (3. Baskı, pp. 28–48). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hewson, C. (2016). Dijital Yöntem Araştırmalarında Etik Sorunu. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 206–221). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hope, J. (2016). Araştırma Katılımını Genişletmek İçin Karma Yöntemleri Birleştirmek. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 71–86). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hutchinson, E. (2016). Dijital Yöntemler ve Sürekli Yeniden Keşif? Senkronize Olmayan Görüşme ve Fotografik Uyarım. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 143–156). Ankara: Nobel Yayınları.

- Kaplan Çorum, B. (2013). Türk Dijital Mac Topluluğu. In K. Varnalı (Ed.), *Dijital Kabilelerin İzinde* (pp. 147–193). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Kasapoğlu, A. (2012). Sosyolojik Yaklaşımlar Temelinde Aile Kuramları. In A. Kasapoğlu & N. Karkıner (Eds.), *Aile Sosyolojisi* (3. Baskı, pp. 2–26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A. (2017). Sosyal Paylaşım Ağlarının Kişilerarası İletişim Sürecine Etkisi Bağlamında Facebook. In A. Büyükaslan & A. M. Kırık (Eds.), *Sosyal Medya Araştırmaları 1* (2. Baskı, pp. 155–205). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Kırık, A. M. (2017). Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı. In *Sosyal Medya Araştırmaları 1* (2. Baskı, pp. 69–101). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Kurşun, A. K. (2017). Sosyal Medya ve Gazetecilik. In S. Gezgin & A. E. İralı (Eds.), *Yeni Medya Analizleri* (1. Baskı, pp. 77–97). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kuyucu, M. (2015). Web 2.0 Haçlı Seferleri Twitter İle Ana Akım Medyanın Erişim Savaşı. In S. Karakulakoğlu Ersöz & Ö. Uğurlu (Eds.), *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter* (1. Baskı, pp. 145–181). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Levi, E., & Şenol, I. (2013). Kadın Bakış Açısından Özel Günlerde Kutlama ve Hediye Verme Ritüelleri. In K. Varnalı (Ed.), *Dijital Kabilelerin İzinde* (pp. 117–146). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Lovink, G. (2017). *Sosyal Medyanın Dipsiz Kuyusu* (1. Basım). İstanbul: Otonom Yayıncılık.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü* (2. Baskı). Ankara.
- Mavnacıoğlu, K. (2011). *Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi: Kurumsal Blog Odaklı Bir İnceleme*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul. Retrieved from https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=EEdeQgIdFRxX5NbvVau-AIEw7cA7b5Uy_hMLc3R9I7k_NgQudGsqFSy1H66r9iVN
- Meriç, Ö. (2015). #dijitalleşiyoruz Dijital Çağda Siyasal Gündem Belirleme Yaklaşımı. In Ö. Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada Etkileşim* (pp. 241–266). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Mert, E. (2015). Anket, Çevrimiçi Anket Tekniği ve Çevrimiçi’nde Anket Uygulaması. In M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (İkinci Bas, pp. 88–116). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Metin, O. (2016, December). Sosyal Medyanın Siyasal Toplumsallaşmaya Etkileri: Bir Alan Araştırması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 221–267.
- Metin, O., & Daniş, M. S. (2017, October). Sosyal Medyada “Kopyala-Yapıştır” Edebiyatçılığı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 199–216.
- Metin, O., & Karakaya, Ş. (2017, December). Jean Baudrillard Perspektifinden Sosyal Medya Analizi Denemesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 109–121.
- Metin, O., & Koyuncu, Ö. (2013). Sarp Sınır Kapısının Hopa’da Yaşayan Ailelere Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1–29.
- Neuman, W. L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (5. Baskı). Ankara: Yayın Odası Yayıncılık.
- Onat, F., & Alikılıç, Ö. A. (2008). Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi. *Journal of Yaşar University*, 1111–1143. Retrieved from https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2012/05/no9_vol3_09_onat_alikilic.pdf
- Özbay, Ö. (2008). Çapraz Tablo Analizi Nasıl Yapılır?: Pratik Bir Açıklama. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 459–470. Retrieved from <http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/dergi/9Sayi.pdf#page=459>
- Özer, A. (2007). *Normallik Testlerinin Karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi. Retrieved from file:///C:/Users/seref/Downloads/213798.pdf
- Özkan, G. Ş. (2014). Ağ Tabanlı Sahnede Benliğin Sunumu: İdealize Edilmiş Duygular. In İ. Sayımer (Ed.), *Yeni Medya Araştırmaları Kavramlar Uygulamalar Tartışmalar* (1. Baskı, pp. 243–282). İstanbul: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Özutku, F., Çopur, H., Sığın, İ., İlter, K., Küçükyılmaz, M. M., & Arı, Y. (2014). Sosyal Medyanın ABC’si. In *Sosyal Medyanın ABC’si* (Birinci Ba, p. 9). İstanbul.
- Sağır, A. (2016). Facebook Gruplarında Üretilen Taraftar Kimlikleri. In A. Ç. Deniz & A. B. Hülür (Eds.), *Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar* (1. Baskı, pp. 215–258). Konya: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Şahin, M., & Şahin, G. (2016, November). Geleneksel Medyanın Yeni Rakibi: Yeni

- Medya ve Canlı Yayınlar. *Yeni Medya Hakemli, Akademik, E-Dergi*, 50–63.
- Sajuria, J., & Fabrega, J. (2016). Anketlere İhtiyacımız Var mı? Twitter Neden Kamuoyu Anketlerinin Yerine Geçemeyecek Ama Onları Tamamlayacak. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 87–104). Ankara: Nobel Yayınları.
- Şatıroğlu, A. (1999). J. L. Moreno ve Sosyometri Üzerine. *Sosyoloji Dergisi*, 3(5), 111–126. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4218>
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik* (Birinci Ba). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sert, N. Y. (2014). Yeni Medyada Aktivist Hareketler Örnek İnceleme: Türkiye’de LGBTT Aktivizmi. In İ. Sayımer (Ed.), *Yeni Medya Araştırmaları Kavramlar Uygulamalar Tartışmalar* (1. Baskı, pp. 283–336). İstanbul: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (2016a). Ana Akım Yöntembilim Olarak Dijital Yöntemler: Giriş. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 1–11). Ankara: Nobel Yayınları.
- Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (2016b). Ana Akım Yöntembilim Olarak Dijital Yöntemler: Sonuç. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 222–230). Ankara: Nobel Yayınları.
- Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (2016c). Büyük Veri, Yoğun Veri: Sosyal Medya Analizleri. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 13–16). Ankara: Nobel Yayınları.
- Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (2016d). Yöntemleri Birleştirmek ve Karşılaştırmak. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 67–70). Ankara: Nobel Yayınları.
- Solmaz, B., & Görkemli, H. N. (2012, December). Büyükşehir Belediyeleri ve Sosyal Medya Kullanımı. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 12.
- Striling, E. (2016). “Her Zaman Facebook’dayım!”: Ana Akım Araştırma Aracı ve

- Etnografya Alanı Olarak Facebook’u Araştırmak. In H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), *Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler* (1. Baskı, pp. 51–66). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tavşancıl, E. (2014). Tutumların Ölçülmesi. In *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi* (5. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Toprak, A., Yıldırım, A., Aygül, E., Binark, M., Börekçi, S., & Çomu, T. (2014). Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım!” In *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: “Görülüyorum Öyleyse Varım!”* (İkinci Bas). İstanbul.
- Tufan, F. (2013). Sosyal Ağların Radyo Yayıncılık Uygulamalarına Sunduğu Yeni Olanaklar: R@dyo 2.0. In C. Bilgili & G. Şener (Eds.), *Kitle İletişiminde Yaşanan Değişimler* (1. Baskı, pp. 131–149). İstanbul: Grafik Tasarım Yayıncılık.
- Tufan Yeniçıktı, N. (2016). *Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları: Facebook ve Twitter Kullanıcıları Üzerine Kullanımlar ve Doyumlar Araştırması*. Selçuk Üniversitesi.
- Tunalı, V. (2016). *Sosyal Ağ Analizine Giriş* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tunç, S. (2015). Yeni Medya Ortamlarında Araştırma Etiği ve Özdeşünümsellik. In M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (2. Baskı, pp. 164–194). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Uğurlu, Ö., & Yakın, M. (2015). Sosyal Medyada Kimlik Temsilinin Sosyal Medya Üzerinden Okunması: Foursquare. In Ö. Oğuzhan (Ed.), *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada Etkileşim* (pp. 199–240). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Varnalı, K. (2013). *Dijital Kabilelerin İzinde*. (K. Varnalı, Ed.). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Yakut Çayır, M., & Sarıtaş, M. T. (2007, December). Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016). *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 518–544.
- Yapısal Gazetecilik ve Ağ Haritalama Hackathonu Dökümantasyonu. (2015). Retrieved May 2, 2018, from <https://graphcommons.github.io/hackathons/2015/08/21/istanbul-yapisal->

gazetecilik-dokumentasyon/

Yetişkin, E. (2016). Sosyal Medya ve Sıradanlaşan Gözetim. In A. Ç. Deniz & A. B. Hülür (Eds.), *Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar* (1. Baskı, pp. 21–55). Konya: Literatürk Academia Yayıncılık

EKLER DİZİNİ

Sayfa

EK-1: Anket Formu	2
--------------------------------	---

EK 1: ANKET FORMU

Bu araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Enstitü Anabilim Dalı “*Sosyolojik Araştırma Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden Kullanımı*” konulu tez kapsamında yapılacak olan “*Evliliğe İlişkin Tutumlar Araştırması: Viranşehir İlçesi Örneği*” konulu alt araştırma ile ilgilidir. Bu kapsamda düzenlenen anket formu, katılımcıların evlilik olgusuna ilişkin tutumlarını ve ideal evlenme yaşına ilişkin algılarını, klasik ve dijital araştırma teknikleri kullanarak ölçmeyi amaçlamaktadır.

Anket formundaki soruları içtenlikle cevaplayacağınıza inanıyorum, bana, tutumlarınızı ve algılarınızı anlama fırsatı sunduğunuz için teşekkür ediyorum.

Şeref KARAKAYA⁶

NOT: Araştırma tamamlandıktan sonra araştırma raporunu talep ediyorsanız aşağıdaki iletişim araçları vasıtasıyla iletişime geçebilirsiniz.

E-Posta: seref.karakaya@ogr.sakarya.edu.tr

Tel: 0 (553) 453 77 11

A.) DEMOGRAFİK BİLGİLER

1.) Cinsiyetiniz nedir?

( ) Kadın ( ) Erkek

2.) Yaşınızla ilgili kısmı işaretleyiniz.

( ) 0-12 Yaş

( ) 13-18 Yaş

( ) 19-22 Yaş

( ) 23-30 Yaş

( ) 31-40 Yaş

( ) 41-50 Yaş

( ) 51-60 Yaş

( ) 61 Yaş ve üzeri.

3.) Eğitim durumunuz nedir?

( ) Okur-Yazar Değil

---

¹ Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Enstitü Anabilim Dalı Sosyoloji Yüksek Lisans Öğrencisi.

- Sadece Okur-Yazar
 İlkokul Mezunu
 Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu
 Önlisans Mezunu
 Lisans Mezunu
 Yüksek Lisans Mezunu
 Doktora Mezunu

4.) Evlilik Durumunuz Nedir?

- Bekar
 Evli
 Dul

5.) Viranşehir İlçesinde Nerede Yaşıyorsunuz?

- İlçe Merkezinde
 İlçe Köyünde

B.) EVLİLİĞE İLİŞKİN TUTUMLAR

Madde No	Tutum	Hiç Katılmıyorum	Nadiren Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1	Evlilik, hayatta karşılaşılan sorunları birlikte çözmeyi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Evliliğin, çiftler arasındaki sevgiyi artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Evlilik, duygularımı paylaşacak birinin olmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Evliliğin, çiftler arasındaki güveni artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

5	Evlilik, duygusal açıdan doyurucu bir yaşam sunar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Evliliğin, çiftlere mutluluk getirdiğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Evlilik, iki kişi arasında bağlılığın bir göstergesi olarak önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Evlilik, düzenli bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Evliliğin, bana huzur getireceğine inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Evliliğin, neslin devamı için önemli olduğunu düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Evlilikle birlikte, kişinin sosyal çevresi genişler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Evliliğin, bireyin toplum içerisindeki saygınlığını artırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Evlilik, düzenli bir hayat sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14	Evlilik, gereksiz harcamalar yapmayı engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Evlilik, sağlıklı bir cinsel yaşam sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

16	Evlilik, toplum içinde kendimi güvende hissetmemi sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Evlilik olmadan tamamlanacak bir hayatın eksik olacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Evlilik, gelirin planlı kullanılmasını sağlar.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Evliliğin, rahat bir hayat sağlayacağını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Evliliğin her insanın yaşaması gereken bir deneyim olduğuna inanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Evliliğin, insanı olgunlaştırdığını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)